Al. Dumas
•
ALAIN
VÎNĂTORUL
EDITURA ALBATROS

Alexandre Dumas

ALAIN VÎNĂTORUL

Coperta de GH. MARINESCU

ALEXANDRE DUMAS

LE CHASSEUR DE SAUVAGINE

Alexandre Dumas

ALAIN VÎNĂTORUL

În românește
de PAULA GĂZDARU

EDITURA ALBATROS
1977

În poemul său Don Juan, *lordul Byron spunea :*

Oh, mare, tu eşti singura dragoste căreia i-am fost credincios !

Mi-am amintit adesea versul poetului englez, în ceasurile de melancolie, atunci cînd parcă te simţi atras de o forţă tainică şi necunoscută.

Cele mai frumoase versuri ale lui Hugo, cele mai frumoase versuri ale lui Lamartine tot mării îi sînt adresate.

De-aş fi avut norocul să fiu poet ca ei, şi nu un simplu prozator, sînt încredinţat că cele mai pasionante strofe le-aş fi închinat fie Mediteranei, cea cu rochie albastră, fie oceanului, cu mantia lui verde.

Totuşi, ca să fim sinceri, Mediterana nu poate fi socotită drept o adevărată mare ; e mai degrabă un lac frumos, cu ţărmuri încîntătoare. Dar oceanul, cu fluxul şi refluxul lui, cu valurile ce se desprind din continentul american şi străbat o mie opt sute de leghe sub privirea lui Dumnezeu pînă să ajungă în Europa, oceanul, care taie ecuatorul în două, care scaldă cei doi poli, iată adevărata mare, iată singura oglindă în stare să reflecte faţa Marelui Demiurg.

Aşadar, mie îmi place mai mult oceanul.

Oare pentru că am dat cu ochii întîi de el ? Se prea poate !

Dar am spus-o şi-o mai spun : oricît de melodios ar fi cîntecul talazurilor în Golful Baia sau la Agrigento, oricît de duios ar fi murmurul valurilor care mîngîie Palermo sau al lagunei care scaldă Veneţia, în locul molatecei Amfitrita, eu prefer mugetul înfundat al mării dezlănţuite în

Golful Doarnenez sau vuietul tînguitor ale Mării Mînecii izbindu-se de stîncile ţinutului Calvados.

De fapt, toată coasta aceea, de la Ostende la Brest, îmi este binecunoscută. Acolo mi-am risipit cele mai frumoase zile ale tinereţii, acolo am adunat cele mai duioase amintiri.

Plaja de la Blankenberghe, ruinele de la Arques, stîncile de la Étretat, falezele de la Le Hâvre, dunele de la Courseule, recifele de la Saint-Malo, landele de la Plougerneau, toate îmi sînt la fel de binecunoscute ca şi cîmpiile şi pădurile ţinutului meu natal. Am umblat de-a lungul acestui ţărm cu puşca la umăr, fie într-o bărcuţă ce mă legăna pe valuri, atunci cînd porneam la vînătoare de pescăruşi şi de goelanzi, fie mărşăluind pe coastă, unde îmi veneau parcă într-adins în bătaia puştii raţele sălbatice.

Ah, unde sînt zilele de la Trouville, cînd scriam Carol al VII-lea *şi* Richard Darlington *!*

Ah, unde sînt nopţile de la Luc, cînd priveam de pe celălalt mal farurile din Le Hâvre, sclipind ca două stele !

Amintiri din tinereţe, de clipe fericite, faruri mai luminoase decît farurile din Le Hâvre ; ori de cîte ori privesc în urmă, voi îmi luminaţi negura trecutului ; şi vai ! de cîte ori, sătul de prezent, nesigur de viitor, nu m-am întors şi nu mă voi întoarce către voi !

Oamenii care s-au consacrat lucrărilor spiritului simt uneori imboldul, necunoscut celorlalţi semeni ai lor, de a-şi limpezi sufletul şi de a-şi împrospăta imaginaţia. Este imboldul către singurătate şi tăcere.

Pe pereţii unei chilii din mînăstirea Grande-Chartreuse am citit odată această cugetare :

„În singurătate, natura vorbeşte cu sufletul omului ; în tăcere, omul vorbeşte cu sufletul naturii.

Cine altul decît poetul ar putea simţi mai adînc nevoia acestei tainice comunicări ?

Şi care este cea mai tainică dintre singurătăţi ?

Aceea a valurilor.

Dintre toate tăcerile, care e cea mai grăitoare ?

Aceea a mării.

De cîte ori nu mi s-a întîmplat ca, fără o anume pricină, fără să pot da măcar o explicaţie raţională plecării mele, să părăsesc pe neaşteptate Parisul şi să alerg să ocup un loc într-o diligenţă sau într-un vagon de tren, strigînd :

— *La Dieppe ! La Le Hâvre ! La Trouville ! Sau la Délivrande !*

Mă duceam la marginea mării să regăsesc nepreţuita mea singurătate ; mă duceam să-i cer mării poetica ei linişte ; mă duceam s-o rog să asculte ce aveam să-i spun, s-o întreb dacă nu avea ceva să-mi răspundă.

Şi de fiecare dată mă întorceam mai puternic ; adunasem infinitul în suflet, nemărginirea în imaginaţie.

* * *

Era într-o seară, la Bruxelles.

Ne aflam trei în jurul unei mese : Cherville, Noël Parfait şi eu. Pe masă era întinsă o hartă a Franţei. În ajun fuseserăm patru la aceeaşi masă. Cel care lipsea acum era Victor Hugo. Îl însoţiserăm de dimineaţă la Anvers ; la ora unu l-am îmbrăţişat, iar el s-a urcat pe un pachebot care pleca spre Anglia ; după un sfert de ceas dispăruse după o cotitură a fluviului Escaut.

Citiţi în Les contemplations *minunatele versuri pe care mi le-a scris în amintirea clipei cînd am încetat să ne mai vedem...*

Ne-am întors la Bruxelles, copleşiţi de tristeţe.

Necunoscut e drumul exilului. Îndată ce proscrisul dispare după deal, la cotitura drumului sau la întorsura fluviului, nimeni nu poate şti unde se duce sau dacă o să se mai întoarcă vreodată.

Aşadar, în jurul mesei la care fuseserăm în ajun patru, acum nu mai eram decît trei şi, aplecaţi deasupra hărţii întinse, căutam insula Jersey.

Într-acolo se îndrepta prietenul nostru.

Am rămas vreme îndelungată cu degetul apăsat pe unul din cele trei puncte care alcătuiau triunghiul insulelor britanice ; degetul îmi alunecă apoi peste departamentul Mînecii şi se opri pe linia care-l desparte de departamentul Calvados.

Atunci mi se redeşteptă dintr-o dată una dintre amintirile despre care am vorbit şi mă purtă cu zece ani în urmă.

— *De-ar avea parte dragul nostru Victor de vreme mai bună pe drumul de la Londra la Jersey, decît am avut eu cînd am călătorit de la insulele Saint-Marcouf la Grand-Camp.*

— *De la Saint-Marcouf la Grand-Camp ? repetă Cherville. Ai făcut drumul de la insulele Saint-Marcouf la Grand-Camp ?*

— *Da.*

— *Şi cînd asta ?*

— *Stai să mă gîndesc... Cred că era prin 1842.*

— *Şi ce naiba ai căutat acolo ?*

— *Mi-ar fi tare greu să-ţi spun... O călătorie fără un scop anume, cum fac eu uneori cînd mă simt trist şi obosit. Numai că aceea era cît pe-aci să fie ultima.*

— *Te-a prins vijelia ?*

— *Exact. Între bancul Vays şi gurile Virei.*

— *Nu-i un loc prea plăcut ; trece un curent păcătos pe-acolo...*

— *Îl ştii ?*

— *Îl pot socoti propriul meu duşman ; l-am străbătut înot de vreo zece ori.*

— *Ei bine, ne-a tîrît într-una spre coastă, dar pînă la urmă tot ne-a azvîrlit ; şi, pe cinstea mea, de n-am fi întîlnit un om de treabă care să ne adăpostească în coliba lui, aş fi petrecut noaptea sub cerul liber. Eram atît de ostenit, că nu m-aş fi încumentat să pornesc nici spre Maisy, nici spre Geffósse, nici spre Cardonville.*

— *În cazul ăsta, ştiu unde aţi dormit ; aţi dormit la Gabion.*

— *Întocmai !... Ai stat cumva prin partea locului, de-i cunoşti fiecare piatră ?*

— *Tatăl meu îşi avea proprietatea la o depărtare de cîteva leghe, între Trévières şi Balleroy. Bărbatul despre care vorbeşti trebuie să fi avut cu el, pe vremea aceea, un băiat cam de zece-doisprezece ani.*

— *Ai dreptate, mi-aduc aminte ; o biată fiinţă plăpîndă şi palidă, ce părea prea slabă pentru mediul aspru în care trăia.*

— *Aşa-i, îl chema Jean-Marie... Dar nu la fel arăta şi gazda noastră ; ce mai flăcău voinic era vînătorul acela de păsări de apă !*

— Într-adevăr, cînd l-am întrebat cu ce se îndeletnicește, dat fiind că nu ne-am putut face o părere după diferitele obiecte din casa lui, ne-a răspuns că este vînător de păsări de apă. De teamă să nu-i par chiar un ageamiu, fiind eu însumi vînător, n-am îndrăznit să-i cer lămuriri amănunțite asupra acestui fel de vînătoare. De altfel, omul ne-a oferit cu dragă inimă ospitalitatea, atît cît îngăduia sărmana lui colibă. Mi-a propus chiar să dorm în patul lui sau, dacă vreau, în hamacul ucenicului său ; n-am vrut să primesc și m-am culcat pe o grămadă de fîn proaspăt. Acesta a fost patul în care am dormit cel mai dulce somn din viața mea, deși l-am împărțit cu un dulău care, socotindu-mă probabil prieten, s-a întins nepoftit lîngă mine.

— Da, am cunoscut dulăul, ca și pe stăpînul lui ! Era un cîine frumos pe care-l chema Pavillon.

— Dar pe stăpînul lui cum îl chema ?

— Prin partea locului nu i se spunea altfel decît vînătorul de păsări ; dar numele lui adevărat era Alaïn Montplet. Povestea acestui bărbat e un adevărat roman.

— Am bănuit. Era în el ceva sălbatic și blînd în același timp, care vădea o fire neobișnuită, dar n-am îndrăznit să-i cer să-mi spună povestea lui.

— Pe vremea cînd l-ai cunoscut nu era decît pe jumătate împlinită, astfel că nu ți-ar fi trezit decît interesul trunchiat al unei cărți fără deznodămînt. Abia după aceea s-au precipitat întîmplările și a luat sfîrșit romanul lui Alain Montplet.

— Deci folosești din nou cuvîntul roman !

— Oh, dragă prietene, dacă prin roman înțelegi ceva asemănător urzelii de aventuri din Regina Margot, Contele de Monte Cristo sau Cei trei mușchetari, ești departe de adevăr. Dar dacă te gîndești la romane ca Pauline, Pastorul din Ashbourn, atunci mai vii de-acasă.

— Dragul meu, în privința asta, gîndim la fel. După mine, se poate vorbi de roman oriunde există o ciocnire între un om și alt om, între o pasiune și altă pasiune. Am scris romane într-un volum, în cincizeci de pagini sau chiar într-un capitol, și poate că nu acestea sînt cele mai proaste dintre romanele mele.

— *De m-aş pricepe la scris, mi-ar plăcea să-ţi trimit într-o bună zi povestea lui Alain Montplet de la A la Z, de la cap la coadă, şi ai vedea că nu te-am minţit.*

— *Ar fi bine s-o faci.*

— *Se prea poate.*

— *Şi cînd voi primi manuscrisul ?*

— *Ah, dragă prietene, eu nu am deprinderea scrisului, ca dumneata. O dată la opt zile, cînd fac socotelile cu spălătoreasa, trebuie să-mi pierd două ceasuri. Am să aştern povestea în timp, cu mintea limpede şi, cînd va fi gata, pusă la punct pînă la ultima virgulă...*

— *Ce-ai să faci ?*

— *După toate probabilităţile, o voi azvîrli pe foc şi-ţi voi trimite aceste cîteva rînduri :*

„Dragă Dumas, de bună seamă că nu m-am născut scriitor".

— *Nu cumva să faci o asemenea prostie, Cherville, că mă obligi să-ţi deschid proces pentru daune. Îţi las un răgaz de opt zile, o lună, un an, doi ani ; dar să ştii că mă bizui pe Alain Montplet !*

Zîmbind, Cherville îşi plecă privirea ; apoi, după o clipă de tăcere, îşi înălţă ochii spre mine şi spuse :

— *Pe cinstea mea, am să mă mai gîndesc.*

Orologiul bătu ora unsprezece. La Bruxelles, ora unsprezece este o oră tîrzie. După ce numără bătăile pendulei, Cherville îşi cercetă ceasul. Ceasul şi pendula arătau la fel.

— *Unsprezece ! spuse el, aproape speriat. Ce-o să zică proprietăreasa mea ?... O să spună că-mi fac de cap.*

Apoi, luîndu-şi pălăria, ne strînse mîna, lui Noël Parfait şi mie, şi plecă.

* * *

Din seara în care Cherville mi-a făgăduit să-mi trimită povestea vieţii lui Alain Montplet, ori de cîte ori îl întîlneam, nu pierdeam prilejul să-i spun :

— *Ce se-aude cu romanul meu ?*

Şi de fiecare dată cînd îi adresam această întrebare, Cherville îmi răspundea fără să clipească :

— *Lucrez la el.*

Din păcate, în ziua în care am aflat că au fost interzise o serie de scrieri de-ale mele, ca : Memorii, Isaac Laquedem, Tinerețea lui Ludovic al XIV-lea, Tinerețea lui Ludovic al XV-lea, *am părăsit orașul Bruxelles și am plecat la Paris, să văd dacă nu mă vor aresta și pe mine. Cărțile și piesele mele au rămas interzise, dar pe mine nu m-au arestat. Continuai deci să-mi exercit meseria de romancier și poet ; aspră meserie, v-o jur, mult mai aspră decît oricare alta ! Meserie în care imaginația, această fiică a zeilor, ar trebui să-ți stea veșnic la dispoziție, în vreme ce ea pretinde ca tu să stai la dispoziția ei.*

Or, într-o bună zi, se întîmplă să mă trezesc cu mintea complet goală.

Imaginația... — căci avusesem nesocotința să mă cufund într-un somn adînc în noaptea care trecuse ! — imaginația, zic, se folosise de somnul meu și-și luase zborul. Și avea tot dreptul. În ajun își plătise cu prisosință tributul ajutîndu-mă să scriu cuvîntul sfîrșit *la prima parte a unui roman în treizeci de volume. Și atunci, ce credeți c-am făcut, iscusitul de mine ? Mi-am amintit de întîmplarea cu* Iepurele bunicului, *pe care mi-o povestise Cherville, într-o seară cînd se întorsese de la sărbătoarea sfîntului Hubert, și am așternut-o, la rîndul meu, pe hîrtie.*

Pe cinstea mea, a ieșit o carte în regulă !

Dar mă frămînta un gînd : mă așteptam la împotriviri din partea lui Cherville. Sînt atîția oameni care s-au inspirat din scrierea mea și tot ei au ridicat pretenții ; era deci cu atît mai firesc să reclame cel de la care mă inspirasem eu. După cinci sau șase zile de la apariția ultimei fascicole, am primit o scrisoare cu timbru belgian. Recunoscînd scrisul lui Cherville, mi-a trecut un fior prin inimă.

„Așadar, după săvîrșirea crimei, iată și pedeapsa !"

Mi-am plecat capul ; de astă dată mă simțeam într-adevăr vinovat. Am deschis scrisoarea. Nu pot să vă ascund ce mare bucurie am simțit citind următoarele rînduri :

„Scumpul meu Dumas,

Primesc de la Noël Parfait un volumaș și, după ce-l sfîrșesc de citit, mă cuprinde rușinea, amintindu-mi de

binevoitoarea prefață care-l însoțește. Comparînd opera la care ai avut bunăvoința să asociezi numele meu cu povestirea încîlcită pe care ți-am istorisit-o într-o seară, vei înțelege de ce nu m-am recunoscut și de ce am rostit, asemenea călătorului care fusese mînjit cu negreală în timpul somnului :

— Ia te uită, au crezut că mă trezesc pe mine, și, cînd colo, au trezit un negru !

Numai că la mine lucrurile s-au petrecut invers : din negru, am devenit alb.

Pe scurt, lectura povestirii Iepurele bunicului *mă îndatorează și-mi dă îndrăzneala să-ți fac o rugăminte.*

Încep cu datoria ; aceasta, spre deosebire de ceea ce reprezintă de obicei, este pentru mine plăcută și ușoară. În primul rînd, îți mulțumesc, dragă Dumas, îți mulțumesc sincer, din inimă și, îngăduie-mi s-o spun, cu multă prietenie !

În drumul pe care-l străbați ai întîlnit multă nerecunoștință. Oricît ar părea de nepotrivit să dai garanție pentru simțăminte viitoare, recunoștința mea socotește că poate să anticipeze, și o face. Cred că e prea vie și caldă pentru a se răci cu timpul sau a fi roasă de carii, și cutez a-ți făgădui că raza de soare pe care ai lăsat-o să cadă pe un pămînt atît de sterp, chiar dacă nu va face să crească fructe bogate și frumoase, nici nu va înmulți spinii și mărăcinii, care-ți însîngerează și-ți sfîșie de obicei, în astfel de împrejurări, degetele.

Iată acum și rugămintea :

Continuă, dragă Dumas, să acorzi sprijinul tău binevoitor bunului tău prieten exilat, care n-a făcut nimic pentru a-l merita și care astăzi se simte mîndru de el din mai multe motive.

Primește, dragă Dumas, expresia celor mai înalte sentimente,

G. de CHERVILLE

„P.S. Ți-aduci aminte de Gabion, unde ai petrecut o noapte pe timp de furtună în 1842 ; ți-aduci aminte de Alain Montplet, care te-a găzduit ; ți-aduci aminte de

ucenicul lui, Jean-Marie, şi de cîinele său, Pavillon ; în sfîrşit, ţi-aduci aminte că am făgăduit să-ţi scriu povestea acelei mici lumi, romanul acelui umil colţ de pămînt ? Atenţie... păzeşte-te, că vine !

*
* *

Într-adevăr, după trei sau patru zile a sosit.

Era un manuscris, cu scriitura aceea fină şi elegantă pe care o recunoscusem pe plic. Era intitulat Alain vînătorul ; *numai că lipsea căciula pe î ; am pus-o eu.*

E singurul lucru pe care l-am făcut la această operă. Veţi recunoaşte, dragi cititori, că, mai modest decît atîta, n-aş putea fi.

ALEX. DUMAS

13 noiembrie 1857

I

O EDUCAȚIE CARE LASĂ DE DORIT

Oricît de grozave ar fi fluviile Franței atunci cînd le comparăm, nu cu fluviile din America și India, ci cu alte cursuri de apă ale Europei, după cum spuneam, oricît de grozave ar fi fluviile Franței prin transparența și bogăția apei, prin pitorescul malurilor, farmecul meandrelor sinuoase și accidentate, cred că nici Sena, fudulă că spală temelia capitalei lumii, nici Loara, bucuroasă că stropește grădina Franței, nici Garona, mîndră că poartă la fel de multe vapoare ca și marea, nici Ronul, uimit că oglindește în apele lui ruine ce ar putea fi luate drept vestigii romane, nici unul din aceste fluvii n-ar putea să se ia la întrecere cu Vira, un fluviu destul de modest, despre care locuitorii de pe coasta normandă spun că e numai un rîu uricios, deși sorb apa lui la fel cum sorb cidrul.

Normanzii nu știu că, din punct de vedere geografic și gramatical, orice curs de apă, oricît de mic i-ar fi debitul, are dreptul la numele de fluviu atunci cînd se varsă în mare.

Italienii n-ar fi în stare să minimalizeze într-atîta cînd vorbesc despre Arno al lor. Ei au cîte o expresie deosebită pentru fluvii, oricît de mari sau de mici ar fi ele. *Fiume*, dacă e mare ; *fiumicello*, dacă e mic.

Așadar, Vira este un fluviu, după cum spun geografii, nu un rîu, cum zic normanzii.

Trebuie totuși să mărturisesc, cu toată simpatia mea pentru fluviul căruia încerc, prin aceste rînduri, să-i restabilesc poziția la care are dreptul, ca multe alte lucruri de pe lumea asta, ca numeroase femei frumoase și oameni de seamă, revoluții și tragedii, în sfîrșit, ca și confrații săi

mai mari, Ronul şi Rinul, că aproape de vărsare, Vira are o înfăţişare nedemnă de cursul său superior.

Se naşte din acelaşi loc de unde, dacă ar fi să dăm crezare cercetărilor arheologice ale fraţilor Parfait, s-a născut şi vodevilul, adică din valea Virei, umbrită la izvoare de încîntătoarea pădure Saint-Sever. Apoi, după ce-şi plimbă, pe o întindere de douăzeci şi cinci de leghe, apele cristaline printr-o albie de stînci întunecate şi un culcuş de nisip auriu şi alge verzi, după ce împroaşcă mănunchiuri de perle ce scînteiază în soare peste douăzeci de cascade, după ce pune în mişcare patriarhala moară a lui Olivier Basselin, dintr-o dată, la cîteva leghe mai sus de Saint-Lô, prin dreptul comunei Isigny, renumită pentru untul său fără egal, Vira se cufundă într-o mlaştină netedă şi mocirloasă, transformîndu-se în ceva asemănător canalului Ourcq. De aici înainte dispare brîul de cîmpii înverzite şi smălţate de flori ; nu mai vezi stîncile împurpurate cu flori de digitală, nici panaşele fagilor cu trunchiuri netede, aceste vlăstare puternice ale crîngurilor. Gata ! Sărmanul fluviu, ruşinat de nenorocul lui, pare că vrea să ia calea-ntoarsă. Acum nu mai curge, merge la pas. Apele lui vioaie şi jucăuşe, în care nimfele de pe mal îşi spălau picioarele sprintene şi părul bălai, apele lui vioaie şi jucăuşe, ce îngînau mii de şoapte săltînd peste pietricele, în vreme ce păsărelele cîntau mii de cîntece, zbenguindu-se prin tufişuri, apele lui vioaie şi jucăuşe, pierzîndu-şi culoarea de purpură şi azur, la fel cum pier culorile de pe chipul italiencelor din mlaştina Pontini, sub sărutul aspru şi muşcător al frigurilor, se tîrăsc posomorîte peste un strat de turbă ce le colorează, în vineţiu, refuzînd să reflecte imaginea trestiilor gălbui ce răsar pe malurile pustii.

Din fericire, nu departe de acolo, se află oceanul, părintele fluviilor, cum îl numea Homer, acest ocean de înţelepciune ; din fericire, după cum spuneam, nu departe de acolo, oceanul vine în întîmpinarea nenorocosului fluviu, îi întinde braţele, îl primeşte la sînul lui şi-l poartă în nemărginire, aşa cum moartea se înduioşează de suferinţele unui copil bolnav şi-l trece în neant.

În prezent, la o leghe sau două mai sus de gurile Virei, pe malul drept, se află un sat, aşezat la fel ca toate satele

de pe coasta normandă chiar la marginea plajei, astfel încît, pe timpul fluxului, valurile scaldă temelia căselor.

Satul acesta se numeşte Maisy.

Cam la un kilometru înainte de intrarea în Maisy, venind dinspre Isigny, se zăreşte o mică fermă, al cărei acoperiş de paie şi ziduri din cărămidă sînt pe jumătate ascunse într-un desiş de ulmi şi carpeni, ce alcătuiesc un buchet asemănător unei insule de verdeaţă pe cîmpia netedă, întunecată iarna, verde primăvara, gălbuie pe timpul verii.

Ferma aceasta se numeşte *Cochardière*.

În 1818, ea aparţinea lui Jean Montplet.

Să spunem cîteva cuvinte despre Jean Montplet, tatăl lui Alain Montplet.

Jean Montplet îşi agonisise el însuşi averea şi se şoptea că agoniseala lui se ridica la vreo trei sute de mii de franci. La început, Jean Montplet se îndeletnicea cu înfieratul vitelor. Cu timpul ajunsese negustor de vaci, apoi fermier. Dat fiind că marfa lui îi punea la îndemînă îngrăşăminte din belşug, iar îngrăşămintele îi produceau vaci grase, izbutise să se îmbogăţească repede şi uşor.

Bogăţia nu înseamnă fericire, spun milionarii, ca să mai potolească invidia firească a celor săraci. Jean Montplet nu era de aceeaşi părere. Jean Montplet era cel mai bogat om din Maisy şi totodată cel mai fericit din întreg ţinutul, prezent la toate tîrgurile normande, călare pe un căluţ straşnic ; domina toate pieţele, unde aprecierile lui determinau preţul grînelor ; el şi calul lui erau bine primiţi în orice han, unde bărbatului i se oferea cel mai bun cidru, iar animalului cel mai bun fîn şi ovăz ; vorbea cu îndrăzneală în consiliul comunal, unde glasul lui era ascultat şi părerile îi erau luate în seamă. Iubit de cei săraci, cu care ciocnea paharul, la fel de bucuros ca pe vremea cînd bătea drumurile cu piciorul, mînînd vacile altora ; respectat de cei bogaţi, faţă de care ştia să-şi arate la timpul potrivit un colţ din căptuşeala aurită a hainei grosolane pe care o purta, Jean Montplet mărturisea el însuşi că nimic nu-i lipsea ca să trăiască fericit.

Dar facem o greşeală : în 1818 — uitasem că am început povestirea cu acest an — în 1818 îi lipsea un moştenitor, pe care doamna Montplet, cu toată bună-

voința ei și părerea de rău că această bunăvoință rămînea fără urmări, de doisprezece ani refuza cu îndărătnicie să i-l dea.

Dar, spre norocul lui, cerul n-a fost atît de crud, încît să nu-și desăvîrșească opera. În 1819 veni pe lume și fiul mult dorit. Numai că acesta intră în viață în împrejurări dureroase. Nașterea lui a costat-o pe maică-sa viața.

Jean Montplet a plîns multă vreme ; își iubea sincer nevasta. Apoi își îndreaptă privirea asupra băiatului, în care părea că retrăiește biata dispărută. Își spuse că, de vreme ce a muncit toată viața să strîngă avere pentru acest moștenitor, nu era cazul să se odihnească tocmai cînd Dumnezeu îi dăruise ceea ce și-a dorit. Se urcă deci în șa și plecă la tîrgul din Bayeux, unde încasă o groază de bani pe o cireadă de vaci din Contentin ; astfel, mulțumirea pentru afacerea încheiată, drumurile și mișcarea începură să-i aline durerea. Timpul desăvîrși restul.

Ah, timpule, fiu înaripat al veșniciei, nu degeaba te-au închipuit poeții cu o coasă în mînă ! Culegător nemilos, tu ne cosești bucuriile ca și tristețile, iar omul, acest atom ce se clatină la suflul alergării tale, înțelege, deznădăjduit, că nimic din el nu-i veșnic, nici măcar durerea !

Timpul vindecă deci rana din sufletul lui Jean Montplet.

Alain — așa fusese botezat tînărul moștenitor de la Cochardière — Alain deveni mîngîierea lui Jean Montplet și, totodată, îndemnul la acțiune. Pentru el bătea negustorul de vite fără încetare drumurile ; iar cînd se întorcea acasă, mîngîierile lui copilărești îl făceau să nu mai simtă oboseala. Bietul tată se simțea pe deplin răsplătit și mulțumea cerului în fiecare zi.

Într-atît își răsfăța băiatul, încît îți făcea și milă, și plăcere să-l vezi. Cînd împlini Alain zece ani, Jean Montplet se gîndi la educația fiului său.

Asemeni tuturor țăranilor înstăriți și meseriașilor mai ridicați, Jean își disprețuia ocupația și visa pentru fiul său cinstea de a fi bacalaureat, apoi mărirea de a purta toga de magistrat.

Totuși nu se putea hotărî încotro să-și călăuzească vlăstarul pentru a înflori la lumina științei. Dar iată că într-o bună zi, vorbindu-i despre cîștigul ce s-ar putea ob-

ţine la tîrgul de vite de la Saint-Lô, un confrate îi pomeni şi despre colegiul din acest oraş. Jean Montplet se gîndi atunci să doboare doi iepuri dintr-un foc, adică să cumpere vite şi totodată să-şi ducă băiatul la şcoală. Îşi încălţă jambierele, îl săltă pe Alain pe crupa bidiviului şi merse cu el la colegiu. Copilul se arătă bucuros să rămînă acolo, văzînd mulţimea de copii de seama lui şi grădina frumoasă în care se jucau aceştia. Bietul Alain nimerise în timpul recreaţiei şi crezuse că la colegiu joaca se ţine lanţ.

Negustorul de vite plecă la treburile lui, nu mai înainte de a-i fi repetat de o sută de ori directorului, zornăindu-şi gologanii din chimirul de piele, că el nu se zgîrceşte la bani, numai şcoala să aibă grijă să scoată din copil un om luminat la minte, ca Hipocrat sau Demostene. Auzise aceste două nume din gura pastorului din Maisy, într-o zi cînd luaseră împreună masa. Îl întrebase cine erau cei doi domni şi aflase că unul era doctor mare, iar celălalt un mare orator. Numai că uitase să întrebe în ce epocă trăiseră aceştia. Dar, la urma urmelor, puţin îi păsa, de vreme ce amîndoi ajunseseră să ocupe în meseria lor o poziţie fruntaşe, aşa cum ocupa şi el printre fermierii şi negustorii de vite de pe coasta Mării Mînecii şi din Calvados.

Dar, vai ! Jean Montplet îşi făcuse socotelile fără a ţine seamă şi de fiul său.

Aşa cum am mai spus, copilului îi plăcuse tare mult colegiul pentru că nimerise în timpul recreaţiei. Dar recreaţia se sfîrşise şi el a trebuit să intre în clasă. Odată ajuns în faţa tablei negre de stejar şi a băncilor, lucrurile s-au schimbat şi Alain a făcut cunoştinţă cu aspra disciplină şcolară.

De atunci i se păru că timpul e împărţit de o mînă nedreaptă : prea puţin pentru plăceri, prea mult pentru muncă. Regulamentul şcolar, normele pedante de conduită impuse de el îl scîrbiră repede de învăţătură pe ţărănuşul acesta necioplit, a cărui viaţă fusese pînă atunci o permanentă şcoală a chiulului şi care, deprins cu zbenguiala pe ţărm, în aer liber, şi cu urcuşurile pe faleză, tînjea după ele.

Din clipa în care plictiseala puse stăpînire pe el, copilul începu să slăbească, culorile frumoase din obraji îi pieriră, îl cuprinse un fel de tristeţe, şi, în această atmosferă încărcată de latină şi greacă, deveni palid şi firav.

Înştiinţat chiar de profesori, Jean Montplet veni să-şi vadă fiul şi rămase îngrozit de starea în care se afla. Cumpăni bine şi ajunse la convingerea că haina neagră îi stătea burghezului la fel de bine ca magistratului roba sau ca şi doctorului halatul alb ; dacă norocul va continua să-i surîdă în prezent şi în viitor, aşa cum i-a surîs în trecut, Alain Montplet va avea într-o bună zi o rentă de douăzeci şi cinci de mii de livre pe an, şi, prin urmare, va fi destul de bogat ca să nu aibă nevoie să dea consultaţii ori să semneze reţete.

Aşadar, Alain a fost retras din colegiul de la Saint-Lô şi înapoiat prietenilor lui din Maisy.

O dată ajuns la Cochardière, adică la o depărtare de numai jumătate de kilometru de mare, aflîndu-se din nou în mediul cu care era obişnuit, în aerul care îi pria, copilul îşi recăpătă buna dispoziţie, culorile din obraji şi puterea de odinioară.

Curînd, nimeni din Maisy, ba chiar din Grand-Camp ori din Saint-Pierre-du-Mont, nu se mai putea măsura cu el cînd se căţăra pe faleză în căutarea cuiburilor de garia ; curînd îi întrecu pe toţi ucenicii constructori în cioplirea vaporaşelor din lemn, care să plutească prin băltoacele rămase în nisip la vremea refluxului.

Îndeosebi la înot, tînărul Alain făcea progrese uimitoare. Părea că în apa mării se simte la fel de bine ca şi pe uscat. Ai fi zis că-i amfibie, văzîndu-l cu cîtă uşurinţă saltă pe valuri, ca un marsuin, sau că are un aparat respirator deosebit, atît de mult putea să stea cu capul sub apă. Nimic nu-l împiedica, nici frigul, nici vijelia, nici furtuna ; pentru pescarii de pe coastă, devenise un fel de termometru, asemenea unei specii de peşti care sar din apă doar ca să vestească vîntul.

Cînd îl vedea zbenguindu-se pe valuri, lumea spunea :

— Alain e vesel astăzi, marea o să fie agitată.

Succesele dobîndite de fiul său la toate întrecerile erau de ajuns pentru a-i satisface bătrînului Montplet mîndria

de tată ; acesta, rotunjindu-şi zi de zi averea, era din ce în ce mai încredinţat că îi va asigura urmaşului său un viitor lipsit de griji, şi se gîndea că, fiind bogat, nimeni nu se mai uită dacă eşti învăţat sau nu.

Aşadar, nu-i mai pomeni lui Alain nimic de învăţătură, nici cînd acesta ajunse la vîrsta bărbăţiei, lăsîndu-l în seama dascălilor pe care ţărmul mării îi punea la dispoziţie fără plată şi care îşi luaseră sarcina să-i desăvîrşească talentele despre care am vorbit şi să-l înveţe pe viitorul stăpîn al Cochardièrei să strîngă bine vîslele, să întindă o plasă, să-şi pregătească cum trebuie undiţa cu momeala potrivită pentru fiecare peşte, de la pietroşel pînă la scrumbie.

Dar un exerciţiu în care Alain dobîndea cele mai bune rezultate era vînătoarea. Ce-i drept, în această artă avea un dascăl de primă mînă. Dascălul acesta era moş Gabion, vînătorul de păsări.

Să precizăm mai întîi cine era moş Gabion ; apoi să explicăm ce înseamnă să fii vînător de păsări pe coasta oceanului.

Moş Gabion — numit astfel pentru că locuia într-o colibă dărăpănată, aşezată la locul de vărsare al Virei, căreia i se zicea Gabionul — deci, moş Gabion era un bătrîn înalt de vreo şase picioare, slab şi uscat, semănînd mai degrabă cu un bîtlan decît cu un om. Capul lui, cu fruntea teşită, cu bărbia retrasă şi nasul ascuţit, era aidoma unui cap de pinguin ; cînd alerga, cu trupul aplecat, de-a lungul coastei, ori cînd sărea din stîncă în stîncă, după retragerea mareelor, avea înfăţişarea unei păsări de apă, din cele cu picioare lungi, care cutreieră ţărmul, ţopăind din piatră în piatră, să înhaţe peştişorii.

De bună seamă că la început, păsările de pe coastă, raţele sălbatice, sitarii, becaţele, cufundarii, se lăsau amăgite de această asemănare şi, luîndu-l pe moş Gabion drept o barză uriaşă sau un bîtlan antediluvian, nu se fereau din calea lui. Dar s-au lămurit curînd asupra acestei false asemănări şi bietele păsări au sfîrşit prin a-şi da seama că, pentru ele, nu există duşman mai aprig decît moş Gabion.

După cum am mai spus-o, moș Gabion era vînător de păsări. Să ne ținem făgăduiala și, după ce am arătat cine era moș Gabion — cel puțin ca persoană fizică — să explicăm ce sînt păsările de coastă. Prin aceasta înțelegem tot păsăretul care trăiește în mlaștini, pe malurile mării sau de-a lungul fluviilor. Rațele sălbatice, găinușele de apă, fluierarii, lișițele și chiar nevinovatele becaține, urmărite cu atîta înverșunare de vînătorii de la Saint-Denis și Bougival, fac parte din această categorie.

Vînarea lor pe coasta mării este singura care mai prezintă astăzi primejdii serioase și singura care poate să-i mai atragă pe cei cu spirit aventurier, pe căutătorii de emoții tari, care se simt stîngaci și nelalocul lor în viața tihnită pe care civilizația o înlesnește oamenilor mai așezați.

Vînătorul nu-și urmărește vînatul numai prin mlaștini ; are mai mult de cîștigat atunci cînd îl caută prin scobiturile stîncilor, pe bancurile de nisip ori prin recifurile pe care le întîlnim îndeosebi la gurile fluviilor. Aceste bancuri și aceste stînci servesc drept adăpost pentru mii și mii de păsări de apă. Cînd coboară noaptea, fie că păsările și-au petrecut ziua pe ocean, fie că au umblat în căutare de hrană pe cursul rîurilor ori prin mlaștinile din interior, sau că fac doar unul din popasurile din timpul migrației, și într-un caz și în celălalt, ele coboară în stoluri uriașe pe bancurile și pe stîncile acestea, de parcă și-ar fi dat aici întîlnire, alcătuind o mulțime pestriță, în care genurile și speciile se confundă adesea.

Dar, oricît de îmbelșugat ar fi acest vînat, este totuși foarte greu, uneori chiar primejdios, să pornești în căutarea lui prin niște nisipuri mișcătoare, urnite din loc la fiecare maree, pe stînci alunecoase, asemenea colților unui ghețar, avînd, ca și ghețarii, prăpastia dedesubtul lor ; și asta în timpul nopților întunecate și reci ale celui mai păcătos anotimp al anului, fiindcă numai începînd din octombrie și pînă în aprilie este cu adevărat rodnică vînătoarea păsărilor de apă.

După cele arătate pînă acum, cititorul își va da cu ușurință seama ce primejdii are de întîmpinat vînătorul. Oricît ar fi de sprinten, de îndemînatic, de puternic și

îndrăzneț, el nu trebuie să uite nici o clipă că se află pe un domeniu care aparține mării, că fluxul se va întoarce după cîteva ceasuri și va acoperi ceea ce a eliberat vremelnic refluxul. Cîteva minute de nebăgare de seamă, de visare ori de somn îl pot costa viața ; fiindcă toată priceperea, toată forța și curajul lui vor deveni neputincioase în lupta pe care va trebui s-o dea împotriva apelor furioase ce-și redobîndesc cu neînduplecare terenul, asemenea unui proprietar deposedat pentru un timp de drepturile lui.

În afara primejdiei unei morți cumplite, există pentru vînător și urmări mai puțin grave, ca, de pildă : guturaiul, tusea, bronșita, reumatismul, pe care le capătă stînd îndelung la pîndă, cuibărit în ascunziș pe lîngă băltoace, amuțit de șuieratul vîntului și mugetul valurilor, înțepenit de umezeala ce-l pătrunde încetul cu încetul, cuprinzîndu-i trupul pînă la os, în așteptarea unei raze de lună care, strecurîndu-se printre nori, să-i îngăduie să-și ochească prada, adormită la cîțiva pași de el.

De unde venea moș Gabion ? Nu știa nimeni.

Care era adevăratul său nume ? Nimeni n-avea habar.

Poposise acolo într-o zi, cu douăzeci de ani în urmă, venind de prin părțile Marnei, cu pușca pe umăr, însoțit de cîinele său flocos. Se instalase la Gabion și, nici mai mult nici mai puțin decît un vlăstar al familiei Montmorency sau Coucy, își luase numele proprietății sale.

Și pentru că nu făcuse nimănui vreun rău, pentru că ziua dormea, iar noaptea vîna, își ducea vînatul la negustorul din Isigny, de la care încasa banii, plătind apoi pe șin bruma de lucruri pe care și le cumpăra, nu era nici iubit, nici dușmănit de nimeni și, pînă la urmă, localnicii îl lăsară în plata domnului, fără să se mai ocupe de el, după cum nici el nu se ocupa de ceilalți.

Către acest maestru îl călăuzise pe tînărul Montplet instinctul lui de vînător, de la el învățase să adaste rața sălbatică, să nu tragă în sitari decît după ce s-au rotit de trei ori, să nu deschidă focul asupra vreunei păsări de mare decît de la distanța la care-i poate zări ochii.

II

UN SHYLOCK DE ŢARĂ [1]

Această educaţie, exclusiv materială, nu făcu decît să dezvolte trăsăturile de caracter, oarecum sălbatice, ale eroului nostru ; căci cititorul nu s-a îndoit cîtuşi de puţin că eroul nostru nu-i altul decît Alain Montplet. El îndrăgi înotul, pescuitul, vînătoarea, cu o pasiune sălbatică, arareori întîlnită în zilele noastre. Aceste îndeletniciri îi umpleau nu numai zilele, ci şi nopţile.

Succesiunea timpului, a ocupaţiilor obişnuite, nu mai exista pentru tînărul moştenitor de la Cochardière. Nu ţinea seama de nimic, nici de vremea mesei, nici de cea a somnului. Mînca atunci cînd îi era foame, se culca numai dacă simţea nevoia să doarmă şi, în afara celor trei mese îndestulate şi a cîtorva ceasuri de odihnă, cînd se culca pe unde îl apuca somnul, tot timpul şi-l consacra îndeletnicirilor lui preferate. Bineînţeles, despre muncă, nici vorbă.

Alain ştia să scrie şi să citească, şi cu asta basta ; învăţase adunarea şi scăderea, dar nu izbutise în ruptul capului să se descurce cu înmulţirea. Nu trebuie să mai adăugăm că împărţirea era pentru el ca un tărîm arctic, total necunoscut şi neexplorat.

Totuşi, cele trei pasiuni între care îşi împărţea tînărul Montplet viaţa nu izbuteau să-i astîmpere firea clocotitoare. Uneori se simţea cuprins de o neliniştе nedefinită, de o tristeţe fără pricină ; distracţiile lui obişnuite nu-l mai mulţumeau. I se părea că-i lipseşte ceva în viaţă. N-ar fi putut spune anume ce, pentru că nu ştia nici el.

Trecu prin această neliniştе între şaisprezece şi şaptesprezece ani ; odată ajuns la acest prag de vîrstă, totul se schimbă.

Statura înaltă a lui Alain, grumazul său puternic, prospeţimea şi cei şaptesprezece ani ai săi făceau din el un flăcău tare chipeş, după gustul celor din partea locului.

---

[1] Personaj principal al piesei lui Shakespeare „Negustătorul din Veneţia". (n.t.).

Astfel că fetele din Maisy, din Grand-Camp şi din Saint-Lô se grăbiră să-i dezvăluie acest necunoscut, pe care el îl căuta şi ajunsese la vîrsta să-l afle.

La optsprezece ani, Alain Montplet era un soi de lovelace[1] al tuturor frumuseţilor cu scufie de bumbac din satele de pe coastă. Aşa stînd lucrurile, el nu se mai mulţumi doar cu fetele din Maisy, Grand-Camp ori Saint-Lô, trecu la cele din Cambe, Formigny Trévières şi-şi extinse isprăvile amoroase pînă la Délivrande.

Avea pe atunci înfăţişarea unui tînăr frumos, nici ţăran, nici orăşean, din cei pe care-i întîlnim adesea prin tîrguşoare sau oraşe, hoinărind în cămaşă sau bluză de marinar, prin cîrciumi, cafenele sau pe străduţele din jurul acestora, la fel cum hoinăresc tinerii aristocraţi din Paris, înmănuşaţi şi cu ţigara între buze, pe asfaltul bulevardelor şi prin iatacurile din cartierul Breda.

Dacă am folosit epitetul de lovelace — căci numele eroului lui Richardson a devenit un epitet — aşadar, dacă am folosit epitetul de lovelace, pe care l-am alăturat de numele lui Alain, să nu vă închipuiţi cumva că dragostea i-ar fi lustruit aspectul exterior, i-ar fi şlefuit purtările sau că i-ar fi îmblînzit firea.

Nici vorbă, dragostea care putea fi întîlnită în mediul lui Alain Montplet nu era în stare să înfăptuiască astfel de schimbări ; nu, flăcăul de la Cochardière nu primise de la Venus, asemenea lui Faun, mireasma moleşitoare şi parfumată care a însemnat nenorocirea arzătoarei Sapho[2]. El reprezenta mai degrabă frumuseţea primitivă ; era puternic ca un Hercule, iar ceea ce căuta sau cerea el, ceea ce primea în urma căutărilor şi a cererilor sale, nu era dragostea propriu-zisă, nu erau sentimentele care fac să se contopească două inimi ; era doar satisfacerea poftelor trupeşti.

Îşi împărţea timpul între aceste plăceri, pescuitul cu moş Hénin — despre care vom avea prilejul să vorbim

---

[1] Lovelace — erou al romancierului englez Richardson, care, într-o anumită epocă, definea tipul seducătorului lipsit de scrupule. (n. t.)

[2] Autorul face aluzie la o legendă în care este vorba de iubirea neîmpărtăşită a poetei Sapho din Lesbos pentru frumosul Faun. (n.t.).

mai tîrziu — și hoinărelile prin mlaștina Virei ori printre stîncile răspîndite în golful Vays.

Se înțelege de la sine că, în dragostea lui nețărmurită pentru fiul său, Jean Montplet își desfăcea baierile pungii, pe măsură ce creșteau nevoile copilului devenit flăcău. Dar, în curînd, aceste nevoi ajunseră să se transforme în risipă. Apoi risipa deveni atît de mare, încît începu să-l înspăimînte pe Jean Montplet. Încercă să-l mustre cu blîndețe, dar tînărul, obișnuit din fragedă copilărie să facă numai ce-l tăia capul, nu-l luă cîtuși de puțin în seamă.

După partidele de vînătoare, pescuit sau de înot, la care îi poftea pe toți prietenii lui, își asuma în continuare rolul de gazdă și la cîrciumă, ori golea barăcile negustorilor de pe la bîlciurile din împrejurimi, atrăgîndu-și astfel simpatia fetelor frumoase din departamentele Mînecii și Calvados.

Dar prietenii lui din Maisy, din Geffosse ori din Saint-Pierre-du-Mont își cîștigau pîinea muncind din greu, astfel că nu aveau totdeauna timp de pierdut și, adesea, refuzau să-l ajute să-și ducă povara leneviei. De aceea, la fel cum bătuse drumurile în căutarea fetelor frumoase, Alain porni să-și caute tovarăși de petrecere la Isigny, Balleroy ori tocmai la Bayeux, unde își găsea prieteni de pahar printre micii funcționari, comis-voiajori, gata oricînd să lase baltă slujba cînd era vorba să tragă un chef.

Dar, dacă societatea acestor domni era plăcută, trebuie să recunoaștem că era și foarte costisitoare. Tot oferind mereu ospețe, care se încheiau întotdeauna cu partide de jocuri de noroc, izbuti să-l scoată din fire pe tatăl său. Începu atunci să facă datorii, pe care nici nu se gîndea să le plătească. Creditorii așteptară un timp, socotind că, de nu plătește fiul, într-o zi sau alta îi va despăgubi Montplet-tatăl ; pînă la urmă, sătui să tot aștepte zadarnic, merseră la Cochardière să-și ceară drepturile.

La început, neștiind ce avalanșe de datorii îl așteaptă, Jean Montplet achită notele fără multă împotrivire. Creditorii plătiți le spuseră confraților neplătiți cum izbutiseră să-și recapete banii, și atunci începu un permanent du-te-vino între Cochardière și orașele și satele din vecinătate.

Oricît de mare ar fi dragostea unui părinte pentru fiul său, dacă părintele este normand, dragostea este înlocuită aproape întotdeauna de raţiune, cînd este vorba de bani. Jean Montplet nu făcea nici el excepţie ; şi, ca să reteze scurt pretenţiile de acest fel, publică în ziarul departamental că oricine e liber să acorde credit sau să-i împrumute bani lui Alain Montplet, dar că pe viitor, el, Jean Montplet, nu va recunoaşte şi, mai ales, nu va plăti nici o datorie contractată de fiul său. Procedeul era drastic, dar rămase fără efect.

În materie de camătă, există anumiţi indivizi clarvăzători care, în privinţa copiilor din familiile înstărite, îşi spun că, dacă tatăl nu plăteşte în timpul vieţii, rămîne după moartea lui moştenirea. Aceştia se pricep atît de bine să socotească dobînda la dobîndă, încît amînarea plăţii nu poate decît să-i bucure.

Alain, care în cei trei ani de trîndăvie şi huzur se obişnuise să cheltuiască pentru distracţii mult mai mult decît suma lunară primită de la tatăl său, nu înţelese să se resemneze ; mai mult chiar, se răzvrăti împotriva acestuia. Porni în căutarea unui binevoitor, de felul celor la care ne-am referit şi, din nefericire, nu întîrzie să-l găsească. Omul în cauză se afla chiar în Maisy, adică foarte la îndemînă. Acest cămătar se numea Thomas Langot şi nu era altul decît băcanul satului.

Să ne oprim puţin asupra lui Thomas Langot, care va juca un rol important în povestirea noastră.

Thomas Langot era ultimul născut dintr-o familie de pescari din Saint-Pierre-du-Mont. Dacă natura îl defavorizase pe plan social, nu se poate spune că s-ar fi arătat mai darnică în ceea ce priveşte înfăţişarea lui. Era slab, rahitic şi şchiop ; avea un picior îndoit înlăuntru, de la genunchi, astfel că, atunci cînd mergea, părea că vrea să descrie un semicerc şi izbutea anevoie să meargă în linie dreaptă şi să ajungă la ţintă. Din pricina slăbiciunii şi a infirmităţii lui, a avut o copilărie tare chinuită, într-o lume în care se pune preţ îndeosebi pe puterea fizică.

Persecutat de tatăl său, care nu vedea în el decît o gură în plus de hrănit ; de fraţii săi, pe care-i spiona, nefiind în stare să se joace cu ei ; batjocorit de copiii din

sat, pe care nu-i putea urma decît de la distanță și care-l strigau Șontorogul, poreclă ce i-a rămas toată viața, tînărul Langot se alese din aceste suferințe timpurii cu un caracter deformat, viclean și pizmaș, dar și cu hotărîrea îndîrjită de a face avere pentru a scăpa astfel de persecuție, de rușine și batjocură, tovărăși nelipsiți ai celui slab pe lumea asta.

La cincisprezece ani, avînd numai două monede de cinci franci în buzunar porni spre Paris, fără să-l sperie nici depărtarea, nici infirmitatea. Cum de a ajuns pînă acolo ? Dumnezeu știe ! Pe jos, cu căruța, călare pe cai de schimb, hrănindu-se cu pîine și apă, cerșind un adăpost pentru noapte. A cheltuit atît de puțin pe drum, încît, la intrarea în marele oraș, din cei zece franci îi mai rămăseseră opt.

Îndeplinind, rînd pe rînd, munca de negustor ambulant, de comisionar, de lustragiu, de strîngător de mucuri de țigară și bilete de tramvai, el adună, bănuț cu bănuț, suma de o sută de franci, pe care se gîndea s-o așeze la temelia mult rîvnitei bogății. Înarmat cu această sumă, își scoase o autorizație și se apucă de negoțul cu haine vechi. Lăcomia lui de țăran din Auvergne, grefată pe șiretenia normandă, îl ajută atît de bine în această meserie, încît ajunse foarte repede mai iscusit decît toți confrații săi.

I-au folosit mult și observațiile lui îndelungate asupra psihologiei omenești. Avea darul să pătrundă dincolo de indiferența pe care încercau s-o arate vînzătorii ce-i prezentau marfa și să citească în sufletul acestora neliniștea mizeriei ori setea de plăceri. Foame ori pasiune, el trăgea foloase din orice. Se juca senin cu suferințele clienților săi, ca mîța cu șoarecele sau ca eretele cu ciocîrlia. Era și el un Shylock, de proporții reduse, și, asemenea negustătorului din Veneția, despre care nici nu auzise, îi plăcea să se distreze pe seama acestora, să le smulgă tainele, fără a adăuga un sfanț la prețul pe care era hotărît să-l plătească pentru zdrențele ce i se ofereau ; ba, dimpotrivă, cînd descoperea durerea, cînd rana i se arăta deschisă, își vîra ca din întîmplare gheara în ea, apoi se retrăgea, lingînd sîngele ce-i rămînea pe vîrful degetelor. De fapt,

niciodată nu ieşea din luptă fără să nu fi făcut o afacere bună.

Se îndeletnici cu acest negoţ vreme de zece ani. În cei zece ani petrecuţi la Paris, a dus un trai la fel de mizer ca şi în satul natal; vreme de zece ani nu a încetat să onoreze cu persoana lui birtul amărît unde prînzise cu patru gologani în ziua sosirii la Paris; în aceşti zece ani se hrănise zilnic cu acelaşi fel de mîncare. Vreme de zece ani n-a cheltuit mai mult de cincisprezece gologani pentru hrana zilnică.

Infirm şi posomorît cum era, nu putea nădăjdui o iubire dezinteresată, şi niciodată n-a socotit că e destul de bogat ca s-o plătească cu bani. Aşadar, Thomas Langot n-a fost iubit şi nici n-a iubit vreodată.

În privinţa spectacolelor, era la fel ca şi în dragoste, astfel că Thomas Langot n-a participat decît la cele oferite de serbările populare, de la tribunal, sau cele de la bariera Saint-Jacques.

Rîvna cu care se îndrepta către unicul lui ţel îi dădea puterea să ducă o viaţă de schimnic printre ispitele de tot felul din jurul lui, iar plăcerile Babilonului modern lunecau pe lîngă el fără să-l atingă pe acest neclintit vlăstar al Normandiei.

Într-o bună zi, el îşi numără avutul, socoti că-i destul de mare, zîmbi grămezii de bani, îşi strînse bocceaua şi porni înapoi spre casă, cheltuind pe drum tot atît de puţin ca şi la venire.

Agonisise cincisprezece mii de franci.

Nici prin gînd nu-i trecu să-şi facă o intrare triumfală în Maisy, unde hotărîse să se stabilească; dimpotrivă, ajunse în sat pe la asfinţit, îmbrăcat în nişte haine jerpelite pe care nu izbutise să le vîndă. Se duse să se adăpostească la unul dintre fraţii săi, paracliser la biserică şi totodată servitorul preotului. Paracliserul ceru învoirea să-l găzduiască pe Thomas Langot două-trei zile. Preotul încuviinţă.

Vreme de trei zile, Thomas Langot împărţi cu fratele său resturile sărăcăcioase de la masa preotului. De fapt, au fost trei zile în care n-a cheltuit un sfanţ.

Întoarcerea lui trecuse aproape nebăgată în seamă. Abia de l-au zărit vreo două cumetre, care, după ce-au sporovăit ba de una, ba de alta, și-au amintit să adauge :

— Jeanne, Javotte, îl știi pe Thomas Langot, șontorogul din Saint-Pierre-du-Mont ? Află că s-a întors în sat.

Tatăl și mama lui Thomas Langot muriseră tocmai atunci. Pentru ca frații și surorile lui să nu-l creadă bogat și să-i ceară vreun ajutor, oricît de mic, el se arătă neînduplecat, lacom și stăruitor la împărțeala celor cîteva unelte pescărești, care alcătuiau toată moștenirea lăsată de părinți ; atît de neînduplecat și de lacom, încît se certă pînă și cu fratele său, paracliserul, cel care-l găzduia.

Se trezi astfel fără adăpost. Atunci, pînă să găsească ceva potrivit, se duse la Jean Montplet și-l rugă să-l lase să doarmă în vreun ungher din ferma lui ; apoi îl întrebă dacă nu are să-i dea ceva de lucru, pentru cîteva zile, în schimbul hranei. Jean Montplet, care-l credea pe Thomas Langot mai sărac decît însuși Iov, îi răspunse că, dacă e vorba doar de cîteva zile, poate dormi fie în hambar, fie în coliba ciobanului, care era nelocuită. Cît despre hrană, putea să mănînce, fără să presteze vreo corvoadă, la masa argaților și a păstorilor. La ce muncă să-l fi pus pe bietul Șontorog ?

Thomas Langot rămase la Cochardière vreme de cincisprezece zile. După acest răstimp, el îi mulțumi lui Jean Montplet, îi spuse că-și va deschide o mică băcănie și-l pofti să-i devină client. Jean Montplet îi făgădui. Șontorogul îl copleși cu binecuvîntări și mulțumiri și ieși din încăpere de-a-ndăratelea.

Într-adevăr, cu suma de șase sute de franci, plătibilă în trei rate, din șase în șase luni, cumpărase o mică băcănie de la o biată văduvă, căreia îi mergea prost negoțul și vroia să se retragă ; e adevărat că, la data primei scadențe, Langot se oferi să-i plătească toată suma, dacă văduva îi va face o reducere de cincizeci de franci. Fiind nevoită să plece din sat, aceasta acceptă ; pînă la urmă, pe Thomas Langot l-a costat băcănia doar cinci sute cincizeci de franci. Dar chiria pe care o plătise văduva era prea scumpă pentru el. Așadar, închirie în piața din Maisy,

peste drum de biserică, o cocioabă dărăpănată cărcia îi făcu el însuşi reparaţiile necesare.

Încetul cu încetul, îşi lărgi cercul afacerilor, manifestînd o răbdare de melc, ce avea să uimească pe toată lumea. În sfîrşit, după alţi zece ani, izbutise să înlăture orice concurenţă. Mica şi sărăcăcioasa dugheană se transformase într-un magazin, unde locuitorii de la ţară puteau găsi tot ce le trebuia : pînzeturi şi brăzdare de plug, turtă dulce şi catran, sobiţe de tuci şi mătănii.

Dar, pentru că în negoţ nu folosea nici pe departe întregul capital, Thomas Langot se avîntă în anumite speculaţiuni, în care ruşinea de a face datorii garantează de obicei tăcerea datornicului, aşadar, în afara negoţului legal şi cunoscut, el începu un alt negoţ, cămătăresc şi ascuns, în care se pricepu să cîştige mult şi cu riscuri puţine.

De altfel, cunoştinţele lui în probleme juridice erau limitate. Nu se interesa decît de ipoteci, care-i puneau în mînă un gaj sigur valorînd de trei ori mai mult decît suma împrumutată. De exemplu, cînd un ţăran avea un lot evaluat la o mie cinci sute de franci, Thomas Langot îi împrumuta cinci sute şi-şi punea dinainte ghearele pe ogor. Dacă ţăranul plătea la termenul stabilit, Thomas Langot îşi încasa banii plus dobînda şi înapoia pămîntul, mîrîind ca un dulău căruia i se ia osul de sub nas. Dacă ţăranul nu plătea la termenul, în ceasul şi minutul stabilit, Thomas Langot îşi înfigea ghearele în pradă şi-o trăgea la el.

Să zicem că un pescar, din simplu marinar vroia să devină patron ; Thomas Langot, căruia îi plăceau ambiţioşii, era oricînd gata să-i vină într-ajutor : cumpăra o barcă şi cerea pescarului să-i dea, drept arvună, toate economiile lui ; apoi, încredinţa pescarului barca, stabilind ca restul de bani să-i fie plătit în rate egale, la termene precise. Dacă o rată, doar una singură, nu era achitată la timp, în baza unei simple notificări, barca îi era înapoiată, iar banii încasaţi pînă atunci rămîneau ai lui. O asemenea coajă de nucă, roasă de carii şi peticită, i-a adus proprietarului ei atîtea venituri, încît să-şi poată construi o corabie cu trei catarge.

Oricît de mult se îmbogăţise de pe urma acestei îndeletniciri, Thomas Langot, spre deosebire de Jean Montplet,

nu era deloc fericit. Îl jignea averea altuia, mai ales respectul care o însoţeşte atunci cînd este dobîndită pe căi cinstite. Îl pizmuia, îndeosebi, pe stăpînul de la Cochardière, căruia nu-i putea ierta că-l miluise vreme de cincisprezece zile, adăpostindu-l în casa lui şi hrănindu-l cu bucatele sale ; ori de cîte ori trecea pe lîngă fermă, arunca priviri pline de ură peste lanurile ei frumoase, încărcate de spice bogate.

Ofta mereu cînd se uita la merii încovoiaţi sub povara roadelor, şi plîngea de ciudă privind iarba deasă şi înaltă a păşunilor, unde păşteau vaci şi boi, cărora nu li se vedea decît partea de sus a corpului, coarnele paşnice şi ochii lor mari, gînditori şi uimiţi. Întorcînd de zeci de ori capul, în vreme ce se îndepărta de acest paradis, se întreba de ce să fie Jean Montplet stăpînul unor asemenea minunăţii, şi nu el ; i se părea că lanurile, ferma cea mare şi vitele strălucitoare sînt furate, un furt a cărui victimă era el, Thomas Langot.

Ori, Şontorogul, cum i se zicea — să fim iertaţi dacă această poreclă ne alunecă uneori de sub pană — deci, cum spuneam, Şontorogul presimţise cît de mult îl va ajuta în atingerea ţelului rîvnit firea uşuratică a lui Alain şi purtarea lui nesăbuită, urmări ale educaţiei greşite pe care o primise.

Deşi aceste două fiinţe, atît de deosebite, nu aveau nimic comun, el făcu astfel încît să-şi cîştige prietenia tînărului. Îl îndemna la destăinuiri şi, cunoscîndu-i necazul, se strădui să-şi ascundă firea lacomă şi neîncrezătoare ; doar lui îi împrumută bani fără să accepte dobîndă, fără să-i pretindă poliţă ; apoi, după ce-l întărîtă bine, începu să-şi retragă mărinimia şi, în cele din urmă, cînd tînărul veni într-o zi să-i ceară stăruitor bani, sfîrşi prin a-i declara că i s-a golit punga.

Îi făcu totuşi rost de suma cerută, dar îi spuse că s-a împrumutat el însuşi, iar dobînda aşa-zisului cămătar compensa cu prisosinţă dezinteresul pe care-l manifestase la început Thomas Langot.

Alain Montplet avea acum vîrful degetelor prins în cleşte.

III

PRIMELE ARME ALE LUI ALAIN MONTPLET

Totuşi, odată pornit pe această cale de risipă şi împrumuturi cămătăreşti, Alain Montplet n-avea să se mai oprească. Ori de cîte ori se afla la ananghie i se adresa lui Thomas Langot. Cererile de acest fel se reînnoiau atît de des, încît, fie că într-adevăr nu le mai făcea faţă, fie din calcul, într-o bună zi, cămătarul îl sfătui cu viclenie pe tînăr să-i ceară lui Jean Montplet partea de moştenire ce i se cuvenea de la mama sa.

Alain tresări ca muşcat de şarpe. Se gîndi o clipă, apoi răspunse că maică-sa, o ţărancă săracă, nu-i adusese soţului ei nici o zestre şi că o revendicare din bunurile comune ar fi un lucru necinstit din partea lui. Degeaba încercă Langot să-i arate tînărului suma, mai mult decît frumuşică, ce i-ar reveni prin împărţeală; degeaba încercă el să-i stîrnească dorinţa de a merge la Paris, unde se va bucura de nenumăratele plăceri pe care le poţi găsi acolo, dacă eşti băiat chipeş şi ai punga plină. Alain se ţinu tare în faţa acestor ispititoare îndemnuri.

La urma urmelor, cu toată uşurinţa lui, Alain nu avea suflet rău. Îşi iubea tatăl şi n-ar fi fost în stare să-i pricinuiască un asemenea necaz cu inima uşoară, fără să fie împins de o mare nevoie. Dar împrejurările îl tîrîră, fără voia lui, pe drumul pe care îl călăuzea Langot.

În urma reclamaţiei unui datornic, în care acesta ameninţa cu sechestru şi punere în vînzare, Jean Montplet îi rîse reclamantului în nas, spunîndu-i că fiul său era un sărăntoc fără o lescaie, de la care n-ar fi putut scoate nici cît negru sub unghie. Aflîndu-se prin apropiere şi auzind aceste vorbe, moştenitorul Cochardièrei se simţi atît de jignit, încît, după plecarea creditorului, intră la tatăl său şi-i spuse direct că el, Alain, nu este chiar atît de sărăntoc pe cît vrea tatăl său să se creadă, de vreme ce îi rămîne moştenirea mamei, despre care nu i se vorbise niciodată.

Mîniat încă dinainte din pricina celor aflate, Jean Montplet îşi pierdu de tot cumpătul la auzul acestei ce-

reri neașteptate și care, prin felul cum fusese rostită, era în același timp o învinuire și o amenințare.

Alain poate că-și iubea tatăl, dar, nefiind în stare să se stăpînească, răspunse necuviincios mustrărilor părintești. Iar bătrînul fermier, revoltat de atîta nerecunoștință, își blestemă fiul și-l alungă din casă.

Alain Montplet se duse la Thomas Langot să-și verse amarul. Cămătarul nu era nici el în apele lui. Oricît încercase Langot să-și ascundă averea, pînă la urmă ea tot ieșise la iveală prin zidurile crăpate și geamurile unsuroase ale cocioabei în care locuia. Această indiscreție a zidurilor și a ferestrelor dăduse naștere la tot felul de cereri de ajutor din partea familiei lui nevoiașe.

Pînă atunci, Langot se străduise eroic și izbutise să treacă în ochii lumii drept om sărac ; dar privirile alor săi erau mai pătrunzătoare, mai greu de înșelat. Se întîmplă ca soțul uneia dintre nepoatele sale, pescar de coastă, să piară într-o furtună și să-și lase văduva și un băiețel de vreo șapte-opt ani fără nici un sprijin. Mișcat de această nenorocire, primarul din Maisy venise el însuși la Langot în prăvălie și-l rugase ca, în numele legăturilor de sînge și al milei creștinești, să facă ceva pentru nefericita Jeanne-Marie — astfel se numea văduva.

Băcanul, care rîvnea pe atunci la onoruri publice, nu îndrăzni să zică nu, deși ar fi avut chef să o facă ; potrivi însă lucrurile în așa fel, încît binefacerea să-l coste cît mai puțin.

Pînă atunci, el își purtase singur de grijile casei și ale negoțului atît de variat, și era greu de înțeles cum izbutise s-o facă, neștiind nici să citească și nici să scrie altceva decît propria-i semnătură. Printr-o uimitoare agerime a memoriei, Thomas Langot făcea toate calculele în minte. E adevărat că, vînzînd locuitorilor din Maisy doar cu bani peșin, nu avea nevoie de registre, iar polițele și cambiile erau contrasemnate de cel ce i le întocmea. Dar, pe măsură ce afacerile se înmulțeau, e lesne de înțeles că toate acestea îi dădeau o mare bătaie de cap. De altfel, Thomas Langot începuse să îmbătrînească, să simtă nevoia unui ajutor gospodăresc în casă, și tocmai cînd venise la el primarul, era hotărît să-și îngăduie luxul de a-și lua o slujnică.

Așadar, Thomas Langot înștiințase solemn autoritățile că o va primi la el pe nepoată-sa, Jeanne-Marie, și pe copilul ei orfan. Avea de hrănit două guri în plus ; dar exista și o compensație : nu trebuia să plătească leafă. Cu toate că această compensație era limpede pentru oricine, se pare că mintea lui nu izbutea s-o priceapă și socotea că tîrgul nu e prea avantajos pentru el. După cum am spus, băcanul se afla într-o dispoziție tare proastă cînd Alain Montplet intrase la el în prăvălie.

Biată prăvălie, cu tejgheaua la intrare, în dreapta, apoi o sobă, lipsită de foc iarna ca și vara, cu patul într-un ungher întunecos, cu pereții acoperiți în întregime de rafturi și cutii etichetate. În această prăvălie, rotunjindu-se ca o ciupercă, mucegăia Thomas Langot.

Vestea pe care i-o aducea Alain, despre cearta cu tatăl său, era pentru el o veste bună. Ea îl făcu pe cămătar să-și uite necazul. Thomas îi ceru tînărului să-i mai repete o dată toate amănuntele discuției, apoi își frecă încet mîinile și zise pe un ton îngrijorat :

— E supărător... e păcat... e dureros să vezi un fiu și un tată ajunși în asemenea situație...

Dar această situație era tocmai pe placul lui Thomas Langot, și datorită poliței pe care le avea de la fiu și a celor pe care socotea că le va mai smulge, se și vedea în gînd, așezat lîngă căminul de la Cochardière, sorbind pe îndelete dintr-o ulcică plină cu vestitul cidru al fermei ; pentru a-și împlini visul, începu să-l asmută pe băiat, prefăcîndu-se necăjit de cele întîmplate.

Ca toți oamenii cu firea clocotitoare, iuți la mînie, dar buni la suflet, după ce se mai liniști, lui Jean Montplet îi păru rău că mersese atît de departe. Își luă înapoi blestemele, destul de repede — cel puțin așa nădăjduia — pentru ca bunul Dumnezeu să nu fi avut timp să le înscrie în cartea dreptății ; apoi, socotind că Alain se și simțea eliberat de povara blestemelor, îl aștepta să vină dintr-o clipă într-alta, dornic să-i deschidă brațele și să-l strîngă la piept, iar copilul cel nesăbuit să-i ceară iertare pentru nedreptatea pe care i-o făcuse.

De n-ar fi fost Thomas Langot, poate că aceste brațe deschise s-ar fi strîns în jurul fiului său și totul ar fi fost dat uitării. Dar, în locul lui Alain, la marginea livezii de

la Cochardière, se prezentă un portărel. Acest portărel, care-i fusese recomandat tînărului de către Thomas Langot, aducea cu el o somaţie şi o cerere de bilanţ conform legii.

Jean Montplet rămase ca trăsnit. Începu să plîngă ; el care de la moartea nevesti-si nu mai vărsase o lacrimă. Apoi, după ce-i secară lacrimile, rămase două ceasuri în faţa acestui mîrşav petic de hîrtie, sucindu-l şi răsucindu-l între degete, ca un deţinut căruia i s-a înmînat sentinţa de condamnare la moarte, întrebîndu-se cum poate fi cuprinsă atîta nerecunoştinţă în cîteva rînduri.

Ah, cît de sfîşietoare a fost durerea simţită de Jean Montplet la vederea acestui petic de hîrtie ! Atît de sfîşietoare că nici n-a mai fost în stare să se împotrivească. Bietul tată, în loc să se înfurie, aşa cum îi stă bine unui normand, clătină din cap, răspunzînd parcă propriilor sale gînduri, şi nu mai spuse nimic.

Îşi împărţi averea în două, vîndu o parte şi-i duse banii omului de afaceri al fiului său, un avocăţel cu faimă proastă, din Isigny, pe nume Richard, însărcinîndu-l să-i transmită lui Alain că, dacă el, Jean Montplet, a ţinut să păstreze această avere, n-a făcut-o decît pentru ca într-o bună zi să i-o dea în primire mult mai mare. Apoi, rămas cu adevărat singur pe lume, de vreme ce îşi pierduse şi soţia, şi copilul, Jean Montplet se întoarse şi se izolă la Cochardière, unde totul îi părea schimbat după plecarea fiului nerecunoscător, care era sufletul casei şi bucuria inimii lui.

Trăia acum în singurătate, pe atît de trist, de posomorît şi deznădăjduit, pe cît fusese odinioară de vesel şi de fericit. Amărăciunea lui spori şi mai mult cînd află că Alain plecase la Paris.

Într-adevăr, după părerea lui Thomas Langot, viaţa din provincie nu ducea destul de repede la ruină. Trebuia să-l vadă plecat la Paris, vîrtej şi prăpastie în acelaşi timp, Parisul, care te ameţeşte şi te înghite.

Aşadar, Alain se afla la Paris, unde ducea un trai uşuratic pe seama banilor lui Jean Montplet.

Nu vom încerca să descriem felul în care trăia ; de altfel, miezul acţiunii acestei cărţi nu se desfăşoară acolo şi ne aflăm abia la partea de introducere. Povestea tutu-

ror tinerilor risipitori este aceeași : localuri, jocuri de noroc, femei.

Alain Montplet a stat un an la Paris ; închipuiți-vă ce înseamnă patru luni la *Maison d'or*, patru luni la *Frascati* și patru luni în cartierul Breda, și veți avea aproape în întregime itinerariul vieții sale din acel an.

Cu firea lui brutală, despotică, grosolană chiar, nu se putea ca Alain să nu stîrnească mereu scandaluri. Două dintre ele au fost deosebit de serioase. Unul a avut loc la balul Operei. Se îmbătase și-l insultase pe un tînăr, la brațul căruia i s-a părut că recunoaște pe o fostă iubită de-a lui.

Alain Montplet știa doar una și bună : să lovească. Și a lovit. Era puternic ca un taur. Tînărul pe care l-a lovit se prăbușise sub lovitură și nici nu încercase să se împotrivească. Dar, a doua zi, pe la șapte dimineața, doi tineri, necunoscuți eroului nostru, își prezentară cărțile de vizită.

Alain Montplet se sculă din pat, bombănind. Cei doi necunoscuți erau martorii tînărului pe care îl lovise la balul Operei. Plecînd de la Operă, Alain Montplet se dusese să ia masa la *Maison d'or*, unde uitase și de bal, și de femeia mascată, și de ceartă.

Cei doi tineri îi reamintiră, politicoși, de toate ; încetul cu încetul, ceața din capul lui Alain se risipi. I se arătă că la Paris lucrurile nu se petrec întocmai ca la Maisy, unde cel mai puternic are întotdeauna dreptate ; că între oamenii cumsecade există alte obiceiuri și că, pentru a înlătura inegalitatea puterii fizice, civilizația născocise niște mici unelte, numite spade sau pistoale, cu ajutorul cărora, pipernicitul devine egal cu uriașul, slăbănogul cu voinicul.

Ca atare, domnul Hector de Ravennes, dîndu-și seama că tînărul țăran este mai puternic și renunțînd să se măsoare cu el la trîntă și la pumni, cerea dreptul de a-și lua revanșa într-alt fel. Așadar, Alain Montplet, era poftit să-și aleagă doi martori și să se prezinte a doua zi, la nouă dimineața, în aleea Vînătorilor. Dacă voia, putea să-și aducă și spadele ; le va aduce și adversarul lui pe ale sale. Se va trage la sorți pentru a hotărî care din ele vor fi folosite.

În timpul acestor explicații, Alain pricepu că se îngroașă gluma, că e vorba de viață și de moarte. Era mai bine la Maisy, cel puțin pentru el. Cînd lua parte la vreun scandal, se băteau cu pumnii ; pînă la urmă se alegeau cu un dinte rupt sau cu un ochi învinețit. Asta era tot. La Paris însă, lucrurile păreau că se petrec altfel. Ori, acum se afla la Paris, nu la Maisy, în departamentul Senei, nu în departamentul Calvados. Trebuia deci să te supui modei de aici.

Tînărul țăran era curajos. Departe de el gîndul de a refuza să se prezinte la întîlnirea ce i se dăduse. Dar nu pusese în viața lui mîna pe spadă și nici nu-i trecuse vreodată prin gînd că va veni ziua cînd va trebui s-o facă. Nu se atinsese nici de pistol ; dar trăsese adesea cu pușca, pe care se pricepea de minune s-o folosească. Se gîndi că între pistol și pușcă există oarecare asemănare și că, alegînd pistolul, ar putea cel puțin să se apere. Propuse deci ca lupta să se dea cu pistolul în loc de spadă. Dar, la această propunere, i se explică o altă teorie, tot atît de convingătoare ca și prima.

Cel care insultă sau lovește, prin fapta lui de a fi insultat sau lovit, se pune cu totul la dispoziția adversarului său ; de n-ar fi așa, omul care s-ar simți mai tare pe o anumită armă ar putea să insulte, să lovească, apoi să propună arma pe care o dorește.

Așadar, această grozavă născocire cu săbiile și pistoalele, menită să egalizeze puterea fizică, devenea, în cazul de față, cu totul nefolositoare.

Alain Montplet avusese plăcerea de a insulta și de a lovi. Domnului Hector de Ravennes îi rămînea singurul avantaj de a alege armele, în schimbul celor două avantaje ale potrivnicului său. Își cerea acest drept și alegea spada.

Alain Montplet încercă să mai facă unele observații, dar domnii îi răspunseră că au fost trimiși să-i ceară satisfacție, nu să-l educe ; dacă se îndoia cumva de adevărul celor spuse, n-avea decît să-i întrebe pe martorii ce și-i va alege, iar dacă nici asta nu-l va mulțumi, să studieze *Codul duelului*, o carte foarte bună, editată prin grija contelui de Château-Villars, gentilom de netăgăduit prin naștere, cinste și îndrăzneală.

Mai exista și alt mijloc de a împăca lucrurile : să-i ceară în scris iertare domnului baron Hector de Raven-

nes și să dea totul pe seama stării de ebrietate în care se afla domnul Alain Montplet atunci cînd azvîrlise insulta.

Dar, la auzul acestor cuvinte, rostite de către unul din martorii domnului baron Hector de Ravennes, Alain Montplet se ridică în picioare, cu o demnitate de care nu l-ai fi crezut în stare, și, zîmbind, îi anunță pe martorii potrivnicului său că era de acord să se bată cu spada și că a doua zi, la ora stabilită, se va afla, împreună cu doi prieteni, pe aleea Vînătorilor.

Cei doi tineri, care începuseră să-l cam ia pe Alain peste picior, datorită nepriceperii lui, descoperiră îndărătul acestei nepriceperi un om curajos, iar la plecare îl salutară pe eroul nostru cu respectul ce-l stîrnesc totdeauna caracterele hotărîte.

Alain rămase în așteptarea unor prieteni, pe care îi poftise la masă. Aceștia sosiră tocmai la timp. Gazda le povesti întîmplarea.

Oaspeții erau niște oameni destul de vulgari, ca de altfel toți prietenii pe care și-i făcuse la Paris țăranul nostru. Totuși nu s-ar putea spune că nu se pricepeau la astfel de treburi și erau în măsură să-i confirme lui Alain Montplet — care-i rugase să-l asiste ca martori la duel — că trimișii potrivnicului său grăiseră adevărul. Rămînea de văzut ce va face Alain Montplet cînd se va afla cu sabia în mînă.

La Paris există un maestru de scrimă, căruia îi merge faima că predă ceea ce el numește lecții de apărare și care, datorită unor astfel de lecții, a salvat poate viața la vreo douăzeci de neîndemînatici ori neștiutori. Maestrul acesta de scrimă e Grisier.

După dejun, se duseră în cartierul Montmartre, la nr. 4. Acolo își preda lecțiile celebrul profesor. Unul din cei doi martori ai lui Montplet era elevul lui Grisier.

Îi explică maestrului despre ce-i vorba.

— Așa, va să zică ! exclamă acesta. Iată-l deci pe tînărul nostru !

— Iată-mă ! zise Montplet.

— Și n-ai pus niciodată mîna pe floretă ?

— Niciodată !

— Ți-e teamă ?

— De ce să-mi fie teamă ?

— C-ai să fii rănit.

— Puțin îmi pasă — răspunse Montplet, trosnindu-și degetele.

Nu sîntem chiar siguri că ar fi zis : „Puțin îmi pasă".

Profesorul văzuse atîția tineri aflați în preajma duelului, încît avusese posibilitatea să facă adevărate studii psihologice asupra diferitelor temperamente. El își dădu seama că tînărul țăran nu mințea și că primejdia, oricare ar fi fost ea, nu-l înspăimînta prea mult pe acest sălbatic.

— Doriți, așadar, să vă pun în situația de a nu fi ucis ori să scăpați doar cu o mică zgîrietură ? întrebă profesorul.

— Nu cred ca lucrurile să se poată încheia doar cu o mică zgîrietură, de vreme ce mi-am pălmuit omul.

Grisier clătină din cap.

— Prost obicei, domnule ! spuse el. În general, oamenii de bună condiție nu se ating decît cu spada.

— Știu, am aflat-o abia ieri, numai că eu nu sînt un om de bună condiție ; sînt un simplu țăran.

— La naiba !... Atunci ce doriți ? Mi s-a spus că o să vă bateți cu domnul Hector de Ravennes ; dînsul e un spadasin cunoscut, de primă mînă ; doar n-o să-mi cereți ca pînă mîine să vă pot face în stare să-l ucideți, să-l răniți ori să-l dezarmați ?

— N-am altă pretenție decît aceea de a nu mă face de rîs cînd voi pune mîna pe armă. Învățați-mă să stau în gardă, e tot ce vă cer.

— Știți oare că ceea ce-mi cereți înseamnă să vă pun în situația de a fi ucis ?

— Cum asta ?

— Dacă, după felul dumneavoastră neîndemînatic de a sta în gardă, domnul Hector de Ravennes își va da seama că nu vă pricepeți la scrimă, el nu va vroi să comită un asasinat, ucigîndu-vă. Se va mulțumi doar să vă rănească ori să vă dezarmeze.

— Pe legea mea ! Tocmai asta nu vreau. N-are decît să mă omoare, dar să nu-și bată joc de mine. Învățați-mă să stau în gardă, altceva nu vă cer. Nu vreau să țin spada în mînă ca pe o lumînare sau ca pe o coadă de mătură ; în rest, va fi treaba doctorului, dacă mă rănește, ori a groparului, dacă mă ucide.

— Ar fi păcat să vă ucidă — continuă Grisier — îmi face impresia că sînteţi un voinic tare curajos !... Să începem, luaţi o floretă şi să pornim la treabă !

După un sfert de ceas, Alain Montplet învăţase să stea în gardă, de parcă ar fi petrecut zece ani în sala de arme. În continuare, profesorul trecu la lecţia de apărare. Asta însemna să fandeze strigînd, să pareze fandînd, să răspundă prin lovituri directe. Datorită muşchilor săi de oţel, Alain Montplet rezistă la o lecţie de două sau trei ceasuri.

— Ţineţi seama de instrucţiunile mele — îi spuse Grisier — şi vă veţi alege cel mult cu două-trei zgîrieturi. Apoi adresîndu-se martorilor : Domnilor, va fi de datoria dumneavoastră să întrerupeţi lupta, atunci cînd veţi socoti că ea poate înceta în chip onorabil.

Alain îi oferi profesorului bani.

— Domnule, astfel de lecţii le dau gratuit — spuse maestrul de arme — sau, cel puţin, nu încasez banii decît la întoarcerea de pe teren.

Alain apucă mîna profesorului şi i-o strînse, mai-mai să i-o rupă.

— Straşnică încheietură ! spuse acesta. Cu o asemenea putere în mîini, mai mare păcatul că nu v-aţi apucat de scrimă la vîrsta de zece-doisprezece ani.

Plecînd de la Grisier, Alain Monplet cumpără o pereche de spade de la Devisme. Devisme, el însuşi un bun spadasin, dăduse acestor arme o curbură foarte potrivită şi o gardă proteguitoare. Numai văzînd asemenea arme, puteai bănui că bărbatul care le are ştie să le şi folosească.

Întorcîndu-se acasă, Alain Monplet luă poziţia „en garde", în faţa oglinzii, şi se simţi tare mulţumit de el însuşi.

A doua zi, la opt dimineaţa, îşi aştepta martorii, pregătit de plecare. Aceştia sosiră într-o birjă închiriată. Veniseră împreună cu un prieten de-al lor, student în medicină. La nouă fără un sfert, Montplet, cei doi martori şi doctorul ajunseră în aleea Vînătorilor.

După cum ştim, întîlnirea era stabilită abia la nouă. La nouă fără cinci, în capătul aleii, se ivi o trăsură. Aceasta înainta repede. Din ea coborîră trei tineri : domnul Hector

de Revennes şi martorii, cei care se prezentaseră cu o zi în urmă, în numele său, la Alain Montplet.

Martorii şi combatanţii se salutară politicos. După aceasta, martorii se strînseră la un loc, cercetară armele, căzură de acord că spadele ambelor părţi sînt corespunzătoare, apoi dădură cu banul pentru a stabili cui îi revine dreptul de a alege.

Sorţii căzură asupra martorilor lui Alain Montplet. Cum era şi firesc, ei aleseră spadele cumpărate în ajun de la Devisme. Unul dintre martori le prezentă încrucişate baronului. Acesta luă una ; cealaltă îi fu înmînată lui Alain Montplet.

Baronul îşi apăsă vîrful spadei pe cizmă şi spintecă aerul cu ea. Apoi, adresîndu-se martorilor săi, le spuse :

— Iată o armă foarte bună, excepţional lucrată ! Îmi place mai mult decît a mea.

— Îngăduiţi-mi, domnule baron — spuse Alain Montplet — ca înainte de a şti cum îşi va folosi fiecare dintre noi spada, să am cinstea de a vă oferi şi perechea ei.

Baronul salută fără să-i răspundă. Îi era încă vie amintirea pumnilor lui Montplet pentru a se simţi obligat să se arate prea curtenitor.

Unul dintre martori încrucişă vîrfurile celor două spade şi, avînd în vedere că împărţeala terenului şi a luminii se făcuse cu deosebită grijă, acesta se dădu un pas îndărăt, spunînd :

— Începeţi, domnilor !

Adversarii se aşezară „en garde".

Amintindu-şi lecţia învăţată de la profesor, Alain Montplet luă o poziţie atît de hotărîtă, de parcă ar fi fost un spadasin la fel de încercat ca şi baronul de Ravennes. După cum prevăzuse Grisier, această ţinută academică i-a adus nenorocirea. Baronul de Ravennes se dădu un pas înapoi şi, adresîndu-se martorilor săi, le spuse :

— Ce naiba ziceaţi că domnul n-a ţinut niciodată sabia în mînă ? Văd că stă în gardă ca însuşi Sfîntul Gheorghe ! Apoi, luînd şi el poziţia „en garde", adăugă : Asta-i un lucru neplăcut pentru el ; mă hotărîsem să-l rănesc doar ; voi fi însă obligat să-l ucid.

Se auzi scrîşnetul metalului, văzură spada baronului alunecînd ca o şopîrlă şi, imobilizîndu-şi adversarul, baro-

nul fandă, apoi se ridică într-un timp mai scurt decît îi trebuie fulgerului să se aprindă şi să se stingă.

Cămaşa lui Alain Montplet se pătă de sînge ; el rămase o clipă în picioare ; s-ar fi zis că uriaşul nu putea fi răpus dintr-o singură lovitură. În cele din urmă se clătină, întinse braţele, scăpă din mînă spada, buzele i se acoperiră de o spumă roşiatică, apoi se prăbuşi dintr-o dată, ca un stejar retezat de secure.

Martorii se uitau la el cu emoţia pe care o pricinuiesc întotdeauna astfel de spectacole.

— Domnilor — rosti baronul adresîndu-se celor patru martori — m-am purtat sau nu ca om de onoare ?

— Da — răspunseră toţi patru într-un glas.

— Aş fi putut face altfel, după o insultă ca aceea pe care am primit-o ?

— Nu — răspunseră toţi în cor.

— În cazul acesta, fie ca păcatul să cadă asupra celui vinovat.

Martorii făcură un semn, ce părea să spună că blestemul lui se şi adeverise, iar baronul se urcă în trăsură, împreună cu martorii săi, lăsîndu-l pe Alain Montplet, ţeapăn ca un mort, în mîinile celor doi prieteni şi ale tînărului doctor.

IV

O RĂFUIALĂ CARE NU REZOLVĂ PROBLEMELE

Totuşi Alain nu era mort. Spada se izbise de o coastă şi-şi schimbase puţin direcţia. Îi străpunsese muşchii pectorali, îi vătămase vîrful plămînului drept şi ieşise deasupra omoplatului. Fusese o lovitură straşnică, precisă, directă, dar care nu era neapărat mortală. Numai că rănitul se sufoca. Era de temut o hemoragie.

Doctorul îi suflecă mîneca, îi dezgoli braţul herculean şi-i deschise vena, în aşa fel încît să poată sîngera din

belşug. Alain redeschise ochii şi respiră mai uşor. Dar cînd încercă să facă prima mişcare, îi lipsi puterea şi îşi pierdu din nou cunoştinţa.

Se aflau doar la cîţiva paşi de pavilionul Madrid ; îl duseră pe rănit acolo. Pavilionul acesta e locuit de un paznic ; obişnuit cu astfel de vizite, el ţinea întotdeauna o cameră pregătită. Bietul om mai scotea şi el cîte un bacşiş.

Din fericire, camera era liberă ; de opt zile nu mai avusese loc nici un duel prin împrejurimi, iar ultimul rănit îşi dăduse sufletul după un sfert de ceas. Schimbară aşternutul şi-l culcară pe Montplet în pat. Studentul în medicină, care încă nu avea clientelă, îşi îngădui să rămînă tot timpul lîngă el. Îngrijirile lui permanente, adăugate la constituţia robustă a bolnavului, determinară o însănătoşire uimitor de grabnică, pentru cei ce nu ştiu cît de repede se pot vindeca anumite răni.

La trei săptămîni după ce i se sfîrtecase pieptul, Alain Montplet se afla pe picioare. După alte opt zile, îi plătea cu mărinimie paznicului întreţinerea pe o lună. Apoi Alain se întoase la el acasă, tot atît de zdravăn pe cît fusese la plecare. Doar un gînd îl frămînta pe Alain. Îşi spunea că, de nu va fi în stare să-i pricinuiască unui parizian ceea ce un parizian îi pricinuise lui însuşi, va rămîne, aşa cum se spune la şcoală, codaşul. Or, Alain Montplet se mîndrea că în viaţa lui nu fusese codaş.

Merse să-i facă o vizită profesorului său. Văzînd că nu se mai arată, acesta bănuise deznodămîntul. Convalescentul îi povesti în amănunt cum se petrecuseră lucrurile, Grisier n-avea ce să-şi reproşeze ; îl prevenise doar că baronul, cînd va vedea ţinuta fără cusur a adversarului său, va crede că există ceva şi îndărătul ei. Şi baronul nu se înşelase : îndărătul ţinutei se afla trupul vînjos al lui Alain Montplet.

Alain îi reaminti profesorului cele spuse cu privire la însuşirile sale în arta armelor şi-l întrebă cam cît timp socotea că i-ar trebui pentru a ajunge la îndemînarea baronului Hector.

Grisier este un om cinstit, astfel că nu vroi să-şi amăgească discipolul.

— Doi ani — îi răspunse el — dar va trebui să muncești din greu.

Alain Montplet nu era în stare să facă doi ani la rînd același lucru, oricare ar fi fost el.

— Prea bine ! Mă bucur că-mi spuneți asta ; am să trec la pistol ; în opt zile mă voi pune la punct.

Grisier încercă să-l convingă pe tînăr să renunțe la studiul unei arme atît de primejdioase și brutale cum e pistolul.

— Spada, doar spada e adevărata armă a gentilomului — îi spuse vestitul profesor.

— Oh ! Cît despre asta, nu mă prea sinchisesc ; eu nu sînt gentilon, nu-s decît un țăran.

— Dar dacă cel cu care veți avea de luptat va alege spada ? continuă Grisier.

— Lasă, lasă ! Acum știu eu cum stau lucrurile ; cel care e insultat are dreptul să aleagă arma ; voi aștepta, așadar, să fiu insultat.

— Și pentru ce ?

— Păi ca să mă lupt !

— Îl urăști deci pe adversarul dumitale ?

— Pe domnul Hector de Ravennes ? Cîtuși de puțin ! E un băiat încîntător, care, tot timpul cît am stat la pat, n-a fost zi să nu se intereseze cum îmi merge ; nu numai că nu-i port pică, dar dacă am fi de același rang, i-aș cere să mă numere printre prietenii săi.

— Atunci ai necaz pe altcineva ?

— Nicidecum ! Doar că, pricepeți, nu vreau să fiu eu codașul.

Alain se înșela. Grisier nu pricepea nimic. Tînărul și profesorul își strînseră prietenește mîna.

Alain sări într-o trăsură și ceru birjarului să-l ducă la sala de tir a lui Gosset.

Vînătorul nostru chibzuise bine : datorită asemănării ce există între o armă de foc și altă armă de foc, după primele cartușe trimise la mică distanță de centrul țintei, Alain își recăpătă îndemînarea ; la al douăzeci și cincilea cartuș devenise un trăgător de înaltă clasă.

Într-un interval de numai opt zile, Alain izbutea cele mai anevoioase figuri ale maeștrilor tirului : reteza pipele,

sfărîma ouăle zburătoare, nimerea de două şi trei ori la rînd în acelaşi punct.

La capătul celor opt zile, simţindu-se stăpîn pe el, Alain nu se mai duse la tir. Se plictisea să facă mereu acelaşi lucru. Făptura lui clocotitoare avea nevoie de viaţa tumultoasă şi dezordonată a trotuarelor, a cafenelelor, a teatrelor şi a caselor de joc.

Cu toate acestea, nu se ivea de loc prilejul de a-şi lua revanşa. Alain începuse să creadă că va fi silit să se întoarcă la Maisy, tot în chip de codaş.

Moştenirea de la mama sa era pe sfîrşite. În mai puţin de un an şi jumătate risipise o sută cincizeci de mii de franci. După ce cheltuise cu un ospăţ ultimii gologani, Alain i se adresă din nou lui Thomas Langot. În schimbul unei poliţe semnate, Thomas Langot îi mai trimise treizeci de mii de franci. Dar sumele scădeau din ce în ce. Penultima se ridica doar la o mie de franci, ultima a fost de cinci sute.

În scrisoarea care însoţea mandatul, scrisoare pe care Thomas Langot pusese pe cineva s-o scrie, de vreme ce el însuşi nu ştia carte, băcanul îi spunea că de acum înainte nu trebuie să se mai bizuie pe el, că aceşti cinci sute de franci erau ultimii pe care-i mai primea.

Alain răsuci pe toate feţele cei douăzeci şi cinci de ludovici, întrebîndu-se ce va face cu ei. De obicei, cheltuia aceşti bani în douăzeci şi patru de ore, cel mult în patruzeci şi opt.

Îşi spuse că la masa de joc, dacă i-ar zîmbi puţin norocul, ar putea să dubleze, să tripleze, să înzecească această sumă. Cunoştea vreo trei sau patru localuri în care se juca.

Cînd veni seara, nici nu-şi dădu osteneala să aleagă. Porni spre cel mai apropiat. Nu era văzut întîia oară acolo, astfel că intrarea lui nu stîrni alt interes decît cel pricinuit de sosirea unui jucător de forţă într-o sală de joc.

Alain se aşeză la prima masă ce-i ieşi în cale şi începu să joace. Întîmplarea a făcut să aibă ca adversar pe un ofiţer străin, jumătate italian, jumătate polonez, care jucase de mai multe ori împotriva lui şi se dovedise tare norocos.

Cîtă vreme avusese buzunarele doldora de ludovici şi de bancnote, Alain Montplet nu băgase de seamă în ce fel

îşi luau gologanii lui zborul ; dar acum, cînd se punea problema să-şi fructifice ultimii cinci sute de franci ori să părăsească Parisul, tînărul supraveghea cu luare-aminte jocul. Tot urmărindu-l, i se păru că ofiţerul trişează.

Din cei douăzeci şi cinci de ludovici, nu-i mai rămăseseră decît cincisprezece şi-i pusese pe toţi la bătaie. Ofiţerul întoarse popa de treflă. Nici el, nici adversarul lui nu ridicase pînă atunci cărţile. Alain Montplet puse mîna pe formaţia adversarului.

— Nu-i voie să atingi cărţile — spuse ofiţerul.

— Scuzaţi, domnule — răspunse Alain — dar dacă nu aveţi trei atu-uri în cele cinci cărţi, înseamnă că greşesc şi vă cer dinainte scuze.

— Şi dacă din cinci cărţi trei sînt atu-uri ? întrebă ofiţerul, trufaş.

— Atunci, nu numai că nu vă voi prezenta scuze — răspunse politicos Alain Montplet — dar voi spune... voi spune...

— Ce veţi spune ? tună ofiţerul.

Alain întoarse cărţile. Formaţia ofiţerului cuprindea dama, valetul şi decarul de treflă.

— Voi spune — urmă Alain Montplet — că aţi jucat necinstit şi că sînteţi trişor.

Ofiţerul apucă un pumn de cărţi şi le azvîrli în obrazul lui Alain.

— Bine — spuse Alain. Am citit în codul domnului de Chateau-Villars că cel care atinge loveşte ; voi fi silit să mă întorc la Maisy, dar cred că nu în chip de codaş.

Întîmplarea stîrnise vîlvă. Înainte de despărţire, se stabili o întîlnire pentru a doua zi, la orele opt.

Alain, care fusese lovit de ofiţer, avea dreptul să aleagă armele. El alese pistolul. Ofiţerul nu se împotrivi, el însuşi fiind socotit un foarte bun trăgător.

Alain dori ca lupta să aibă loc tot pe aleea Vînătorilor. Urma să-şi ia revanşa aproape de locul unde pierduse prima manşe. I se acceptă şi această dorinţă.

Se înţeleseră ca martorii să aducă pistoale de tir, fără dublu trăgaci care să nu mai fi fost niciodată folosite.

Martorii vor lua cu ei un băiat de la poligon care va încărca armele.

La opt fix se aflau pe teren. S-au controlat în primul rînd armele şi au fost găsite corespunzătoare. Se hotărî ca adversarii să se aşeze la o depărtare de patruzeci de paşi şi să pornească unul către celălalt.

Fiecare dintre ei va trebui să se oprească după ce a înaintat zece paşi. Distanţa reală era deci de douăzeci de metri.

Se ştie că, în materie de duel, paşii măsoară trei picioare [1].

Adversarii se aşezară la distanţa stabilită şi primiră cîte un pistol încărcat. După ce le înmînară pistoalele, martorii se retraseră şi strigară în acelaşi timp :

— Porniţi !

La această comandă, Alain şi ofiţerul porniră unul către celălalt.

După doi paşi, fiecare îşi înălţă pistolul şi trase. Nu se auzi decît o singură pocnitură. Alain se clătină, dar rămase în picioare. Ofiţerul se învîrti de două ori pe loc şi se prăbuşi cu faţa la pămînt.

Fiecare martor alergă la omul său. Alain primise un glonţ în bărbie ; acesta se turtise de ea ca de un panou de tir. Osul se dezgolise de piele, dar nu era sfărîmat. Puterea loviturii îl făcuse pe Alain să se clatine.

Ofiţerul avea inima străpunsă ; fusese ucis pe loc.

— Nu-i nici o pagubă ! Un excroc mai puţin, asta-i tot ! rostiră cei patru martori într-un glas.

Astfel suna discursul de înmormîntare al ofiţerului, al cărui nume am încercat zadarnic să-l aflu pentru a-l consemna aici ; nimeni nu mi l-a putut spune.

I se zicea *ofiţerul*, şi acesta era singurul nume sub care era cunoscut.

— Drăcia dracului ! spuse Alain, tamponîndu-şi bărbia cu batista. Am rămas fără un sfanţ ; dar cel puţin nu mai sînt codaş.

Întorcîndu-se la Paris, Alain îşi vîndu ceasul. Seara se afla în balconul Operei, pansat cu un petic de tafta englezească pe bărbie. Pansamentul împreună cu o uşoară ame-

[1] Veche unitate de măsură, echivalentă cu 0,3248 m. (n. t.)

țeală erau pentru el singurele urme ale duelului din dimineața aceea.

A doua zi se urcă în diligența de Saint-Malo.

Stătuse la Paris doi ani, și în acești doi ani cheltuise mai bine de două sute de mii de franci !

V

GREȘELILE SE PLĂTESC

Există pe lume o tradiție care ni s-a transmis de trei mii de ani, din vremurile biblice, și care ni se înfățișează învăluită în măreția secolelor : toți fiii risipitori, oricît de risipitori ar fi fost ei, sînt primiți cu brațele deschise cînd binevoiesc să se întoarcă acasă.

Jean Montplet adeveri parabola prin felul în care își primi fiul ; cînd a intrat Alain în casă, pe neașteptate, și s-a aruncat la picioarele lui, cerîndu-și iertare, șuvoaie de lacrimi au brăzdat chipul bătrînului fermier.

Sărmanul tată și-a îmbrățișat cu dragoste fiul și, fără să-i pomenească nimic despre trecut, i-a redat în casă locul pe care-l avusese odinioară. În inima lui, copilul cel nerecunoscător ocupase întotdeauna același loc, fie că era prezent, fie că lipsea. De altfel, viața dezmățată pe care o dusese a avut asupra lui Alain o înrîurire salvatoare, astfel încît orice mustrare ar fi fost de prisos.

Deși numai nevoia îl îndemnase să se întoarcă la Maisy, era bucuros că se afla din nou pe pămîntul natal, simțea iar emoțiile adînci ale pescuitului, ale înotului și ale vînătoarei, pe care plăcerile din capitală nu izbutiseră niciodată să i le înlocuiască.

După cîteva zile petrecute la Cochardière, zile în care se întorsese la deprinderile lui din prima tinerețe, ajunsese să se întrebe cum de a fost în stare să renunțe la o viață atît de fericită, pentru niște plăceri îndoielnice, de pe urma cărora te-alegi doar cu gol în suflet și cu remușcări în inimă.

Dar cumătrului Montplet i-ar fi convenit să pună o stavilă mai puternică decît remuşcările în calea unor porniri de care încă îi mai era teamă. Prin urmare, îi vorbi lui Alain despre căsătorie. La prima încercare, Alain spuse nu. A doua oară se înfurie de-a binelea.

La Paris, băiatul trăise în societatea oamenilor de moravuri uşoare, unde nu există ruşine, nici bun simţ, şi sub înrîurirea acestui mediu se îndepărtase tot mai mult de oamenii cinstiţi şi la locul lor ; femeile destrăbălate cu care petrecuse l-au făcut să dispreţuiască adînc femeia, în general. El confunda specia cu indivizii, şi ce mai indivizi, Dumnezeule !

Rupsese toate legăturile din trecut şi blestema pînă şi amintirea acestor legături. Dar, lucru ciudat ! Alain Montplet era sfios din fire ; îndrăzneţ şi nerușinat cu o anumită categorie de femei, mai exact cu cele destrăbălate, în faţa femeilor respectabile se înroşea, cobora privirile în pămînt, se fîstîcea de tot ; apoi, nemulţumit de el însuşi pentru sfiala pe care o simţea în preajma lor, prinse ciudă pe ele şi, fiindcă dintre acestea ar fi trebuit să-şi aleagă o soţie, îşi jură să rămînă neînsurat pînă la moarte.

Pe deasupra, fericirea lui Alain de a se afla din nou în căminul părintesc era umbrită uneori de clipe de tristeţe. Se gîndea cu spaimă la datoriile pe care le avea faţă de Langot. Fusese atît de nechibzuit, încît i-ar fi fost cu neputinţă să spună, chiar aproximativ, la cît se ridicau aceste datorii. Ştia doar că erau foarte mari, că suma creştea fără încetare, asemeni unei avalanşe ce se prăvăleşte din vîrful muntelui şi care ar putea să-l zdrobească în ziua cînd se va năpusti asupra lui.

Se întreba uneori dacă n-ar trebui să-i mărturisească totul bunului Montplet, care-i iertase pînă acum atîtea păcate, încît va fi la fel de îngăduitor şi de astă dată. Apoi, fiindcă Langot se arăta foarte prietenos cu el, amîna pentru mai tîrziu neplăcuta destăinuire. În aşteptare, timpul trecea.

Bătrînul Montplet îşi iubea prea mult fiul pentru ca întristările acestuia să-i rămînă nebăgate în seamă. Le luă drept semne de plictiseală şi-l apucă groaza. Se întoarse iar la planurile lui de însurătoare, pe care o simţea cu

atît mai necesară şi urgentă, cu cît nişte presimţiri nedesluşite îl făceau să se teamă că moartea l-ar putea despărţi curînd de fiul său. Doar că de data aceasta, învăţînd din experienţă, se feri să apuce direct taurul de coarne.

Avea la Isigny un vechi prieten, pe nume Jousselin, care făcea negoţ cu unt. Se ştie că untul din Isigny este cunoscut în întreaga Franţă. Prietenul Jousselin se îmbogăţise de pe urma acestui negoţ.

El avea o singură fiică, despre a cărei frumuseţe mersese vestea pînă la Caen. Cînd se vorbea despre dînsa, nu i se spunea altfel decît frumoasa Jouseline.

Feminizarea numelor de familie este un obicei din provincie.

În marea lui dragoste pentru copilul său, Jean Montplet găsi puterea să-şi învingă durerile pricinuite de o gută chinuitoare. Îşi încălecă murgul, care de trei ani se odihnea, ca şi stăpînul său, de ostenelile din trecut — unul în fotoliu, celălalt pe aşternutul de paie. Căluţul porni într-un trap care mai păstra încă ceva din vigoarea de odinioară şi, peste cîteva ceasuri, între cei doi părinţi lucrurile erau puse la cale ; bineînţeles, lipsea doar învoiala părţilor interesate.

Într-o zi, Alain se întorcea de la vînătoare. Era ud din creştet pînă-n tălpi şi năclăit pînă la brîu de noroiul din mlaştină ; îşi desfăcuse cravata, cu care îşi legase tolba plină de vînat, astfel că rămăsese cu gulerul răsfrînt şi gîtul gol.

Cînd ajunse acasă, dulăul lui se aşeză, ca de obicei, pe labele dindărăt, apăsă cu cele din faţă uşa, o împinse, o deschise şi intră primul. Alain intră în urma lui, cu puşca pe umăr şi pălăria leoarcă de apă, agăţată de ţeava ei. Dar abia făcuse un pas în încăpere, că se şi dădu înapoi, de parcă i s-ar fi arătat capul Meduzei.

Lîngă fotoliul tatălui său zărise două persoane străine. Una din cele două persoane, un bătrînel cu o înfăţişare destul de obişnuită, n-ar fi putut stîrni asemenea reacţie. Trebuie deci să-l atribuim celuilalt vizitator sau, mai degrabă, celeilalte vizitatoare.

Într-adevăr, aceasta era o tînără atît de frumoasă, încît, cu toată fîstîceala lui, în timp ce se retrăgea de-a-ndăra-

telea, Alain nu-şi putea dezlipi ochii de pe chipul celei care îi pricinuise această sfială. Încremeni pe loc, de parcă ar fi fost ţintuit de podea. Apoi, dîndu-şi seama că nu putea rămîne astfel, fără să scoată o vorbă, fără să înainteze ori să se retragă, luă o hotărîre, salută îmbufnat şi se scuză cu stîngăcie pentru ţinuta în care intrase. Tînăra îi răspunse printr-un zîmbet care dezvălui cei mai frumoşi dinţi din lume.

Socotind că pretextul lui era îndeajuns de bun pentru a-şi îngădui să plece, vînătorul se grăbi să dispară, explicînd că se duce să-şi schimbe hainele. Era furios de păcăleala pe care i-o trăsese tatăl său şi, odată ajuns afară, îi veni o poftă nebună să-l lase baltă, cu musafirii lui cu tot, şi să se ducă să mănînce la han. Dar, cu cîteva zile în urmă, bătrînul avusese o criză puternică de gută, care era cît pe-aci să-l dea gata, şi fiul se temea ca nu cumva să-i pricinuiască un rău prea mare.

Îmbrăcă deci în grabă primele haine ce-i căzură sub ochi, coborî bodogănind, se simţi din nou cuprins de sfială cînd puse mîna pe clanţă, apoi, împingînd uşa cu putere, ca omul care ia pe loc o hotărîre, intră spunîndu-şi în gînd : „La urma urmelor, n-au să mă mănînce".

Cu toată această cugetare înţeleaptă, cu toate privirile rugătoare ale tatălui său, Alain se arătă foarte morocănos. Dar lucrul acesta n-o inspăimîntă deloc pe domnişoara Jousselin, căreia i se spusese mai înainte că va avea de îmblînzit un urs.

Or, de pe vremea cînd locuise la Paris, înconjurat de o societate nu prea aleasă, ursul acesta se deprinsese cu o purtare cam prea degajată şi cu un limbaj cam slobod, neobişnuite la Isigny, astfel încît fata se pregăti să facă faţă cu cea mai mare bunăvoinţă acestei sarcini ce i se impunea, drept care porni la îndeplinirea ei, plină de curaj.

De altfel, corvoada aceasta era pentru ea mai uşoară decît ar fi fost pentru oricare altul, întrucît ursul cu care avea de-a face era tare simţitor la frumuseţe, iar domnişoara Jousselin era deosebit de frumoasă. Avea douăzeci şi doi de ani, cel mai minunat păr blond-cenuşiu din

lume, fruntea puțin îngustă, dar străjuind doi ochi mari și negri, care se desenau ca două bucăți de catifea pe pielea de un alb-lăptos. Era înaltă ; picioarele și mîinile ei, ca ale tuturor femeilor de la țară, nu erau fără cusur ; în schimb, bustul avea o linie desăvîrșită, pe care i-o accentua și mai mult rotunjimea șoldurilor.

Îmbrăcămintea ei nu semăna deloc cu a fetelor din Maisy, după cum nici veșmintele pe care le purta Alain, după întoarcerea de la Paris, nu semănau cu cele ale băieților din Maisy ori din Grand-Camp. Ea renunțase nu numai la scufia de bumbac — acest nevrednic accesoriu bărbătesc nu-i umilise niciodată fruntea, oricît de tînără era — dar pînă și la arătoasele bonete acoperite de dantele, după modelul Isabelei de Bavaria, la rochiile strîmte și la șalul croșetat. Domnișoara Jousselin era un copil al orașului și al civilizației ; își comanda pălăriile la cea mai bună modistă din Caen, sau măcar din Saint-Lô ; se îmbrăca în cașmir franțuzesc ; în fine, purta rochii cu volănașe, care-i făceau toaleta și mai încîntătoare.

Cînd își dădu seama cît de frumoasă era Lisa Jousselin, Alain deveni și mai sfios.

Dar, în ciuda înfățișării ei de mare doamnă, fata negustorului de unt părea atît de copilăroasă, astfel că, încetul cu încetul, Alain se simți mai în largul lui. Pînă să se sfîrșească masa, la omul acesta cu pasiuni schimbătoare și porniri nestăvilite, proasta dispoziție se transformă într-o dorință arzătoare de a o avea numai pentru el pe tînăra normandă, în orice chip, fie chiar și luînd-o de nevastă.

Deși părea cochetă, asemenea unei capcane lucitoare cu care se prind ciocîrliile, Lisa nu se număra încă printre femeile ușuratice și, avînd în vedere că ea nu-i înlesnea în nici un fel apropierea, Alain trebui să-și înfrîneze dorințele.

Pe nesimțite, lupta care se dădea în sufletul lui, între această pasiune născîndă și stavila pe care fata știa să i-o impună cînd el depășea măsura, îi domoli pornirile grosolane. În inima lui prinseră să se înfiripe simțăminte mai cuminți, iar peste două săptămîni nutrea pentru fata ce

i-o hărăzise tatăl său de soție o dragoste simplă și curată, de bărbat abia intrat în viață.

Pentru că Lisa Jousselin era foarte mîndră de izbînda ei și, pe deasupra, nici Alain nu-i era indiferent, în calea unirii celor doi îndrăgostiți nu se mai afla nici o stavilă.

O lună mai tîrziu s-au publicat strigările de căsătorie, iar ziua cununiei a fost însemnată cu cretă albă, după străvechiul obicei al romanilor ; iată însă că un puternic atac de gută îl răpuse, dintr-o dată, pe bătrînul Jean Monplet.

Dacă cititorii noștri nu-și vor da seama cît de mare a fost deznădejdea lui Alain, înseamnă că n-am izbutit să-l prezentăm așa cum se cuvine.

Aflînd trista veste, domnul Jousselin alergă la Cochardière, unde-l găsi pe viitorul său ginere, îngenunchiat la căpătîiul mortului, hohotind de plîns. Îl ajută pe Alain să-și îndeplinească ultimele îndatoriri față de cel dispărut ; apoi, ținînd seama de dorința celor doi tineri, precum și de propria-i nerăbdare de a-și vedea fiica stăpînă pe frumosul domeniu Cochardière, se învoi ca nunta să fie amînată doar cu o lună.

Dar o arătare cumplită zvîrlise un văl peste nădejdile sărmanului Alain, făcîndu-l să tresară pînă și prin somn.

Cînd ieșise de la biserică, în urma sicriului bietului său tată, Alain Montplet nu s-a putut stăpîni să nu-și arunce pe furiș privirile către prăvălia lui Thomas Langot, tristă și întunecoasă, ca niște nori ce prevestesc furtuna.

Prăvălia era închisă, în afara unei ferestruici alcătuită din pătrățele mici de sticlă, asemănătoare celor pe care astăzi le mai întîlnim doar la casele foarte vechi, de prin satele îndepărtate ale bătrînei Franțe. Ferestruica era ridicată și, îndărătul ei, ca de sub frunza verzuie a unei plante de mlaștină, se arăta capul turtit și nesuferit al lui Thomas Langot, care privea convoiul cu ochi strălucitori de satisfacție și lăcomie.

Capul acesta îl impresionă pe Alain, de parcă ar fi fost o viperă uriașă. Vederea acestui cap îl făcuse să tresară pe loc ; apariția ochilor lui strălucitori prin somn îl făcea să se trezească speriat.

Avea dreptate Alain să se teamă. Această arătare, oricît de nefirească ar părea ea cititorilor noştri, se materializă curînd prin fapte.

Thomas Langot se legă de faptul că nu primise şi el invitaţie la înmormîntare, făcu pe jignitul şi, într-o bună zi, scoase la iveală treizeci şi patru sau treizeci şi cinci de poliţe, cu semnătură în regulă, prin care dovedea că Alain îi era dator optzeci şi şapte de mii de franci.

Nimic nu e mai primejdios decît să jigneşti un creditor. Asta înseamnă de-a dreptul ruina.

Thomas Langot era jignit în cel mai înalt grad. Nu numai că Alain nu-l poftise să ia parte la înmormîntarea bătrînului Montplet, pe care el, Thomas Langot, îl preţuia şi-l iubea atît de mult; dar, de cînd se întorsese de la Paris, nerecunoscătorul Alain nu-i călcase niciodată pragul, deşi cămătarul s-ar fi bucurat să-l primească. Ba mai mult, dacă se întîlneau din întîmplare, Alain încerca să-l ocolească şi nu-l saluta decît atunci cînd n-avea încotro.

Vai, toate astea erau adevărate. Ştiindu-se datornicul lui Thomas Langot pentru o sumă importantă, deşi nu avea habar la cît se ridica, Alain simţea în faţa băcanului stînjeneala firească pe care o încearcă orice datornic aflat în faţa creditorului său.

Acum, suma pe care i-o datora băcanului şi pe care nu o cunoscuse vreme îndelungată îi fusese dezvăluită. Această sumă se ridica la optzeci şi şapte de mii de franci! Cum de ajunsese Alain Montplet să împrumute o sumă atît de mare de la băcanul Langot? Alain n-ar fi putut să spună. Dar lucrurile aşa stăteau, dovedite cu poliţe, toate expirate şi neacoperite, pentru care fapt nu-i mai rămînea decît să-l dea în judecată.

Judecata a avut loc, cu toate împotrivirile avocatului din Isigny, numit Richard, care, pe vremea primelor nebunii ale lui Alain, îi fusese tovarăş şi oaspete la masă. În urma acestei judecăţi, neschimbată la apel, domeniul Cochardière a fost scos în vînzare prin hotărîrea tribunalului. După ce justiţia s-a năpustit ca un stol de lăcuste asupra fermei, din moştenirea adunată, bănuţ cu bănuţ, pentru el de către bătrînul Montplet, sărmanului Alain i-au mai rămas doar armele, cîteva haine şi un pat.

Venise timpul să-şi caute alinarea lîngă frumoasa Lisa.

Aşadar, Alain dădu fuga la Isigny. Însă oricît de repede a alergat el, purtat de aripile dragostei, vestea despre ruina lui totală ajunsese mai devreme, iar taica Jousselin îi declară că fiica lui n-avea ce face cu un soţ risipitor.

Prin urmare, bucurîndu-se în sinea lui că bătrînul Montplet nu putea să vadă, de acolo, din groapă, prăpastia în care lunecase nenorocitul său fiu, îl pofti pe acesta să înceteze cu vizitele.

Alain era deznădăjduit. Dar cele auzite erau doar cuvintele unui tată egoist. Rămînea de văzut ce va spune fata.

Tînărul lăsă să se creadă că pleacă din Isigny, dar se ascunse într-o cameră la han şi, după căderea nopţii, porni să dea tîrcoale pe lîngă casa Lisei Jousselin.

Romanţioasa normandă, care-şi dădea poate seama că despărţirea nu-i lucru uşor, oricît de sărac ajunsese pretendentul ei, se folosi de plecarea domnului Jousselin la cafeneaua Malherbe, unde acesta îşi făcea partida zilnică de domino, şi-i deschise uşa iubitului ei, pe care-l bănuia aflat prin apropiere.

Alain îi povesti despre întrevederea cu taica Jousselin şi despre sfîrşitul ei dureros. Lisa se străduí să-l facă să priceapă deosebirea care există între judecata necruţătoare a unui bătrîn de şaizeci de ani şi sufletul iubitor al unei fete de douăzeci şi doi de ani. Îl mîngîie pe Alain cît putu mai bine şi încercă să-i dovedească, prin vorbe doar, că nenorocul lui nu-i micşorase cu nimic dragostea ei ; îi jură pe toţi sfinţii din rai, chiar şi pe Fecioara din Délivrande, că nu va avea alt soţ decît pe el, şi ca urmare a acestui jurămînt îi dădu întîlnire peste două zile, socotind că astfel îi va aduce deplina mîngîiere la care o îndemna dragostea ei pentru bietul Alain.

Se înţelege cu cîtă grabă s-a prezentat Alain peste două zile la întîlnire. Pe la opt seara se afla la uşa negustorului de unt, a cărui prăvălie era închisă cu şapte lacăte ; asta i s-a părut o prevedere exagerată din partea Lisei. Aşteptă în zadar pînă la nouă, chiar pînă la nouă şi jumătate, să

se deschidă uşa, la fel ca prima dată. Cuprins de nelinişte, întrebă prin vecini. I se răspunse că frumoasa lui iubită şi tatăl ei plecaseră în aceeaşi dimineaţă la Paris.

Nefericitul tînăr nu-şi credea urechilor cele auzite. Se întoarse la locuinţa meşterului Jousselin şi, asumîndu-şi riscul de a da ochi cu tatăl, bătu cu putere în uşă. Uşa se deschise, dar lui Alain nu i se înfăţişă nici chipul încruntat al bătrînului Jousselin, nici încîntătorul chip al fiicei sale. Era doar mutra roşcovană a unei slujnice grase, pe nume Javotte, despre care ştia că-i este foarte devotată Lisei.

Javotte avea o scrisoare pentru el. Alain alergă sub un felinar pentru a citi în taină scrisoarea. Acolo, cu sufletul la gură şi mîna tremurîndă, desfăcu plicul. Încîntătoarea Lisa îşi începea epistola asigurîndu-şi prietenul de trăinicia simţămintelor ei ; recunoştea însă că nu s-a putut împotrivi voinţei neclintie a părintelui său, care, asemenea lui Agamemnon, era hotărît s-o sacrifice pe altarul căsătoriei, chiar dacă aceasta o va costa viaţa.

Totodată, ea îi jura că, fecioară sau femeie, nu va înceta niciodată de a-i aparţine lui Alain, cel puţin cu gîndul, că el era primul bărbat pe care l-a iubit, singurul căruia îi jura dragoste veşnică. În lipsa credinţei trupeşti, ea îi dăruia credinţa sufletească, credinţă foarte preţuită de minţile superioare, dar, trebuie s-o mărturisim, prea puţin înţeleasă de oamenii de rînd.

După ce citi ultimele cuvinte ale scrisorii, Alain rămase împietrit.

Moartea tatălui său, pierderea averii însemnaseră pentru el două lovituri puternice ; totuşi dragostea şi înţelegerea femeii iubite, siguranţa că o iubire care rezistase unor astfel de încercări nu-l va dezamăgi niciodată îl mai îmbărbătaseră.

Dar cînd se văzu părăsit de Dumnezeu, care îi răpise tatăl ; înşelat de viaţă, care-i smulsese averea ; uitat de iubită, care-şi luase înapoi făgăduiala, primele două dureri molcomite se redeşteptară cu toată puterea, rănile pe jumătate cicatrizate se deschiseră din nou şi inima lui prinse a sîngera din plin.

VI

MOŞTENIREA LĂSATĂ DE MOŞ GABION

Tînărul nostru mototoli în pumn scrisoarea Lisei, apoi, cuprins de dorinţa de a respira în voie, de a urla nestingherit, de a se rostogoli cu furie pe pămînt, o luă la goană, ieşi din oraş şi, ca un nou Orlando, începu să alerge în neştire peste cîmp, fără să-şi dea seama ce face.

Alain îşi ieşise din minţi ; pornirile lui, din totdeauna nestăvilite, îl mînau acum asemenea unui cal nărăvaş. Furia şi gelozia îi înfierbîntaseră sîngele. Îşi amintea de toate farmecele fetei ; visa la cele pe care încă nu le descoperise ; şi-o închipuia pe femeia, care pentru el însemna tot ce zămislise mai frumos natura, stînd în braţele altuia, bătîndu-şi joc de el cu acesta. Îl mistuia un foc dogorîtor ; umbla ca un nebun, pradă miilor de gînduri ce i se învălmăşeau în minte şi-l făceau să ameţească.

În sfîrşit, durerea lui ajunse la culme şi simţi că se înăbuşă. Căzu jos, se tăvăli urlînd pe pămînt, apoi cîteva lacrimi îşi făcură loc printre pleoapele-i uscate şi fierbinţi, plînse, iar plînsul îl uşură şi-l mai linişti.

Atunci, ridicîndu-se în genunchi, o strigă cu glas tare pe iubita-i necredincioasă, o rugă să nu-i înşele dragostea, să nu-şi calce făgăduiala. Îi adresă cea mai fierbinte rugă ; căzu apoi într-o stare de apatie, care se preschimbă într-un nou acces de furie.

Totuşi, după ce petrecu cîteva ceasuri în acest zbucium, vecin cu nebunia, deznădejdea lui, prea puternică pentru a dăinui mult timp, sfîrşi prin a se potoli şi Alain îşi mai veni în fire.

Era în plină noapte şi bietul disperat, într-atît se tăvălise pe pămînt, încît i se udaseră hainele de pe el şi începuse să-l zgîlţîie frigul. Alain încercă să-şi dea seama unde se află, nu pentru că ar fi dorit să întîlnească pe cineva — oamenii, mai ales femeile, îi erau, în clipa aceea, greu de suportat — dar simţea nevoia unui adăpost, oricare ar fi fost el.

Întîmplarea i-a purtat paşii către gurile Virei. Nu vedea în jurul lui decît tufe de papură şi nişte băltoace strălucind în bătaia lunii, care se ivea din cînd în cînd printre norii ce alergau pe bolta sinilie a cerului.

Deodată, la o depărtare de cel mult cinci-şase sute de paşi de el, auzi urletul unui cîine. Îşi ciuli urechea. Ciinele care urla era neîndoielnic al bătrînului Gabion, primul lui dascăl într-ale vînătorii.

De cînd se întorsese de la Paris, Alain nu-l mai văzuse pe moş Gabion. Îşi aminti că bordeiul în care locuia unchiaşul se afla prin apropiere, şi era încredinţat că acest cîine nu putea fi altul decît prietenul său, Pavillon. Glasul acesta parcă-i striga lui, cel rătăcit în pustiu: „Vino la mine!" Glas trist, sfîşietor, tocmai potrivit cu starea lui sufletească.

Îndîrjit cum era împotriva lumii întregi, poate că, de-ar fi auzit un glas omenesc, ar fi luat-o în cealaltă direcţie. Dar era glasul unui cîine; porni deci către el. Abia făcuse o sută de paşi, cînd zări o movilă întunecată ce se ridica din cîmpie, profilîndu-se la orizont. Acesta era Gabionul [1].

Se îndreptă spre colibă. Pe măsură ce se apropia, vaietele cîinelui erau tot mai dureroase. Ele se auzeau dinlăuntrul colibei, a cărei uşă era închisă. Alain se îndreptă către această uşă şi apăsă pe clanţă. Uşa nu era încuiată. De îndată ce o deschise, cîinele îi sări cu labele pe piept şi Alain îi simţi răsuflarea caldă şi umedă pe obraz.

Se auzi din nou un urlet şi cîinele alergă în încăpere, spre locul unde se afla patul stăpînului său. Încăperea era cufundată în întuneric. Alain îl strigă de două ori pe moş Gabion. Nu-i răspunse nimeni sau, dacă acesta poate fi numit răspuns, abia se auzi o suflare uşoară, un suspin atît de slab, încît Alain crezu că se înşală.

Cunoştea locuinţa lui moş Gabion ca pe propria sa cameră. Înaintă pe bîjbîite pînă la vatră, găsi chibriturile, scormoni în cenuşă. Cenuşa mai era caldă, dar focul se stinsese. Alain era vînător şi fumător. În această dublă calitate, avea la el toate cele trebuincioase pentru a

[1] Denumire dată unui fel de butoi, în care se ascunde vînătorul de raţe sălbatice. (n. t.)

aprinde un foc. Frecă un chibrit de perete şi, la lumina lui, Alain îl zări pe Pavillon aşezat lîngă patul stăpînului său, stînd cu capul înălţat şi urlînd. Pe pat, alcătuit doar dintr-o saltea întinsă pe jos, i se păru că vede o formă omenească.

Aprinse al doilea chibrit şi se îndreptă spre pat. Nu se înşelase : moş Gabion era culcat, dormea sau murise. Al doilea chibrit se stinse tocmai cînd îl apropie de chipul bătrînului vînător.

Alain se întoarse la sobă, căută lampa şi, în cele din urmă, o găsi pe un scăunel. Încercă s-o aprindă ; uleiul se terminase. Vîrî în sobă frunze de ferigă, trestii şi cîteva aşchii de lemn, apoi scăpără al treilea chibrit. Vreascurile se aprinseră îndată şi lumina tremurătoare a focului pătrunse pînă în fundul încăperii.

Cîinele se afla în acelaşi loc, omul tot nemişcat stătea. Dar cîinele încetase să mai urle şi lingea faţa stăpînului său.

Alain se apropie. Nimic nu se clintea. I se păru totuşi că moş Gabion, care la început avea ochii deschişi, acum îi închisese. Se aplecă spre pat şi atinse mîna bătrînului. Mîna era lipsită de viaţă, dar nu se răcise încă. Era limpede că moş Gabion îşi dăduse sufletul. Suspinul pe care-l auzise Alain cînd intrase în colibă fusese ultima lui suflare, iar urletele lui Pavillon aveau semnificaţia unui ultim bun rămas, de la prieten către prieten. Lingînd faţa stăpînului său, credinciosul animal îi închisese ochii.

Fără să-şi dea seama ce face, Alain îngenunche.

Există o măreţie în moarte care face să se încline frunţile cele mai răzvrătite, genunchii cei mai nesupuşi ; e măreţia necunoscutului.

Ce soartă ciudată avusese omul acesta ! Se ivise într-o bună zi, venind nu se ştie de unde ; trăise departe de oameni, neavînd de-a face decît cu negustorul de vînat din Isigny, care sosea o dată la două zile să ridice marfa şi să-i plătească ; murise singur, la fel cum trăise, fără să ceară ajutorul vreunui prieten ori rugăciunile vreunui preot. Plecase din lume, iar în urma lui rămăsese doar cîinele să-l plîngă ; aprinsese focul, aprinsese opaiţul şi se culcase. Focul se stinsese, opaiţul la fel. Se stinsese

apoi şi el, asemenea focului şi opaiţului. Din trupul lui rămînea oare altceva decît ce rămîne de pe urma focului, adică cenuşa, sau de pe urma opaiţului, adică un fitil ars ? Lucrul acesta nu l-ar fi putut spune nici cadavrul lui, care fusese el însuşi.

După ce rosti în gînd o rugăciune, Alain se ridică şi merse să se aşeze la gura focului, pe scăunelul de stejar pe care stătuse de atîtea ori în trecut. Tînărul rămase acolo toată noaptea, fără să închidă o clipă ochii, înteţind focul, ori de cîte ori acesta era gata să se stingă, încercînd să-şi astîmpere clocotul din suflet prin gîndurile acelea întunecate şi filozofice, care zboară ca nişte păsări de noapte în jurul unui pat mortuar.

Cîinele se întinsese pe burtă şi stătea neclintit ca un sfinx, cu privirea aţintită pe faţa stăpînuui său. S-ar fi zis că încerca şi el să dezlege marea taină care va rămîne veşnic ascunsă oamenilor : „Ce este moartea ?"

Noaptea luă sfîrşit ; lumina cenuşie a zorilor începu să se strecoare prin ochiurile ferestrei şi prin crăpăturile uşii.

Pe masă se afla o hîrtie pe care erau aşternute cîteva rînduri cu creionul. Alain luă hîrtia şi citi : „Mă culc acum şi n-am să mă mai scol niciodată. Am trăit departe de oameni şi mor departe de ei. Cît am fost în viaţă, nu le-am cerut nimic şi nici după moarte n-am să le cer mare lucru. Îl rog pe cel ce va intra aici şi mă va găsi mort să nu ducă vestea mai departe. Moartea mea nu priveşte pe nimeni. Dacă va fi un om credincios, va lua cazmaua ce se află în colţul camerei, va săpa o groapă în nisipul de la ţărmul mării, mă va înfăşura în pătură, mă va aşeza în această groapă, o va acoperi cu pămînt şi va pune deasupra o cruce. Am fost şi mor creştin. Dacă omul nu are adăpost, poate lua această colibă. Nu-i o locuinţă prea îmbietoare, dar ea m-a ferit de vînt, de ploaie şi de frig, vreme de optsprezece ani. Dacă va fi un vînător, îl sfătuiesc să facă ce am făcut şi eu. Meseria asta nu te îmbogăţeşte, dar îţi ajunge să-ţi duci zilele. Dacă aş fi avut cui să-i las, eu aş fi putut economisi vreo mie de franci pe an. Dar n-am vrut să ucid mai mult vînat decît îmi era necesar pentru a-mi asigura traiul şi am

cruțat bietele făpturi ale Domnului cît mi-a stat în putință. Îi datorez optsprezece franci negustorului din Isigny, care, de opt zile de cînd sînt bolnav, mi-a adus cele trebuitoare deși nu aveam marfă ca să-i dau. Îl rog pe cel ce-mi va lua locul în această colibă, dacă se hotărăște să exercite mai departe meseria mea, să-i plătească acestui om de treabă cei optsprezece franci și, drept mulțumire că mă va pune în groapă și-mi va așeza o cruce pe mormînt, îi urez să aibă parte de o moarte la fel de blîndă și liniștită ca aceea pe care o voi avea eu.

27 septembrie 1841

Moș Gabion"

Alain se întoarse către patul unde se afla întins mortul și întinse mîna spre el, cu un gest solemn de parcă ar fi zis : „Dormi în pace, suflet necăjit ! Ultimele tale sfaturi vor fi urmate, ultimele dorinți îți vor fi îndeplinite". Apoi, băgînd de seamă că se luminase de-a-binelea, privi în jurul lui.

Cazmaua, așa cum scria în testamentul defunctului, se afla în colțul încăperii. Alain luă această cazma și se duse să caute un loc potrivit, unde să sape ultimul lăcaș al bătrînului vînător. Se opri la poalele unei stînci, unde nu ajungeau nici cele mai puternice maree.

Stînca aceasta alcătuia un pinten, unde stătuse de multe ori la pîndă, în copilărie, împreună cu moș Gabion. Era locul preferat al bătrînului vînător.

Lui Alain îi trecu prin minte că, de s-ar fi gîndit moș Gabion să-și aleagă singur locul, pe acela l-ar fi ales. Săpă adînc în pămînt ; cadavrul trebuia pus la adăpost de cîini și de lupi. Adună apoi cît mai mulți bolovani și pietre. Aceste operații pregătitoare fiind îndeplinite, se întoarse în colibă, înfășură cadavrul în pătură, îl săltă pe umăr și se îndreptă spre groapă. Pavillon, care stătuse pînă atunci neclintit, se ridică de jos și porni în urma mortului.

Bătrînul vînător a fost depus în groapă, așa cum își dorise, fără bocete, fără discursuri, fără rugăciuni. Crucea

i-a fost întocmită din două scîndurele de epavă, azvîrlite de furtună pe coastă, și înfiptă în movila de pămînt amestecat cu nisip, pietre și bolovani. Odată isprăvită această îndatorire, Alain porni spre coliba singuratică, cu sufletul pustiu, cu capul plecat și pasul ostenit.

Cîinele mai rămase o clipă la marginea gropii, scoase un ultim urlet prelung, apoi îl urmă pe Alain. Se punea acum în slujba omului milostiv care adusese la îndeplinire cele din urmă dorințe ale fostului său stăpîn.

De departe, Alain zări silueta unui bărbat ce se oprise în pragul casei. Era negustorul de păsări din Isigny.

— Se pare că totul s-a sfîrșit — spuse acesta — încă de ieri am bănuit că n-o să apuce ziua și venisem să mă ocup de cele cuvenite. Dar mi-ați luat-o înainte, domnule Montplet.

— Prietene — îi răspunse Alain — răposatul îți datora optsprezece franci ; m-a însărcinat să ți-i înapoiez. Iată-i.

— Așadar, moș Gabion v-a numit moștenitorul lui ? întrebă negustorul.

— Da — răspunse Alain — și, ca dovadă, te rog să spui primului om sărman pe care-l vei întîlni în drum că poate veni să ia de aici tot felul de lucruri.

Negustorul luă cei optsprezece franci, îl salută pe Montplet și se îndepărtă. Dar, după ce făcuse cîțiva pași, se auzi strigat de tînăr. Se întoarse.

— Cu ce vă pot fi de folos ? întrebă el.

— Cînd o să ai nevoie de vînat, să mi te adresezi mie ; te rog să-mi acorzi întîietate.

— Cum adică ? ! zise uimit negustorul.

— Mă voi ocupa cu vînătoarea de păsări.

— Nu glumiți ? mai întrebă omul.

— Nu glumesc de loc... Sînt ruinat, nu mă pricep la nimic, sînt un prea bun creștin pentru a-mi pune capăt zilelor și, de vreme ce providența m-a făcut moștenitorul bietului om care sălășluia în cocioaba asta, voi urma calea providenței.

Negustorul plecă, făgăduindu-i lui Alain Montplet că va cumpăra marfă de la el.

VII

PE PLAJĂ

Alain Montplet nu era nici filosof, nici visător; nu se pricepea să-şi analizeze simţămintele pentru a desluşi în ele cauzele şi a le înlănţui cu efectele. După cum îi spusese negustorului din Isigny, nu-i trecuse o clipă prin minte să-şi pună capăt vieţii, oricît i-ar fi fost aceasta de apăsătoare. Educaţia lui religioasă de ţăran îi era adînc înrădăcinată în suflet, chiar dacă traiul uşuratic îl îndepărtase vremelnic de credinţă.

Se gîndise la un moment dat să se înroleze în armată. Dar, cugetînd la sila pe care i-o pricinuia întotdeauna orice fel de disciplină, avu bunul simţ să-şi scoată repede din cap asemenea idei. Hotărît să-şi păstreze independenţa, nu se putea îndeletnici decît cu o muncă fizică. Dar care anume? Alain Montplet nu învăţase nici un meşteşug.

Prin urmare, aşa cum spusese el însuşi, providenţa era cea care-l călăuzise spre coliba lui moş Gabion tocmai în clipa cînd acesta închidea ochii, iar el, Alain, se afla lipsit de avere, fără părinţi, fără prieteni, fără iubită.

Or, după cum am văzut, Alain Montplet, care era un vînător pasionat şi un foarte bun ţintaş, se hotărîse să se îndeletnicească cu vînătoarea.

De aceea, după plecarea negustorului, îşi spuse:

„Asta e, însuşi bunul Dumnezeu mi-a călăuzit paşii, braţul lui mi-a arătat acest adăpost şi meşteşugul care mă va hrăni, aşa cum l-a hrănit şi pe cel care a sălăşluit aici înaintea mea. Voi trăi deci singur, departe de oameni, fără să le cerşesc mila, şi poate că într-o bună zi mă voi putea răzbuna pentru răul ce mi l-au făcut"...

Trebuie să recunoaştem că aceste ameninţări împotriva oamenilor se adresau, în gîndul lui, mai ales femeilor.

Într-adevăr, Alain Montplet jurase că nu se va însura niciodată şi că, de-i va sta în putinţă, va răsplăti, în colectiv sau individual, această încîntătoare parte a societăţii denumită sexul slab, pentru tot răul pe care i-l pricinuise Lisa Jousselin.

Ca și în cazul duelului, Alain Montplet nu vroia să rămînă codaș.

Legămîntul acesta, rostit într-o clipă de mînie, deși nu fusese auzit de nimeni altul decît de Dumnezeu, în fața căruia își chinuia sufletul, nu era pentru Alain mai puțin sfînt și flăcăul își făgăduise lui însuși să nu-l calce, orice s-ar întîmpla.

Hotărîrea odată luată, se punea problema înfăptuirii ei cît mai grabnice.

Alain Montplet era înzestrat cu cele trebuincioase meseriei de vînător : arme foarte bune și un cîine la fel ; nu-i rămînea altceva de făcut decît să-și rostuiască locuința.

Tînărului îi rămăseseră cinci sau șase ludovici și cîteva bijuterii. Se duse la Isigny să vîndă bijuteriile și să-și cumpere un pat, o masă, patru scaune, vase de bucătărie și un costum complet de vînător. Pe drum se întîlni cu o familie de oameni nevoiași, trimiși de negustorul de vînat să ridice mobilierul lui moș Gabion.

Într-un singur ceas, la Isigny, vînduse bijuteriile, își făcu cumpărăturile, trimise un zidar să spoiască cu var Gabionul și să-i astupe crăpăturile. Către cinci după-amiază, Alain Montplet se întoarse la colibă.

Cu patru sute de franci, căpătați pe bijuteriile vîndute, la care se adăugau cei cîțiva ludovici, Alain Montplet își cumpărase toate lucrurile strict necesare.

Numai că se înapoiase la Gabion, fără un gologan. Dar avea pîine pentru seară și pentru ziua următoare ; avea și praf de pușcă pentru toată iarna. Trebuia să înceapă o nouă viață. Și o începu chiar din seara aceea.

Am arătat, cu alt prilej, ce înseamnă vînătoarea de păsări de coastă, care-i sînt greutățile și primejdiile.

Datorită pasiunii pe care Alain o manifesta, încă din copilărie, pentru orice fel de vînătoare, aceste greutăți și aceste primejdii nu puteau decît să-l îndîrjească.

Se dărui cu înflăcărare noii sale îndeletniciri. Pentru că aceste eforturi fizice, aceste emoții, aceste neîncetate preocupări îi izgoneau gîndurile triste ce-l frămîntau ; pentru că osteneala trupului îi risipea îngrijorarea minții ; pentru că inima lui, care nu se deschisese decît o singură dată, se închisese acum peste o rană ; munca îi aduse o

adevărată ușurare, iar înflăcărarea lui se transformă curînd în nesocotință. Petrecea săptămîni întregi printre bancurile de nisip de la gurile Virei, pe unde mișuna vînatul ; dormea, mînca acolo, își ducea traiul vînînd păsări cu picioare lungi, în timpul zilei, pîndind păsările călătoare, în timpul nopții ; dobora puzderie de vînat pe care negustorul din Isigny venea să-l ridice o dată la două zile, aducîndu-i și banii pentru ultimul transport. Părea că n-o să se mai satură de asemenea plăceri distrugătoare.

Cu toate acestea, nu-și ținu decît pe jumătate făgăduiala cu privire la răzbunarea împotriva speciei umane, deși, ori de cîte ori își amintea de cele petrecute, și asta se întîmpla adesea, suferința pricinuită de oameni o simțea la fel de crîncenă.

Fiindcă nu avea tăria de caracter a unui Timon [1] sau Alceste [2], nu rupse chiar orice legătură cu semenii lui, iar dacă se întîlnea din întîmplare cu foștii săi prieteni, pescari din Grand-Camp, Maisy ori din Saint-Pierre-du-Mont, schimba, din cînd în cînd, cîteva vorbe cu ei. Ce-i drept, aceștia nu-i pricinuiseră nici un rău și-i arătau aceeași stimă, dacă nu chiar mai multă, vînătorului de păsări, decît lui Alain Montplet, moștenitorul de odinioară al Cochardièrei.

Tînărul era însă neclintit în privința celei de a doua părți a legămîntului făcut. Păstra o ură neînduplecată sexului din care făcea parte Lisa Jousselin ; fugea din calea femeilor, iar ura lui, deși pînă acum se manifestase doar prin vorbe, nu părea să fie mai puțin puternică, sinceră și adîncă.

Într-o zi din luna septembrie 1841, Alain se pregăti să aștepte căderea nopții pe bancurile de nisip de la răsărit, aflate la o depărtare de două leghe de Maisy. Își trase cizmele înalte, care-i ajungeau pînă la brîu, își îmbrăcă peste cămașă o manta de marinar din pînză cenușie impregnată, își luă pușca, pătura pentru noapte, îl chemă pe Pavillon — tovarășul său de singurătate, prietenul tăcut, care, ducîndu-se zilnic la mormîntul fos-

[1] Numele unui filozof grec, intrat în limbă ca sinonim al omului ursuz (n.t.).

[2] Personaj mitologic, eroină a tragediei cu același nume a lui Euripide. (n. t.)

ţului stăpîn, îl îndemna să privească mai filozofic trecutul — şi se îndreptă către sat.

În vreme ce înainta pe potecă, vînătorul băgă de seamă că se apropie furtuna. Valurile crescuseră şi marea se înălţa la orizont. Vîntul îşi schimbase dintr-o dată direcţia, dinspre nord spre sud-vest, şi nişte dungi late, sîngerii brăzdau cerul.

Vînătorul nu apucase să străbată jumătate din drum, cînd furtuna izbucni cu toată străşnicia. Valurile se spărgeau de coastă, biciuind pietrele, asemenea unor adevăraţi munţi mişcători.

În sfîrşit, vîntul înălţa vîrtejuri de nisip atît de puternice, încît tînărul a fost silit să se adăpostească după movila ridicată spre cîmpie, pentru vameşi.

Ajungînd în sat, Alain văzu întreaga populaţie din Maisy îngrămădită pe plajă. Femeile îngenuncheaseră în nisipul ud şi brăzdat de spumă, rugîndu-se ; bărbaţii priveau, cu spaima întipărită pe feţe ; nişte marinari pregăteau o barcă şi o apropiau de valuri, sprijinind-o pe dedesubt cu vîslele, astfel încît să poată intra uşor în mare.

Alain află îndată pricina acestei neobişnuite emoţii.

În timpul fluxului de după-amiază, trei şalupe din Maisy plecaseră la pescuit stridii şi era de temut că, fiind prinse de vîrtej înainte de a ajunge în larg, să nu fi fost azvîrlite pe coastă.

Montplet se amestecă printre grupurile de bărbaţi care scrutau cu ochii adîncimea zării, îngustată de perdeaua de ploaie, şi începu să discute cu ei despre soarta pe care ar fi putut s-o aibă şalupele.

Asemenea tuturor locuitorilor din sat, pe plajă se afla şi Thomas Langot ; doar că el părea şi mai neliniştit. Ceilalţi tremurau doar pentru pierderea unor rude sau prieteni ; cămătarul tremura ca pentru propria lui piele : din cele trei şalupe aflate acum în primejdie, două erau ale sale.

Dar Langot nu era singurul din familia lui care tremura. Era însoţit de Jeanne-Marie, văduva pe care o folosea drept slujnică, spunînd că o ajută, şi care părea să fie pradă unei dureroase nelinişti.

Văzîndu-i pe amîndoi atît de deznădăjduiți, cei de față își puteau închipui cît de mult trebuie să se fi temut Thomas Langot dacă îngăduise ca biata femeie, pe care o bruftuluia de obicei la cea mai mică lipsă, să părăsească prăvălia odată cu el.

Cu toată îngrijorarea de care era cuprins, Langot îl zări pe tînărul vînător. Spaima îl făcea superstițios și i se păru că privirea lui Alain încărcată de mustrări îi va aduce nenorocire ; își spuse că, de și-ar asigura indiferența tînărului, pe care nu-l mai văzuse de la moartea lui Jean Montplet și vînzarea fermei Cochardière, ar mai îndepărta puțin primejdia ce-i amenință bărcile.

Făcu în așa fel încît să se apropie pe nesimțite de grupul în care se afla Alain. Dar acesta, la rîndul său, nu-l slăbise o clipă din ochi și, cînd îl văzu venind, se retrase mai la o parte, îndreptîndu-se spre un colț de stîncă, aflat la cîțiva pași, unde se așează.

Langot vroi să se lămurească cum stau lucrurile. Prefăcîndu-se că renunță să mai stea de vorbă cu Alain, dădu un ocol și, descriind un cerc, se apropie de acesta înainte ca tînărul să-și fi dat seama.

— Urîtă vreme, foarte urîtă vreme, băiete — îi spuse el dintr-o dată, ca să nu-i dea prilej să plece fără a-i răspunde.

— Crezi, domnule Langot ? îi răspunse cu răceală Montplet.

— Desigur.

— Ei bine, mie nu mi se pare.

— Totuși — bîigui Langot, destul de neliniștit de tonul cu care i se dăduse acest răspuns — ar trebui să înțelegi că e destul de neplăcut pentru cei ce ar putea fi păgubiți.

— Din aceeași pricină, domnule Langot, ar trebui să înțelegi și dumneata, care ai o minte atît de luminată, că vremea asta e cum nu se poate mai plăcută pentru cei ce ar avea ceva de cîștigat de pe urma ei.

— Isuse Cristoase ! strigă cămătarul, ridicîndu-și spre cer mîinile-i strîmbe. Ce-ți închipui că ai putea cîștiga de pe urma unei asemenea furtuni ?...

— În primul rînd, sălbăticiunile vor fi izgonite din larg şi de pe bancurile de nisip, pe coastă, astfel încît le voi putea vîna fără să ating măcar apa cu piciorul ; dornic să-şi găsească un adăpost, vînatul nu se va mai sinchisi de puşca mea, iar eu îmi voi umple tolba, fără nici o osteneală, de parcă aş sta într-un fotoliu cu rotile. Pe urmă, poate voi mai dobîndi ceva, pe care-l doresc din tot sufletul, deşi pentru asta ar trebui să mă rog mai degrabă diavolului pentru a-l căpăta.

Rostind ultimele cuvinte, Alain privi chiorîş spre bătrînul cămătar. Acesta deslusi de minune gîndul tînărului, şi spaima că cerul sau iadul ar putea îndeplini dorinţa victimei sale ca el să-şi piardă şalupele îl făcu să se cutremure.

— Dar ce fel de creştin eşti, dacă poţi avea asemenea dorinţe ? ! exclamă cămătarul.

— Asta-i bună ! Ce fel de creştin sînt eu ? ! Într-adevăr, domnule Langot, iată o vorbă ce ţi se potriveşte de minune ! Bine-ţi mai stă să pomeneşti de mila creştinească ! „Cel mai şmecher cîştigă", ţi-ai spus dumneata cînd ai pus mîna pe Cochardière. Nu e oare drept să-ţi răspund şi eu astăzi : „Nenorocosul pierde mult" ?

— Dar n-ai s-o faci, Alain ! spuse Thomas Langot, clănţănind din dinţi. Doar ştii bine, fiule, că eu te-am iubit întotdeauna !

— Da, cu o dragoste amară.

— Fără-ndoială, fără-ndoială ! Trebuie să ştii că mi-a venit greu să acţionez împotriva ta ; dar, înţelege-mă, afacerile sînt afaceri, nu poţi să primeşti mereu, fără să dai niciodată nimic înapoi.

— Atunci de ce nu mi-ai propus o învoială prietenească ? Vorbeşte ! Cînd mi-aş fi dat seama în ce am intrat, primejdia m-ar fi lecuit de trîndăvie. M-aş fi pus pe muncă şi, încetul cu încetul, după ce mă însuram, ţi-aş fi plătit datoria.

— M-a împiedicat conştiinţa, fiule ; da, conştiinţa m-a împiedicat. N-am vrut să iau parte la înşelătorie faţă de bunul domn Jousselin ; am destule mustrări de cuget, că l-am înşelat atîta vreme pe tatăl tău ! Să mă ierte sufletul lui bun !

Montplet înalța din umeri, scîrbit de atîta fățărnicie.

— Ești supărat pe mine — adăugă Thomas Langot — ești supărat, dar să știi că n-ai dreptate ; ca dovadă, uite, fiindcă te văd pus pe muncă, lasă naibii mlaștina și broaștele și întoarce-te la Paris ; Pe cuvîntul meu de om cinstit, după ce vei ajunge acolo, te voi înzestra cu niște unelte care te vor ajuta să strîngi avere, cum am făcut și eu.

— Haida-de ! răspunse Alain. Crezi că mă poți înzestra și cu lăcomia, cu necinstea, cu sufletul dumitale cîinos și egoist, domnule Langot ? De-ți place sau nu, voi rămîne aici ca să te urăsc, să-ți intre bine asta în cap ; căci te urăsc, pricepi ? Azvîrlise cu atîta patimă cuvintele în obrazul cămătarului, încît acesta se dădu un pas îndărăt. Altul și-ar ascunde ura, nu-i așa ? continuă el. Dar eu, eu nu sînt ca alții și simt o adevărată bucurie să ți-o spun, să-ți spun răspicat în față că te urăsc ! Acum te prefaci că ești omenos și cumsecade fiindcă tremuri pentru cojile dumitale de nucă ; ei bine, ascultă ce-ți spun : e cumplit, dar e adevărat. De s-ar afla amîndouă aici și de n-ar trebui să trag decît un foc pentru a le salva, ei bine, mai degrabă mi-aș sfărîma pușca decît să las glonțul să iasă.

Auzind cuvintele lui Montplet, o femeie, care ascultase discuția dintre cei doi bărbați, stînd cu mîinile împreunate și cu privirea îngrijorată, scoase un strigăt sfîșietor.

Această femeie era Jeanne-Marie, nepoata cămătarului.

— Ah ! Domnule Alain, nu-i drept să gîndești astfel ! spuse ea. În bărci se află bărbați și copii ai căror părinți nu v-au făcut nici un rău.

La mustrarea ei, pe care o simțea îndreptățită, Alain tresări.

— Are dreptate, la asta nu m-am gîndit ! strigă Langot, încîntat de acest sprijin. Da, în bărci se află niște copii ai bunului Dumnezeu, niște ființe omenești, cerul să le ocrotească ! Domnule Montplet, dacă dorești distrugerea bărcilor mele, înseamnă că dorești moartea lor.

— Nu doresc răul și paguba nimănui — continuă Alain, dar dacă se întîmplă așa ceva, să-mi fie cu iertare că nu-i plîng pe cei ce n-au avut milă de mine.

— Vai ! se căină văduva. Dar nu-i acelaşi lucru, domnule Alain ! Dumneata ţi-ai atras nenorocirea, ducînd o viaţă de huzur, în vreme ce bieţii oameni din bărci înfruntă moartea pentru a-şi cîştiga pîinea pentru ei şi familiile lor, pentru a uşura povara purtată de mamele lor.

Spunînd acestea, nefericita se gîndea la fiul ei, pe care Langot îl îmbarcase cu sila, cu opt zile în urmă, pe una din şalupele sale, chipurile să înveţe o meserie, după cum spunea cămătarul. În realitate, ca să mănînce de la altul pîinea cea de toate zilele, acea biată bucăţică de pîine pe care o cerem lui Dumnezeu în rugăciunile noastre de duminică.

Jeanne-Marie nu îndrăznea încă să-şi dea pe faţă temerile, dar era aproape moartă de spaimă cînd se gîndea la primejdia ce-i ameninţa în clipele acelea fiul mult iubit, singura ei mîngîiere pe lume. Dar, cu toate străduaniile ei de a-şi ascunde zbuciumul, nepoata lui Langot nu mai era în stare să-şi stăpînească durerea. Se întoarse să-şi şteargă lacrimile. Alain nu băgă de seamă, ori mai degrabă se prefăcu a nu băga de seamă.

Jeanne-Marie era femeie, adică o fiinţă căreia el îi jurase ură şi răzbunare. De aceea, pornit cum era împotriva băcanului, spuse :

— Vai ! Vai ! Întreabă-l pe unchiul dumitale, Jeanne-Marie, dacă singurul vinovat de ruina mea sînt eu, dacă, înainte de a mă bate cu pumnul în piept şi a striga : „Iertare !", n-ar trebui să-i învinovăţesc pe aşa-zişii prieteni, ale căror sfaturi au grăbit moartea tatălui meu şi m-au dus de rîpă. Încetează, femeie, aperi o cauză nedreaptă ! Roagă-l mai bine pe Dumnezeu să nu cadă şi peste tine blestemul pentru păcatele unchiului tău ; nu te aşeza între noi doi, ca să nu-mi trezeşti şi tu dorinţa de răzbunare pe care omul acesta o răscoleşte în mine.

În timp ce rostea aceste cuvinte, din ochii lui Alain Montplet ţîşniră două flăcări, la fel de ameninţătoare ca şi fulgerele ce scăpărau la orizont. Apoi, fără să aştepte vreun răspuns, îşi săltă puşca pe umăr şi se îndepărtă către răsărit.

VIII

NAUFRAGIAȚII DE PE „SFÎNTA TEREZA"

Vreme de o jumătate de oră, la Maisy domni aceeași neliniște.

Ca să-ți poți închipui o astfel de frămîntare, pe care ne-ar fi greu s-o descriem, ar trebui să fi trăit, pe țărmurile de nord sau de vest, ceasurile acelea de zbucium umplit, cînd spaima se cuibărește în toate sufletele deodată, accelerînd bătăile inimilor a două-trei mii de oameni în același timp.

În sfîrșit, după ce se scurse această jumătate de ceas, cum nu se zărea nimic prin ceață, bănuiră că șalupele se îndepărtaseră de țărm, mergînd în linie dreaptă, cît timp vîntul le-a îngăduit să mai țină întins ultimul petic de pînză. Oarecum liniștiți, țăranii din sat porniră, unul cîte unul, pe la casele lor.

Pe plajă nu mai rămaseseră decît Langot, nepoata lui și cîteva femei, mame, surori ori neveste, al căror zbucium nu se putea domoli cu o simplă bănuială.

Thomas Langot, mai neliniștit pentru bărcile lui decît toate mamele, toate soțiile și toate surorile pentru copilul, soțul ori frații lor, după cum spuneam, Thomas Langot umbla de colo-colo cu piciorul lui șontorog, fără să-și dea seama că ploaia și apa mării îl muiaseră pînă la piele. Se oprea din cînd în cînd pe cîte un loc mai înalt și scruta cu un binoclu oceanul, apoi înșuruba capacul și-și vîra cu o mișcare repezită binoclul în buzunar, șoptind :

— Nimic ! Absolut nimic ! La drept vorbind, bine fac dacă se ațin în larg ; pe o asemenea vreme e mai bine în larg decît aproape de țărm. Adăugă apoi, cu nerăbdarea zgîrcitului : Totuși, mi-ar plăcea să-mi revăd bietele mele șalupe. După un timp, cînd se întoarse și o zări pe Jeanne-Marie, bătu din picior, strigînd : Drace ! Ce mai cauți aici ? Oare așa servești tu muncitorii cu rachiu și lumînări, stînd aici, pe plajă ? Uite cum te răsplătesc neamurile pentru pîinea pe care le-o dai să mănînce !

Dar biata Jeanne-Marie, cu sufletul și privirea ațintite către ocean, către primejdia prin care trecea fiul ei, își împreună mîinile, spunîndu-i doar atît :

— Te implor, unchiule, lasă-mă să mai rămîn puțin aici, lîngă dumneata.

— Lîngă mine ! Lîngă mine ! mormăi Langot. Și, mă rog, de ce să rămîi lîngă mine ? Apoi, fără să țină seama de zbuciumul ce pusese stăpînire pe biata văduvă, datorită acestei așteptări prelungite, fără să țină seama de ochii ei scăldați în lacrimi, de tremurul nervos ce-i străbătea tot trupul, adăugă : Măcar dacă rugăciunile, plînsetele și gemetele astea ar opri vîntul, dar, dimpotrivă, rafalele sînt atît de puternice, de parcă ar vrea să smulgă și faleza. Ah, bietele mele bărcuțe ! N-au să reziste ! N-au cum să reziste !

Auzind această văicăreală, care pentru ea însemna o condamnare la moarte, Jeanne-Marie strigă cu glas sfîșietor :

— Copilul meu ! Dragul meu copilaș ! Sărmanul meu Jean-Marie ! Isuse Dumnezeule ! Sfîntă Fecioară Maria ! Oare nu vă e milă de copilul meu ?

— La naiba ! O să-ți găsești copilul ! i-o reteză băcanul, pe care mînia-i dezlănțuită împotriva furtunii îl făcea și mai neîndurător ca de obicei : Un bărbat sau un copil, viu sau mort, se întoarce totdeauna la țărm ; dar cu o barcă nu se întîmplă la fel.

Jeanne-Marie își astupă urechile, să nu mai audă astfel de cuvinte, pe care le socotea adevărate injurii la adresa cerului și căzu în genunchi pe nisip.

În clipa aceea se ivi un bărbat ce alerga de-a lungul plajei, făcînd semne cu brațele. Thomas Langot fugi către bărbatul acela, fără să-i pese de nepoată-sa, pe care o lăsă aproape leșinată. Cel ce venea în goană, părînd că aduce o veste tristă, era Alain Montplet.

Îndată ce glasul lui se putu face auzit, acoperind vîntul și furtuna, Alain Montplet strigă :

— Chemați toată lumea ! Toată lumea să dea ajutor ! Bărcile se află lîngă coastă, pe bancul Pleineseve !

Lui Thomas Langot i se înmuiară picioarele, o pîclă i se așeză peste ochi și simți, la rîndul său, că e gata să leșine. Înainte să-și fi venit în fire, Alain trecu pe

lîngă el şi, ajungînd în capătul uliţei mari, strigă de răsuna în tot satul :

— Ajutor, oameni buni ! Veniţi ! S-au împotmolit pe bancul Pleineseve !

La strigătul lui, ce părea însuşi strigătul adîncurilor, toţi locuitorii satului, bărbaţi, femei, copii, bătrîni, dădură buzna afară, alergînd către locul naufragiului.

De la primul cuvînt, Jeanne-Marie porni în goană spre bancul Pleineseve ; îi depăşea în iuţeală chiar şi pe cei mai sprinteni ; deznădejdea îi dădea aripi. Cu părul în vînt, cu privirea rătăcită, abia trăgîndu-şi răsuflarea, ea a ajuns prima la cotitura falezei şi a fost prima care a îmbrăţişat cu privirea golfuleţul în care se afla bancul Pleineseve.

După dunga albă ce înconjura marginea groasă a ambarcaţiunii, deasupra liniei de plutire, ea recunoscu şalupa *Sfînta Tereza*, cea pe care se afla fiul său. Cînd o văzu, biata femeie, zdrobită de durere şi sleită de această goană nebună, se prăbuşi pe nisip, strigînd :

— Oh ! Dumnezeule ! Dumnezeule ! Sărmanul meu micuţ !

În urma ei venea mulţimea de săteni, astfel că în primele clipe se stîrni o învălmăşeală de neînchipuit. Bărbaţii vorbeau toţi deodată, se contraziceau asupra mijloacelor de salvare pe care urmau să le folosească, iar timpul trecea fără ca ei să încerce vreunul. Femeile scoteau strigăte ascuţite şi, la suspinele lor, se adăugau şi cele ale copiilor, care plîngeau fiindcă îşi vedeau mamele plîngînd.

În toiul acestei zarve, doar Alain şi cîţiva marinari îşi păstraseră sîngele rece.

Jacques Hénin — cititorul îşi aminteşte că, la începutul acestei povestiri, am pomenit de numele acestui marinar, spunînd că-l vom întîlni şi mai tîrziu — Jacques Hénin, căruia calitatea sa de fost şef de echipaj pe un vas al statului îi dădea o oarecare autoritate, ceru să se facă linişte. Îi împinse pe copii şi pe femei spre faleză şi porunci cîtorva băieţi să se ducă pe plaja din Maisy, unde se afla pregătită o barcă, s-o încarce într-o căruţă şi s-o aducă în goana cailor.

Într-adevăr, *Sfînta Tereza* era într-o stare din cele mai critice şi se impuneau măsuri urgente. Barca era aşe-

zată de-a latul pe bancul de nisip și se înfipsese în așa fel, încît putea fi lesne acoperită de valurile ce se rostogoleau. Cei trei bărbați și musul, care alcătuiau echipajul — musul era micuțul Jean-Marie — nu puteau sta pe punte, aceasta fiind măturată neîncetat de valuri, și se cățăraseră pe catarg ; din cînd în cînd, cîte un val mai puternic se năpustea asupra bărcii, o apleca pe o rînă și atunci, carenă, catarg și oameni, totul dispărea în tromba uriașă de apă ; apoi, cînd făcea cale-ntoarsă, valul îndrepta din nou mica ambarcație.

Musul, care se cățărase tocmai în vîrf, se ivea primul, apoi marinarii, apoi șalupa, care stătea cîteva secunde dreaptă, pînă ce o nouă trombă de apă o apleca iarăși.

De fiecare dată cînd șalupa era năpădită de valuri, din pieptul celor ce priveau la acest înfiorător spectacol țîșnea un strigăt de groază, la care se adăuga cel al naufragiaților, deslușit foarte limpede de pe mal. Apoi, timp de cîteva secunde, plaja rămînea mută și împietrită. Aceste cîteva secunde păreau o veșnicie. În sfîrșit, un strigăt de ușurare se înălța din toate piepturile, la fel cum se înălțase și strigătul de groază, salutînd întoarcerea naufragiaților la lumină și la viață. Se auzeau atunci șoapte amestecate cu răsuflarea a o mie două sute sau o mie cinci sute de oameni.

— O ! Domnul fie lăudat ! Mai sînt încă acolo !

Dar, după aproape un sfert de ceas, înainte de întoarcerea oamenilor plecați să aducă barca de salvare, năvala repetată a puhoaielor îl și costase viața pe unul dintre marinari. După retragerea apei, pe catargul *Sfintei Tereza* nu mai erau decît trei supraviețuitori. Al patrulea, cel ce se aflase mai aproape de punte, atîrna aplecat, susținut la mijloc de frînghia cu care se legase.

Era mort !

Strigătele și hohotele de plîns izbucniră din nou. Era limpede că, unul după altul, bieții marinari vor împărtăși aceeași soartă.

Jacques Hénin primi din partea tuturor împuternicirea de a conduce operațiunile de salvare ale supraviețuitorilor. El trebui să înlăture cu forța mulțimea de femei ce înainta pînă în mare, întinzînd brațele lor neputincioase către sărmanii naufragiați. În clipa aceea, strigăte puternice

vestiră sosirea bărcii de salvare. Se năpustiră cu toţi asupra ei, trăgînd-o către mal.

Maistrul Jacques luă cuvîntul şi vorbi ca un amiral :

— Linişte ! Ascultaţi-mă şi faceţi ce vă spun ! Se făcu linişte. Am nevoie de opt voluntari ! strigă el.

Se prezentară cincizeci. În asemenea împrejurări, francezii procedează totdeauna la fel : ca să salveze un om aflat în pragul morţii, alţi zece sînt gata să-şi primejduiască viaţa pentru a-i veni în ajutor.

Jacques Hénin alese opt bărbaţi, dintre cei mai puternici şi hotărîţi. Nici o mamă, nici o nevastă, nici o soră nu încercă să spună vreo vorbă sau să facă vreun gest pentru a-şi împiedica fiul, soţul ori fratele să se ducă la moarte. Fiecare ştia că se îndeplineşte o sfîntă datorie.

Jacques Hénin arătă fiecărui om locul de unde trebuia să pornească, le recomandă tuturor să ia aminte la comanda sa şi aşteptă o clipă în care furia valurilor să se mai domolească pentru ca barca să poată fi dusă de pe ţărm pînă în ocean. La semnalul lui, cei opt bărbaţi împinseră în acelaşi timp barca ; aceasta începu să plutească şi, îndată, se săltară şi ei pe locurile lor, vîslind cu nădejde. Dar nu ajunseseră nici la zece metri, că se treziră înghiţiţi de un val uriaş, iar după retragerea acestuia, barca ieşi la iveală, fiind azvîrlită pe ţărm. Cei aflaţi în ea au scăpat cu viaţă numai datorită măsurilor de prevedere luate de Jacques Hénin ; acesta poruncise să se lege de fiecare latură nişte frînghii, de care oamenii să se poată agăţa la nevoie.

De trei ori au împins barca în apă. Tot de atîtea ori ea a fost tîrîtă la ţărm, în acelaşi fel. După a treia încercare, maistrul Hénin se sprijini de barca ce zăcea pe nisip, cu fundul în sus, şi strigă cu glas plin de mînie şi tristeţe :

— Destul, copii ! Ajunge ! Bunul Dumnezeu nu ţine cu noi. Apoi, ridicînd ameninţător pumnul către cer, adăugă : Îţi vine să plesneşti, nu alta, cînd îi vezi pe camarazii tăi doar la o sută de metri zvîrcolindu-se ca nişte rechini în harpon ! Dar dacă se împotmoleşte ancora, trebuie să se rupă şi cablul ! Astăzi este rîndul lor, mîine va fi al nostru. Să ne rugăm pentru ei, marinari ! O rugăciune, asta e tot ce mai pot aştepta ei de la oameni.

Trecînd de la vorbă la faptă, bătrînul lup de mare își descoperi capul încărunțit, îngenunche și începu să se roage cu glas tare. Dar nu apucă să-și sfîrșească ruga. Străbătînd mulțimea, cu o furie de leoaică, o femeie îl apucă de braț pe Hémin și-l zgîlțîi zdravăn, silindu-l să se ridice.

Femeia aceasta era Jeanne-Marie.

— Ah, lașule! Tu trăiești, oamenii ăștia trăiesc, și nu vă duceți să-i scăpați pe semenii voștri care sînt la două sute de pași de voi și care vor muri! Veniți, mame! Veniți, neveste! Să facem noi ceea ce nu îndrăznesc să facă bărbații!

Cîteva femei o înconjurară pe Jeanne-Marie, strigînd:

— Să mergem! Să mergem! Doar sîntem neveste de marinari, știm cum se mînuiesc vîslele.

— Ascultă, nefericito, vrei oare să mori și să le tîrăști și pe ele după tine? i se adresă Jacques Hémin sărmanei Jeanne-Marie.

— Vreau să-mi salvez copilul... Vezi tu copilul acela care-și întinde brațele spre mine? Acela e fiul meu!... Da, da, mă duc la el! De nu-l voi putea salva, cel puțin vom muri împreună! strigă Jeanne.

Poate fiindcă oamenii tăceau, furtuna își luă în clipa aceea sarcina de a răspunde, și un val monstruos, spărgîndu-se cu mare zgomot pe plajă, răsturnă mai mulți spectatori și-i învălui pe ceilalți în spumă. La strigătele acestora, răspunseră strigătele altor spectatori care, aflați mai la adăpost, nu pierduseră o clipă din ochi barca *Sfînta Tereza*. Strigătele lor vesteau că numărul naufragiaților scăzuse la doi.

Un al doilea cadavru se bălăbănea deasupra celui dintîi. Moartea urca din ce în ce mai sus.

— Nu vezi, Jeanne-Marie — îi spuse bătrînul contramaistru — că nu există putere sau îndrăzneală omenească în stare să lupte împotriva oceanului, cînd bunul Dumnezeu suflă peste valurile sale; nici o bărcuță, chiar de l-ar avea pe dracu la cîrmă, n-ar izbuti să plutească altfel peste așa prăpastie, decît cu chila în sus. Poate că un înotător iscusit ar străbate cei două sute de metri; dar în

Maisy nu există nici unul, oricît de puternic ar fi el, pe care l-aș sfătui să încerce.

— Un înotător ! Un înotător ! repetă Jeanne-Marie, frîngîndu-și mîinile. Dar ce, eu nu știu să înot ? Oh ! Dumnezeul care ne dă inimi de mamă ar trebui să ne dea și puterea bărbaților. În acea clipă îl zări pe vînătorul de păsări stînd drept lîngă ea, scrutînd dezastrul cu privirea întunecată. Dintr-o mișcare iute ca fulgerul, căzu la picioarele lui. Domnule Alain ! strigă ea. Domnule Alain ! Se spune că dumneata ești cel mai bun înotător, nu numai din Maisy, ci de pe întreaga coastă. Domnule Alain, în numele lui Dumnezeu, în numele tatălui și al mamei dumitale, care se odihnesc în pămînt creștin, salvează-mi copilul !

— Nu te duce, Montplet, nu te duce ! Vei muri, nefericitule ! se împotrivi Hénin.

Jeanne-Marie se ridică în picioare.

— Taci din gură, Jacques ! strigă ea. Taci din gură și nu-l opri pe omul acesta cumsecade să redea un copil mamei sale. Ah, dacă ai ști cît îl iubesc, bunule domn Alain ! continuă femeia. Dacă ai ști cît ține și el la mine, sărmanul meu micuț !... Dacă ai ști cîte am îndurat pentru el !... Dacă ai fi văzut cu cît curaj s-a resemnat să se urce pe barca aceea, ca să nu atragă mînia unchiului asupra noastră, oh, ai înțelege că nu e cu putință să-l pierd pentru totdeauna !... Îți jur că, de-l vei salva, înseamnă că salvezi două vieți deodată ; nu-l mai am decît pe el pe lume ! Dumnezeu, care e bun, Dumnezeu, care e milostiv — și văduva înălță brațele către cer — Dumnezeu nu va vroi să-mi răpească ultima mîngîiere ce mi-a rămas ! Dacă mi-l va lua, înseamnă că mă cheamă și pe mine la el, înseamnă că nu vrea ca eu să-i supraviețuiesc ! Doamne ! Doamne ! Doar știi bine că o mamă nu poate supraviețui copilului său !

Cuvintele acestea mișcaseră adînc sufletele celor prezenți. Însuși Alain, cu toată pornirea lui împotriva omenirii, era mai mișcat decît toți ceilalți.

După cum știm, copilăria lui fusese lipsită de dragostea de mamă, și admira cu atît mai mult puterea și dăruirea acestui simțămînt, cu cît i se dezvăluia acum pentru prima oară.

— Bine, fie ! exclamă el deodată. Nu se va putea spune că i s-a cerut lui Alain Montplet să salveze viaţa unui copil, care n-a făcut încă nimănui vreun rău, şi că Alain Montplet a refuzat, temîndu-se să nu şi-o piardă pe a sa. Hei ! Voi ăştilalţi ! adăugă el, întorcîndu-se şi azvîrlindu-şi mantaua şi cămaşa pe nisipul şiroind de apă. Mă duc acolo. Legaţi-mi o funie de mijloc.

Într-o clipă, el se arătă gol ca statuia lui Hercule de la palatul Farnese, cu care se asemăna foarte mult, exceptînd poate fineţea încheieturilor. I se legă o funie în jurul trupului.

— Domnule Alain ! Domnule Alain ! se auzi glasul deznădăjduit al văduvei.

În acelaşi timp ea întinse braţele către barca eşuată. Pentru a douăzecea oară, barca dispăruse, acoperită de valuri. Neliniştea ajunsese la culme. Poate că sacrificiul vînătorului n-avea să mai folosească nimănui ; poate că cei doi nefericiţi ce se aflau la bord încetaseră din viaţă.

Barca se ivi din nou. Al treilea marinar, frînt de la mijloc, murise ca şi ceilalţi doi tovarăşi ai săi. Micul mus, care stătea căţărat în vîrful catargului, rămînînd astfel mai puţin timp acoperit de puhoaie la fiecare trombă, era singurul supravieţuitor.

— Ah ! răsuflă vădura. Trăieşte ! Trăieşte, Alain ! Dumnezeu să te ocrotească !

— Curaj, Alain ! Curaj ! strigară toţi într-un glas.

Alain îşi înnodă bine funia în jurul trupului, apoi, întinzîndu-i maistrului Hénin celălalt capăt, spuse :

— Ţine, să desfăşori încet funia, iar cînd voi ajunge acolo, să legi de ea un cablu zdravăn ; eu am să-l trag spre mine, vom stabili astfel un du-te-vino şi, dacă-mi ajută cerul, mă voi întoarce cu băiatul.

— Straşnic ! exclamă Hénin. Eşti un nebun, dar eşti îndrăzneţ ; şi n-o să stau nici eu cu mîinile-n sîn cînd tu îţi primejduieşti astfel viaţa ; dacă vrei, o să mergem împreună, Alain.

— Nu, nu, Jacques — răspunse vînătorul, oprindu-l pe bătrînul marinar, care începuse să-şi scoată hainele de pe el. Dacă lucrul este cu putinţă, e de ajuns unul singur ; dacă nu, n-are rost să piară doi în loc de unu...

Ai și dumneata copii — adăugă el încet, ca să nu-l audă văduva. Ce se va alege de ei dacă te vor pierde ?

— Ah ! Pe cinstea mea că ai dreptate ! șopti bătrînul contramaistru, lăsînd să-i cadă brațele a neputință. Oh, ai naibii de copii ! Nici nu m-am gîndit la ei ! Du-te, Alain ! Du-te singur ! În privința cablului te poți bizui pe mine. Ai grijă și nu te lăsa amețit de valuri, ele fac uneori mai mult zgomot decît rău.

— Fii pe pace ! răspunse Alain. Eu și valurile ne cunoaștem de mult. La seama la cablu : nici prea strîns, nici prea liber... Acum, gata ! Rămas-bun !

— Gata, flăcăule ! Lasă-mă să-ți strîng mîna, în numele meu și al celorlalți.

Tînărul și bătrînul marinar se îmbrățișară. După această călduroasă despărțire, Alain tocmai vroia să se arunce în valuri. Dar veni și Marie-Jeanne la rînd. Biata femeie se aruncă în brațele lui, strigînd :

— Și eu, și eu, domnule Alain !

Ea îi dărui tînărului vînător un sărut nevinovat și pătimaș totodată. Văduvei i se părea că acest sărut avea să ajungă pînă la fiul ei.

Alain intră în mare pînă la genunchi, încordat ca un atlet ce pornește la luptă. Aștepta clipa în care va sosi valul. Acesta veni uriaș, furios, îngrozitor. În loc să se dea în lături, Alain îi ieși în întîmpinare, se cufundă hotărît sub el și, purtat de valul care se retrăgea, se ivi la douăzeci de brațe [1] de mal.

— Bravo ! Bravo ! strigă Hénin. Se pricepe băiatul. Acum că l-am văzut la treabă, pun prinsoare că se va descurca.

— Curaj, Alain ! Curaj ! strigară toți ca unul.

Doar văduva nu striga. Stătea în genunchi, plîngînd și rugîndu-se ; copleșită de sfîșietoarea-i durere, atît de puțin potrivită cu făptura ei firavă, ea nu mai avea putere să privească.

Pescarii urmăreau toate mișcările lui Alain, cu o neliniște amestecată cu mîndrie. Un spectacol ca acesta avea darul de a-i ridica pe spectatori în propriii lor ochi. De altfel, tînărul oferea un spectacol ce merita să fie privit.

[1] Unitate de măsură marinărească, echivalentă cu 1,83 m. (n. t.)

înota cu o vigoare neobișnuită, repetînd prima manevră ori de cîte ori se ivea prilejul.

Curînd, distanța care-l despărțea de șalupa împotmolită se micșora, apoi îl văzură ocolindu-se de stîncile pe care eșuase *Sfînta Tereza*. Întinse mîna ca să se prindă de marginea ambarcațiunii. Dar iată un nou val și nu se mai văzu nimic : înotător, barcă, naufragiat, totul dispăruse.

Urmă un minut de neliniște, din cele pe care am mai încercat să le înfățișăm. De data aceasta însă, îngrijorarea era mai mare pentru că se adăuga la ea și primejdia prin care trecea Alain, nădejdea pe care și-o puseseră în el.

Barca se ivi din nou. Copilul mai era în viață ! După cum am mai spus, înălțimea la care se cățărase îl ferea să rămînă prea mult în apă, ori de cîte ori avea loc acest înfiorător tangaj, îngăduind astfel celui mai slab să reziste un timp mai îndelungat.

Liniștiți în privința băiatului, toți ochii îl căutau pe Alain. Inimile tuturor încetaseră să mai bată, nimeni nu mai sufla. Văduva se ridicase în picioare ; cu brațele întinse către mare, cu răsuflarea tăiată, ea nu mai avea putere nici să se roage.

Deodată, de cealaltă parte a bărcii, în spre larg, se zări o siluetă negricioasă. Era Alain. Valurile îl zvîrliseră dincolo de șalupă și acum încerca să se apropie de ea. Mai norocos de data aceasta, el se prinse de barcă, se cățără pe punte și legă de piciorul catargului cablul pe care i-l trimisese Hénin, potrivit înțelegerii. Apoi, ajutîndu-se de corzi, ajunse pînă în vîrf ; micuțul era atît de înțepenit de frig, încît nu izbutea să-și desfacă singur legăturile. Îl dezlegă de catargul salvator, îl așeză pe umeri, coborî în apă, se prinse de cablu și începu întoarcerea către mal.

Din clipa aceea, pe țărm totul se opri : bătaia inimilor, răsuflare, încurajări, rugăciuni.

Întoarcerea a fost lungă și anevoioasă. De zeci de ori copilul și-a dat drumul și de fiecare dată ar fi fost smuls de ape, dacă Alain n-ar fi avut prevederea să-l lege de mijloc cu o frînghie care luneca pe cablu printr-un laț.

Pe măsură ce Alain și copilul se apropiau de țărm, Jeanne-Marie înainta ca o somnambulă spre mare. Cînd

s-au aflat doar la douăzeci de paşi, ea n-a mai fost în stare să se stăpînească şi a intrat în apă, dornică să ajungă mai repede lîngă ei. Din fericire a izbutit să nu cadă. Alain îi puse copilul în braţe.

Îndată ce-şi simţi băieţelul la piept, se întoarse urlînd de bucurie şi, fără să rostească măcar un cuvînt de mulţumire, fără să-şi arate recunoştinţa faţă de Alain, porni în goană spre Maisy, ţinîndu-şi copilul strîns la piept şi fugind de parcă marea s-ar fi năpustit pe urmele ei.

— Haide, haide, pune-ţi ţoalele pe tine — spuse maistrul Hénin, strîngînd mîna vajnicului înotător. Cred că nu ţii să fii de faţă la scufundarea acestui hîrb, cum nu ţin nici eu ; mergem să-i tragem o duşcă la *Ancora regală.*

— Îţi mulţumesc — răspunse tînărul, îmbrăcîndu-şi ţoalele, cum zicea bunul contramaistru — dar am jurat unele lucruri şi, printre ele, acela de a nu mai pune piciorul în cîrciumă.

— Atunci, să mă ia naiba ! Doar n-o să ne despărţim astfel, într-o zi ca asta, aşa că ai să vii la noi acasă : pînă la Gabion e prea mult de mers şi n-o să stai nemîncat atîta vreme.

— Totuşi trebuie să mă întorc, maistre Jacques — spuse Alain. Uite că s-a înnoptat şi am pierdut asfinţitul. Din fericire, luna se ridică pe la unsprezece şi voi putea recîştiga timpul pierdut.

— Fie, dacă aşa stau lucrurile ! Deşi nu-i meseria mea, deşi mă pricep mai bine să mînuiesc vîslele sau cîrma decît o puşcă, am să merg cu tine şi o să te-ajut să dai iama printre raţe ; dar, mai întîi, oricît de curajos şi de straşnic înotător oi fi tu, tot o să vii să mănînci cu noi.

Astfel, cu sau fără voie, maistrul Jacques l-a dus pe Alain la el acasă.

Îngrozitoarea dramă luase sfîrşit. Cea mai mare parte a locuitorilor din Maisy se întoarseră în sat.

În golful Pleineseve nu mai rămăseseră decît rudele naufragiaţilor, aşteptînd ca marea să desăvîrşească distrugerea şalupei *Sfînta Tereza* şi să aducă la ţărm cele trei cadavre pentru a fi înmormîntate creştineşte, şi Langot, care ţinea să păzească el însuşi rămăşiţele bărcii, azvîrlite de mare pe plajă.

Luna se înalță peste o priveliște funebră. Doar un pictor ar putea înfățișa realitatea ; condeiul e neputincios să zugrăvească lugubra măreție a singurătății, a furtunii și a nopții.

IX

FAMILIA CONTRAMAISTRULUI

Maistrul Hénin locuia într-o căsuță spoită cu var, cu obloane verzi la ferestre, cu acoperișul din țiglă roșie și o grădiniță împrejmuită cu un gard viu de pini marini, strălucind ca o piatră prețioasă printre locuințele negre și murdare ale vecinilor săi. Înăuntru, curățenia și buna rînduială nu erau mai prejos decît afară.

Casa era alcătuită din două încăperi. Una folosea ca magazie pentru uneltele de pescuit, semințe, unelte de grădinărie și cameră a copiilor ; cealaltă era în același timp bucătărie, sufragerie, salon în care se aduna toată familia și cameră de dormit pentru Hénin și soția sa.

Cu toată multipla ei întrebuințare, această încăpere era orînduită cu grijă și foarte curată. Pardoseala din cărămidă avea o culoare roșie lucioasă. Tăbliile dulapurilor mari, din lemn de nuc și împodobite cu plăcuțe de aramă ciocănită, erau atît de bine lustruite, încît te făceau să te gîndești îndată la șmotrul marinarilor pe punte ; cu neputință să găsești măcar un fir de praf în perdelele mari, din serj verde, care înconjurau patul cu baldachin, ori pe puzderia de corali și scoici, amintiri din activitatea nautică a fostului contramaistru, care le așezase simetric pe cămin și pe mobile.

Cînd sosi maistrul Jacques împreună cu Alain și apăsă pe clanța ușii, din casă răsună un tropăit de saboți și o droaie de copii, unii blonzi, alții bruneți, cu obrajii rumeni ca merele în octombrie, se ivi în prag. Chipul blajin al marinarului se însenină și pe el se așternu un zîmbet

de mulțumire. Potolind cu un gest nerăbdarea puștimii, el își scoase din gură cocoloșul de tutun ce-i umfla obrazul, scuipă, își șterse buzele cu dosul palmei, apoi îi luă pe copii la rînd și-i sărută pe obrajii dolofani, de cîte trei ori pe fiecare.

După ce sfîrși, spuse :

— Off ! E mai rău ca o inspecție la bord ! Haide, Louison, pune un buștean în foc și adu mîncarea la masă. Mi se clatină stomacul din lipsă de lest.

— Toți copiii ăștia sînt ai dumitale ? întrebă Alain.

— Nouă ai mei și doi ai răposatului meu frate ; dar toți sînt înscriși în registrul echipajului ca fiind ai mei.

— Sărmane Hénin ! rosti vînătorul, cu glas plin de compătimire.

— Sărman ? ! După cît mi se pare nu-s deloc de plîns și, așa cum mă vezi, mă socotesc mai bogat decît însuși regele.

— Cum vine asta ?

— La naiba ! Cînd se scoală sau cînd se culcă, regele nu are de primit decît șase binecuvîntări, de vreme ce n-are decît șase copii, pe cînd eu am unsprezece.

Apoi, apucîndu-i pe cei mai mici dintre ținci, unul al lui, celălalt al fratelui său, îi săltă pe genunchi.

Alain, care nu avusese prilejul să guste din bucuriile vieții de familie, nu vedea în numărul mare al copiilor decît înmulțirea grijilor și a sarcinilor pentru stăpînul casei. Dar totodată, căminul acesta însuflețit se deosebea atît de mult de coliba lui tristă și posomorîtă. Deosebirea asta îl punea pe Alain pe gînduri.

— Va să zică, ești fericit, Jacques ?

— Mii de tunete ! Cred și eu că sînt fericit ; dacă n-aș fi, ar însemna că sînt prea pretențios.

— Dar trebuie să te spetești muncind ca să hrănești atîtea guri ?

— Asta e drept ; dar cînd mie mi se vor frînge catargele, vor munci ei să mă hrănească.

— De ! șopti Alain, care simțea un fel de remușcare, amintindu-și cum se purtase el cu tatăl său. Cînd copiii cresc, dragă Jacques, grijile sînt altele, dar nu ești scutit de ele.

Jacques se răsturnă pe speteaza scaunului și-l privi pe Alain drept în ochi :

— Ce-oi fi avînd tu, băiete, de nesocotești atît fericirea altora ? Crezi cumva că mă poți face să n-o mai gust ? Te-nșeli ! Mi-a plăcut și mie să hoinăresc cu toate pînzele în vînt ; dar uite, vine o vreme cînd simți nevoia să-ți strîngi pînzele și să arunci ancora. Mai devreme sau mai tîrziu, asta trebuie să vină ; și atunci, dacă mai ai și norocul să întîlnești o femeie cum am eu, moale ca seul, subțire ca un cataig, și care nu se teme că-și zgîrie obrazul în șoriciul bărbii tale, îți așterni patul în cîlți, și nu numai că nu-ți pare rău de nimic, dar te gîndești cum de ți-a plăcut altceva pînă acum.

— Așa o fi ! încuviință Alain. Eh, dacă toate femeile ar semăna cu Louison a dumitale ! Dar pentru una cumsecade, există alte nouă, care nu merită să te ostenești nici măcar să le dai brînci în mare.

— Ah, da — răspunse Hénin — uitasem că ai declarat război femeilor ! La urma urmelor, ce Dumnezeu ți-au făcut bietele femei ?... Nu cumva spui asta din pricina fetei lui Jousselin, care a dat bir cu fugiții cînd te-a văzut în derivă ? Dar, sărmane Alain, vina e doar a ta. Dacă te îndeletnicești cu pescuitul morunului și pornești în larg, către bancul cel mare, nu trebuie să-ți împodobești ciocul corăbiei cu sculpturi, nici să-ți sprijini bompresul pe lumînărele, nici de alte asemenea farafastîcuri n-ai nevoie ; trebuie să iei aminte la scîndurile bordajului, la căptușeala lui, la dopurile pentru astupat eventualele găuri. Pe toți dracii ! Cînd ești silit să-ți petreci viața navigînd prin apele mediocrității, ce-oi fi vrînd să faci cu o femeie gătită ca o ducesă, cum era fata acestui bătrîn vînător de unsoare sărată ? ! Ah ! Dacă pungășiile lui Langot nu ți-ar fi pricinuit alte avarii decît să te împiedice să te însori cu această Lisa, pot spune, băiete, că în loc să-l ocărăști pe el, ar trebui să-i aprinzi o lumînare Sfintei Fecioare.

— Să știi că nu-mi pare rău după ea, maistru Hénin — răspunse tînărul, cu un zîmbet trist, ce-i dez-

minţea cuvintele. Numai că m-am lecuit pentru totdeauna de gîndul însurătorii ; iar acum — adăugă el, arătîndu-i puşca pe care o pusese la uscat lîngă sobă — acum îţi prezint pe nevastă-mea şi mă jur că alta nu voi avea niciodată.

— Ehei ! Cînd pleci în cursă lungă, dacă întîlneşti la început un loc nepotrivit pentru a arunca ancora, nu înseamnă că n-ai să mai cauţi altul. Acum hai să mîncăm şi după aceea ai să-mi spui dacă o fiinţă care se pricepe să gătească aşa bine fasolea şi bobul de mlaştină nu e menită să-l facă pe bărbat fericit.

Se aşezară la masă. Hénin era tare înfometat, aşa că în timpul mesei n-a vorbit decît atunci cînd îşi îmbia oaspetele să mănînce pe săturate, invitaţie la care, trebuie să recunoaştem, Alain Montplet a răspuns fără să se lase prea mult rugat. După ce isprăviră tocana şi slănina, Louison aduse rachiu, cidru şi pahare, pe care le aşeză pe masă.

Copiii se înghesuiau, care mai de care, să aducă pipa cerută de tatăl lor, iar bătrînul marinar, apropiindu-se de foc, continuă discuţia întreruptă.

— Deci aşa stau lucrurile, băiete, eşti descumpănit şi lipsit de catarge, ca un ponton ?

— Da, maistre, nu mai am nimic.

— Chiar nimic ?

— Absolut nimic !

— Ştiu numele celui ce te-a adus în sapă de lemn şi nu-l stimez deloc. E Şontorogul, nu-i aşa ?

— Ah, Doamne ! El e !

— Dar ia spune-mi — vreau să mă lămuresc în privinţa asta pentru un lucru pe care o să ţi-l povestesc — spune-mi cine este javra de avocat pe care l-ai însărcinat să te apere ?

— Richard.

— Aha ! Avocatul din Isigny ! Ei bine, eşti sigur că scîrţa-scîrţa ăsta nu te-a vîndut duşmanului ?

— Cu neputinţă, e la cuţite cu el. Mai de mult, Şontorogul l-a tras pe sfoară.

— Hm ! mormăi Hénin ca un urs polar. Crezi oare că lupii se ceartă vreodată între ei cînd simt mirosul sîngelui ? Uite, într-o zi, pe cînd navigam în apele Indiei, întîlnim o joncă pe care o atacaseră două ambarcaţii malaeze. Noi deschidem focul împotriva piraţilor, ei o iau la sănătoasă ; ne ţinem după ei şi, pe cînd îi urmăream, ne izbim de o stîncă. Ei bine, poţi crede că în vreme ce noi trăgeam la pompe şi tăbăceam pielea fugarilor, jonca a tăbărît asupra noastră ?

— Te-ntreb şi eu acum, maistre Jacques, de ce mă tot iscodeşti ?

— Crezi oare că o fac din simplă curiozitate ?

— A, nu...

— Ei bine, am să-ţi răspund : fiindcă se cam bîrfeşte prin Maisy ; se zice în stînga şi-n dreapta, ce-i drept, pe şoptite, fiindcă tuturor le e teamă de blestematul ăsta de Şontorog, căruia toţi îi datorează cîte ceva. Dar ascultă-mă pe mine, băiete, toată lumea numai de asta vorbeşte.

— Şi ce se spune ?

— Se zice că s-au înţeles de minune, şi asta ca să te jupoaie. Se zice, şi cred că pe bună dreptate, că tu n-ai fi primit de la el toţi banii pe care i-a pretins mai tîrziu ; că n-a îndeplinit formele de afişaj şi tot noianul de formalităţi pe care legea le prevede înainte de a expropria pe cineva ; iar eu — adăugă maistrul Henin, coborînd la rîndul său glasul — eu am mai mult decît o bănuială, sînt încredinţat că e ceva la mijloc.

— Cum asta ? Ia spune !

— Ascultă, pe cît sînt de sigur că noi doi ne înţelegem în clipa asta, pe atît de sigur sînt că Şontorogul şi apărătorul dumitale nu-s chiar aşa de certaţi cum îi crezi : sînt sigur că Langot îi dă bani lui Richard ; ţinînd seama că Şontorogul nu obişnuieşte să dea bani de pomană, pun capul că la mijloc trebuie să fie vreo maşinaţie, a cărei victimă eşti dumneata.

— Fii mai lămurit.

— Iată ! M-asculţi, nu-i aşa ?

— Cu amîndouă urechile.

X

UN SFAT BUN

— Mă întorceam alaltăieri seară de la Saint-Lô, unde mă dusesem să-mi încasez pensia — continuă Hénin — cînd, pe la Oubeaux, zăresc doi oameni opriţi în drum. Erau ceasurile zece. Zăbovisem cam mult prin cîrciumile din oraş, aveam bani la mine, ceea ce-i face prevăzători chiar pe cei mai îndrăzneţi oameni ; înainte de a-mi urma drumul, am vrut să ştiu cu cine am de-a face. Bun ! Mă pitesc în şanţ, cobor pavilionul, strîng velele şi aştept... Cei doi bărbaţi trec la zece paşi de mine. Îl aud atunci pe cel mai tînăr spunîndu-i celuilalt.

— De ce mai ţi-e teamă, cînd stă liniştit ca un crab sub stîncă ?

— Stă liniştit, stă liniştit... — bombăni cel vîrstnic. Oricum, am face mai bine să ardem hîrtiile.

— Ba nu, ba nu — răspunse primul. Păstrîndu-le, te am la mînă.

— Aha ! Foarte bine ! Numai că te am şi eu la mînă dacă le păstrez pe ale mele — continuă cel vîrstnic.

— Cu atît mai bine, meştere ! mîrîi celălalt. Sîntem siguri că nu vom intra la puşcărie, dumneata fără mine, eu fără dumneata.

Zicînd acestea, trecură printre doi meri luminaţi de o rază de lună şi, în cei doi drumeţi, i-am recunoscut pe Langot al meu şi pe Richard al dumitale.

— O ! O ! izbucni Alain. Eşti sigur ?

— Dacă sînt sigur ? Ce naiba ? E ca şi cum m-ai întreba dacă ştiu să deosebesc rechinul de calcan. Parcă banditii ăştia pot fi confundaţi cu altcineva ? Richard, cu părul lui galben şi ochii saşii, Şontorogul, cu piciorul lui tîrşit ! Ei erau şi avocatul ţinea sub braţ un sac cu bani ce părea al naibii de greu ; după ce s-au îndepărtat şi eu am pornit din nou la drum, mi-am zis că diavolul îşi plăteşte ceva mai bine slujbaşii decît plăteşte statul.

— Ah ! strigă Alain. Acum, cînd am trecut prin sărăcie şi ştiu ce înseamnă ea, mă jur că, de voi redobîndi o cît de mică parte din ceea ce am risipit atît de prosteşte, voi fi şi mai fericit.

— Ei bine, o să-ţi spun părerea mea ; cred că vei izbuti să pui din nou mîna pe cîţiva bulumaci din corabia dumitale cu trei catarge.

— Eh, fir-ar să fie ! izbucni vînătorul, muşcîndu-şi buzele. Ar trebui să ştiu exact ce s-a petrecut între Richard şi Langot. Dar cum să aflu ?

— Ai dreptate, e foarte greu ; ăştia doi sînt tare şmecheri şi trebuie că au înnodat aşa bine iţele, că numai dracu le mai poate desface. Dar, la urma urmelor, vezi dumneata, cînd eşti om cinstit, providenţa trebuie să ţină cu tine.

— Providenţa... — rosti Alain, cu glas neîncrezător. Păi dacă nu mă pot bizui decît pe ea...

— Opreşte-te ! zise bătrînul marinar. Să nu cîrtim !

— Aşa, va să zică ! Dumneata crezi în providenţă ? întrebă tînărul.

— Da ! Alain clătină din cap. Văd că asta te uimeşte — continuă maistrul Hénin. Ei bine, flăcăule, să ştii un lucru : cînd ai colindat prin cele patru colţuri ale lumii, mereu între cer şi apă, neştiind cît de înalt e cerul, nici cît de adîncă e apa, poţi spune că alde scîrţa-scîrţa pe hîrtie care afirmă că providenţei îi pasă de noi tot atîta cît îi pasă balenei de crevete sînt o şleahtă de măgari şi de păgîni, şi nimic mai mult ; vezi dumneata, cînd în două sau trei rînduri ai fost gata să-ţi înghiţi cangea şi cînd la timpul potrivit s-a aflat o mînă care să ţi-o smulgă din gîtlej, poţi fi sigur că providenţa veghează, cu alte cuvinte, că ea nu părăseşte niciodată cîrma acestei mari corăbii pe care o numim lumea. Uite, pot să ţi-o dovedesc...

— Cum ?

— Ei bine, în seara asta, providenţa ţi-a scos în cale o biată fiinţă, care nu are pe lume decît ochi ca să plîngă, şi încă mai des decît s-ar cuveni. Dumneata i-ai dat un mare ajutor, Alain, şi sînt încredinţat că ea te va răsplăti.

— Vorbeşti de Jeanne-Marie ?

— Da, de Jeanne-Marie. Ea trebuie să știe multe din cele ce se uneltesc în cambuza unchiului ei. Ar trebui să arunci sonda prin apele astea, fără să se bage de seamă.

— Crezi că o să-mi spună ?...

— Se prea poate ! În așteptare, ascultă-mă pe mine : fă mai departe pe mortul și ține-ți gura, dar deschide bine ochii.

— Se zice că Șontorogul o bate rău pe biata Jeanne-Marie — spuse Alain.

— Ah, nemernicul, javră scîrboasă ! Tare-aș vrea să fiu acolo cînd o lovește. I-aș da jos nădragii și l-aș plesni cu saula de învergare pînă i-aș hărtăni spinarea.

Aici, maistrul Hénin vru să dea o probă de felul în care știa el să pedepsească și de care era tare mîndru. Făcu un gest semnificativ, dar, în timp ce făcea gestul acela, strîngînd tare din dinți, capătul pipei se rupse, astfel că cea mai frumoasă pufăitoare din întreg departamentul Calvados se sfărîmă în mii de țăndări. Hénin se ridică să-și aducă alta, înjurînd toate trăsnetele cerului. Dar cînd îl văzu că se ridică, se ridică și Alain, spunîndu-i gazdei că s-a făcut tîrziu și că trebuie să plece. Marinarul îl însoți o bucată de drum, iar tînărul vînător, după ce-și luă rămas bun de la gazda sa și-i strînse mîna, se îndreptă spre ocean.

Mareea se retrăsese și se putea ajunge la stînci fără barcă. Cerul era întunecat, norii se perindau unul după altul, încît clipele în care luna dădea puțină lumină erau prea scurte pentru a cerceta toate ochiurile de apă, unde poposește de obicei vînatul.

Alain se cuibări cît putu mai bine într-o scobitură, la adăpost de apă și de vînt, așteptînd să se lumineze de ziuă. Dar zorile nu i-au fost mai prielnice decît fusese noaptea.

Iarna era blîndă și vînatul nu avea de ce să se apropie de coastă. Doar un stol de păsări mici coborî în apropierea locului unde pîndea Alain. Mînate de foame, păsările se împrăștiară în toate părțile, în căutarea unor mici crustacee prin nisip. Vînătorul nu se mai osteni să țintească într-o pradă atît de săracă și se hotărî să se întoarcă la Gabion, cu tolba goală.

Pe cînd se apropia de cocioabă, pășind pe poteca ce străbătea mlaștina, zări un copil stînd pe un bolovan, care

părea să aştepte întoarcerea lui acasă. Era un băieţel cu păr bălai, care, judecînd după înfăţişarea lui firavă, trebuie că număra vreo unsprezece-doisprezece anî. Chipul lui avea un aer deschis şi isteţ, iar ochii mari, albaştri, umbriţi de gene lungi erau trişti şi îngînduraţi. Rareori se însufleţeau ; dar cînd se întîmpla aşa ceva, aveau o strălucire deosebită. Purta straiele de sărbătoare ale marinarilor : o haină lungă, din postav gros, peste o cămaşă albastră cu guler răsfrînt, şi pantaloni de culoarea hainei. Pletele lungi îi ieşeau de sub bereta cu panglici ecosez. Dar toate erau pe el mai curate, mai îngrijite decît vedem de obicei la copiii de vîrsta lui. În mînă ţinea un pachet, legat într-o basma.

Alain nu-l cunoştea. Copilul părea uimit că cel care-l scăpase cu cîteva ceasuri mai devreme de la moarte se arăta acum atît de indiferent.

Vorbi primul :

— Sînt eu, domnule Alain, sînt eu, Jean-Marie, băiatul lui Jeanne-Marie, cel pe care l-aţi scos aseară din apă... Nu mă mai recunoaşteţi ?

— Pe cinstea mea, băiete ! spuse vînătorul. Atunci aveam alte treburi decît să mă uit la mutrişoara ta. Ei bine, mă bucur că baia rece pe care ai făcut-o nu ţi-a pricinuit nici un rău.

— Ah, de nu eraţi dumneavoastră, domnule Alain, aş fi dat de bucluc. Vă iubesc atît de mult ! Mama mi-a spus să vă iubesc şi să ştiţi că şi ea vă iubeşte... Toată noaptea mi-a vorbit de dumneavoastră, şi e grozav lucru să te iubească ea...

— Bine ! Dar spune-mi acum, băiete, ce te-aduce la mine cu noaptea-n cap ?

— Eh ! Ajung eu şi aici.

— S-auzim.

— Domnule Montplet, în dimineaţa asta, unchiul vroia să mă trimită iar pe mare. Trebuia să mă îmbarc la Courseule chiar astăzi, pe bordul corăbiei *Jeune-Charles ;* o ştiţi, nu-i aşa ?

— Da. Ei, şi ?...

— Mama, care îmi jurase astă-nopate că nu voi mai pune niciodată piciorul într-o barcă, n-a vrut să mă lase să plec. Atunci, unchiul a vrut s-o bată ; eu m-am aruncat

în fața ei și m-a lovit pe mine. Lovitura m-a trîntit la pămînt ; mama s-a aruncat peste mine plîngînd. Unchiul, dacă a văzut că bătîndu-mă o face pe mama să plîngă, a jurat că mă va cotonogi în fiecare zi, pînă cînd ea o să încuviințeze întoarcerea mea pe vas. Mama era deznădăjduită. „Mamă, i-am spus eu, lă-mi bocceaua ; mă duc să-l caut pe domnul Alain ; el mi-a salvat viața și n-are să mă lase să mor pentru o amărîtă de bucățică de pîine.

— A, nu, firește ! strigă vînătorul.

— Așa că, iată-mă ! Am făcut bine, domnule Alain ?

— Da, micuțul meu Jean. Casa mea e săracă și bucatele mele la fel ; dar jumătate din casă și jumătate din bucate sînt ale tale.

— Oh, domnule Alain, cît sînteți de bun ! Mama o să fie tare mulțumită cînd o să afle că rămîn la dumneavoastră. Doamne, cum are să vă mai mulțumească atunci cînd va veni !

— Cum ? Mama ta o să vină aici ?

— Desigur, mi-a făgăduit că o să vină în fiecare duminică să mă îmbrățișeze, și se va ține de cuvînt. Și apoi nu trebuie să vă mulțumească pentru aseară ? Abia acasă și-a dat seama că a uitat s-o facă.

Alain cugetă la spusele maistrului Hénin și nu se putu împiedica să nu vadă mîna providenței în venirea acestui copil sub acoperișul său.

— Bine ! spuse vînătorul. E timp berechet pentru mulțumiri !... Dar mai întîi, hai să ne încălzim ; vîntul din dimineața asta mi-a înghețat sîngele-n vine. Să intrăm în casă.

Și intrară.

XI

ÎN CARE SE DOVEDEȘTE CĂ ȘI UN MUS POATE FI BUN LA CEVA

După cum am mai spus, locuința lui Alain Montplet era alcătuită dintr-o singură încăpere. Neorînduiala care domnește de obicei în camerele holteilor o făcea să pară

și mai sărăcăcioasă. Un pat fără perdele într-un colț, un scrin hodorogit, o masă, cîteva scaune din pai alcătuiau tot mobilierul.

Pereții erau într-o stare atît de proastă, încît, pe lîngă crăpăturile astupate de Alain, se iviseră altele. Prin casă erau împrăștiate boarfe, funii din iarbă-de-mare și tot soiul de unelte pentru vînat, iar vasele de bucătărie zăceau claie peste grămadă printre tăciunii stinși din vatră.

— Văleu ! Domnule Alain ! se minună Jean, aruncînd o privire peste acel talmeș-balmeș. Gospodina dumneavoastră nu-i deloc harnică, de-ar vedea mama ce-i aici, ea care mă ceartă întotdeauna cînd îmi murdăresc hainele !...

— Gospodina sînt eu, băiete, și fiindcă îmi petrec nopțile pe bancurile de nisip, iar ziua dorm, nu prea am timp să le pun pe toate în ordine.

— Atunci o să mă ocup eu de treaba asta, domnule Alain — spuse micuțul Jean. Am să mătur și am să curăț totul, încît nici cabina comandantului de pe *Stationnaire* n-o să se poată măsura cu a dumneavoastră.

Micul Jean-își petrecu ziua trebăluind prin casă. Din patru frînghii și o bucată de pînză de velă, el își întocmi un culcuș bun, pe care-l agăță într-un colț.

Alain încercă să se odihnească puțin. Dar era așa de frămîntat, că n-a putut închide o clipă ochii. Fără voia lui, gîndul i se întorcea neîncetat la spusele lui Hénin cu privire la înțelegerea ce exista între Langot și avocat ; atît din dorința de răzbunare împotriva căpitanului, cît și din pricina sărăciei care începuse să-l cam apese, se întreba neîncetat ce să facă pentru a descoperi adevărul.

Nu se pricepea deloc la astfel de lucruri. Totuși i se părea că nu e cu putință să nu existe o cale juridică, prin care să ajungă la scopul propus. Cu toate sfaturile pe care i le dăduse Jacques Hénin, se hotărî să meargă chiar a doua zi la Saint-Lô și să stea de vorbă cu un om de lege. Din nefericire, nu avea nici un ban. Nu vroia să se împrumute la negustorul de vînat, astfel că noaptea următoare trebuia să fie negreșit mai rodnică decît cea trecută.

Puțin înaintea asfințitului, Alain porni către țărm. Băiatul, hîrjonindu-se cu Pavillon, îl însoți pînă la mal. Cîinele și copilul stătuseră toată ziua împreună și începu-

seră să se cunoască, iar cunoştinţa lor făgăduia să devină foarte apropiată.

Nu era nevoie ca băiatul să meargă mai departe. Nu se odihnise o clipă şi-şi petrecuse ziua orînduind prin casă, după cum făgăduise. Era sleit şi de pe urma întîmplărilor din ajun. Alain îl trimise înapoi la Gabion, iar el se pierdu în ceaţă, îndreptîndu-se către locul de pîndă.

Jean se întoarse la colibă, se întinse cu plăcere în hamacul lui şi, după cîteva minute, dormea dus, cu pumnii strînşi. Pe le miezul nopţii se trezi în nişte lătrături rău-prevestitoare. Un cîine lătra la uşă.

Jean sări jos din hamac şi alergă să-i deschidă. Era Pavillon, dar fără stăpînul lui. Cînd îl zări pe micul lui prieten, cîinele îşi înteţi lătrăturile, amestecate cu un scheunat jalnic, şi începu să umble de colo-colo, din casă afară, şi de-afară în casă, de parcă ar fi zis : „Trebuie să vii cu mine".

Jean pricepu că vînătorul se află în primejdie : se îmbrăcă în grabă şi porni hotărît pe urmele cîinelui. Cîinele îl călăuzi astfel pe copil pînă la malul Virei. Ajuns acolo, începu să înoate, întorcînd mereu capul să vadă dacă băiatul vine după el. Dar rîul, umflat de valurile mării, era vijelios şi micul Jean nu-l putea trece. Văzînd asta, cîinele se întoarse şi porni să urle şi mai tare.

Încredinţat de manevrele cîinelui că în direcţia aceea se afla Alain şi înţelegînd că nu va fi în stare să ajungă singur la el, Jean nu mai ţinu seama de împotrivirile lui Pavillon şi o luă la goană spre Maisy, unde îl trezi pe maistrul Hénin, izbind cu picioarele în uşă. De la primele cuvinte ale copilului, contramaistrul pricepu totul. Luă cu el cîţiva vecini şi porniră împreună spre malul Virei, călăuziţi de Jean. Cîinele nu se mai afla acolo.

Trecură apa cu barca vînătorului, pe care acesta, sosit la vremea refluxului, n-a mai avut nevoie s-o folosească. Apoi, înarmaţi cu făclii şi torţe de paie, începură să caute pe falezele ce se întind de-a lungul oceanului, spre malul stîng al rîului. Căutările rămaseră multă vreme fără nici un rezultat.

Între timp, sprijinindu-se în mîini şi pe picioare, Jean începu să coboare de pe înălţimea uneia dintre faleze şi auzi sub el lătratul cîinelui. La chemarea lui, veniră cu

toţii şi, aplecîndu-se peste prăpastie, Jacques Hénin îl zări pe bietul vînător zăcînd nemişcat pe suprafaţa îngustă a unei stînci ce se ridica peste nivelul mării.

Au trebuit să alerge în sat şi să aducă nişte frînghii cu care să ajungă pînă la el şi să-l scoată de acolo.

Fără să se gîndească la primejdia ce-l pîndea, Jean îşi urmă mai departe coborîşul şi ajunse pe mica platformă. Îl găsi pe Alain fără cunoştinţă, de parcă ar fi fost mort. Totuşi, punîndu-i mîna pe inimă, musul îi simţi bătăile. Îl ridică în capul oaselor, cu spatele sprijinit de faleză şi, luînd în căuşul mîinilor puţină apă de ploaie dintr-o scobitură a stîncii, încercă să-l readucă la viaţă.

Cînd se întoarseră cei plecaţi în sat după frînghii, Jacques Hénin, obişnuit de pe vremea cînd umbla pe mare să nu se bizuie prea mult pe un mus, nici nu vroi să asculte vorbele stăruitoare pe care i le adresa de jos băiatul. Socotea că un omuleţ atît de plăpînd n-o să fie în stare să înnoade bine frînghia de mijlocul vînătorului. Ceru să fie coborît el însuşi pe platformă şi îl aşeză pe Alain pe o scîndură, prinsă cu două frînghii la capete, ca un leagăn. Apoi se urcă şi el pe scîndură, în picioare, şi dădu semnalul să fie traşi în sus.

Urcuşul se dovedi primejdios pentru amîndoi. Dacă Alain ar fi fost singur, trupul lui, legănat în spaţiu, s-ar fi zdrobit de colţurile stîncilor. Dar Hénin se înarmase cu o bîtă şi manevră în aşa fel, încît ajunseră amîndoi pe culme, fără nici o zgîrietură.

Îl aşezară pe Alain pe o targă şi-l duseră la Gabion, unde se şi afla doctorul din Maisy, chemat de un marinar mai prevăzător. După ce i se luă mult sînge, tînărul îşi veni în simţiri. Le povesti celor de faţă că, apropiindu-se prea mult de creasta falezei, nişte bolovani s-au surpat sub picioarele lui şi s-a trezit în prăpastie.

Doctorul cercetă cu luare-aminte rănitul, declară că nu există nici o fractură şi că, după cît se pare, căzătura nu va avea urmări neplăcute. Dar şocul fusese prea puternic, astfel că începură să se manifeste unele tulburări la cap. Alain leşină pentru a doua oară, i se urcă brusc temperatura şi, ca urmare, începu să aiureze. Neliniştit de astă dată, doctorul ceru să fie îngrijit cît se poate de

bine, spunînd că, dacă temperatura nu scade, însăşi viaţa bolnavului e în primejdie.

Indată după plecarea doctorului, micul Jean, care ascultase cu spaimă sentinţa acestuia, izbucni în lacrimi. Hénin se uită chiorîş la el şi, văzînd că băiatul nu contenește cu plînsul, îi zise :

— Ia ascultă, n-ai de gînd să încetezi odată ? Dacă flăcăul ăsta, care zace acum în pat, ar fi început alaltăieri să se smiorcăie, în loc să te scoată din valuri, sînt sigur că acum ai fi avut o mutră şi mai urîtă decît cea pe care ne-o arăţi.

— Vai, maistre, nu-s eu de vină ! hohoti copilul. Nu pot să mă stăpînesc.

— Ei bine, Jean-Marie, să ştii că atunci cînd eu ridic palma, nu mă pot stăpîni să nu ard vreo cîteva scatoalce ; aşa că, şterge-ţi nasul şi treci la ordinele mele !

Jean se apropie, descumpănit şi zăpăcit de asemenea bruftuluială, cu care nu avusese timp să se deprindă în cele cîteva zile petrecute pe şalupă. Maistrul Hénin luase un scaun şi-l aşezase la capul patului.

— Iată postul tău ! i se adresă el musului. Ia-l în primire şi închipuieşte-ţi că stai de veghe pe o corabie : ţi se vor aduce calmantele prescrise de doctor. Dacă peste zi starea lui se înrăutăţeşte, să pui o basma într-un băţ sus pe casă : copiii vor sta la pîndă şi o vor vesti pe Louison.

— Fii fără grijă, maistre — răspunse Jean.

Maistrul Hénin luă un tăciune din foc, îşi aprinse pipa, se uită cîteva clipe la bolnav cu o privire supărată şi, în acelaşi timp, plină de milă, îl mai dăscăli o dată pe mus, după care ieşi.

În următoarele patru zile, starea bolnavului păru că se înrăutăţeşte. Aiura într-una : vorbea de tatăl său, de Langot, de Lisa, iar cînd pomenea de aceasta din urmă, o făcea cu atîta căldură, încît bietul Jean îşi zicea plîngînd :

— Ar trebui să-i spun maistrului Hénin s-o aducă pe această doamnă Lisa, pe care domnul Alain o strigă cu atîta foc. Dacă ar vedea-o, poate s-ar mai linişti.

În aşteptare, el îngrijea de bolnav, cu o rîvnă mai presus de cea la care te-ai aştepta de la un copil de vîrsta lui. Părea că-şi dă seama cît de mult făcuse Alain pentru el, şi recunoştinţa lui era fără margini. Iată de ce, cu toată

pornirea lui împotriva ucenicilor marinari, Hénin era silit să încuviințeze că cel de față prețuia mai mult decît alții. Dar, socotind că nu trebuie să-și dea gîndurile pe față, se mărginea să-l amenințe cu o grindină de pumni, dacă nu se ducea la culcare în timp ce stătea el de veghe lîngă bolnav. Pînă atunci, copilul nu vroise să se odihnească o clipă.

În cele din urmă, tinerețea și vigoarea lui Alain, îngrijirile pe care le primea izbutiră să învingă boala. Delirul conteni încetul cu încetul și, odată cu el, toate simptomele îngrijorătoare.

Trecuseră multe zile de cînd Jeanne-Marie nu-și mai văzuse copilul și zilele acestea i s-au părut nesfîrșit de lungi. În plus, mai era îngrijorată și de starea lui Alain, pentru care simțea o deosebită recunoștință. Așa stînd lucrurile, ea se hotărî să încalce porunca unchiului și să se ducă la Gabion.

XII

MAISTRULUI JACQUES ÎI VINE O IDEE

Prin urmare, într-o noapte, văduva se sculă fără zgomot, se îmbrăcă pe bîjbîite, coborî tiptil scara de la camera ei și izbuti să deschidă ușa din stradă, fără ca balamalele să scîrțîie. Odată ajunsă afară, apucă grăbită pe drumul spre colibă.

Era aproape de miezul nopții cînd ea ciocăni la ușă. La auzul unor pași ce se apropiau de casă, cîinele mîrîi înfundat. Jean apăsă binișor pe clanță și, în loc să dea cu ochii de figura aspră a lui Hénin, așa cum se așteptase, se trezi în brațele mamei sale.

Amîndoi erau fericiți de revedere. Jeanne-Marie se așează lîngă vatră și-și luă fiul pe genunchi. Stînd așa, se porniră să sporovăiască pe șoptite, amestecînd cuvintele cu sărutări.

— Cel puțin l-ai îngrijit bine ? întreba mama.

— Cred și eu — răspundea Jean. Mi se părea că te văd pe tine suferind, biata mea măicuță. Cînd am fost bolnav, tu m-ai învățat cum trebuie să te porți cu cei ce-ți sînt dragi.

Somnul lui Alain era atît de ușor, încît auzi șușotelile celor doi. El se întoarse anevoie cu fața spre vatră, zări o siluetă de femeie și, pe jumătate adormit, întrebă :

— Dumneata ești, Louison ?

— Nu — răspunse Jean — nu-i doamna Hénin, e mama, domnule Alain, mama mea, care a venit să vă vadă și care e tare bucuroasă că vă găsește pe deplin vindecat.

Se apropiară amîndoi de pat. Omulețul desprinsese lampa ce stătea atîrnată într-un cui în tindă și o ținea aplecată în așa fel, încît toată lumina cădea pe fața văduvei, de parcă ar fi vrut ca vînătorul să poată deslușì mai bine chipul iubit al mamei sale.

Alain se ridică în capul oaselor și o privi stăruitor. Jeanne-Marie era micuță și plăpîndă. Frumusețea ei nu te izbea din prima clipă, ca la domnișoară Jousselin : dar cînd o priveai mai bine, era cu neputință să nu-ți dai seama de trăsăturile ei perfecte și de grația formelor ei delicate.

Această neașteptată arătare îl impresionă adînc pe Alain. Cînd văzu oprindu-se asupra lui privirea aceea limpede, din care străbătea dragostea nevinovată și fierbinte a inimilor curate, tînărul simți că i se încălzește sufletul și i se păru că un înger păzitor a coborît la căpătîiul lui. Îi întinse văduvei mîna, zîmbind. Gîndindu-se că mîna aceasta slăbită de boală și arsă de febră scăpase copilul de la moarte, femeia o apucă repede și o sărută. A fost un sărut curat și plin de recunoștință, în care se cuibărise tot sufletul sărmanei văduve.

Întîmplarea aceasta îl obosise, dar totodată îl și ușurase pe vînător. Adormi din nou, un somn mai liniștit, iar mama și fiul se întoarseră la locul lor, lîngă vatră.

Maistrul Hénin veni pe la ceasurile două, din noapte, să afle cum se mai simte bolnavul. Păru uimit că o întîlnește pe Jeanne-Marie la Gabion. Apoi, dintr-o dată, fără să spună de ce, uimirea lui se preschimbă în mulțumire, pe care și-o arătă atît de zgomotos, încît văduvei îi

fu teamă că-l va trezi pe bolnav. Ea îl întrebă care-i pricina acestei bucurii neașteptate.

— Mi-a venit o idee — răspunse maistrul, rîzînd din toată inima. Am să ți-o spun cînd vom ieși afară. Așa că hai să plecăm ; e timpul să te-ntorci la bord, iar eu am să te-nsoțesc.

Într-adevăr, se făcuse ora trei dimineața. De la Gabion pînă la Maisy era cale de aproape un ceas ; Langot și-ar fi putut da seama de lipsa nepoatei sale. Era deci înțelept ca aceasta să se întoarcă în sat.

Ea își luă pelerina, își îmbrățișă copilul, privi cu adorație spre Alain, care dormea liniștit, apoi, fără să rostească un cuvînt, îl urmă pe maistrul Jacques Hénin. Cînd ajunseră pe la mijlocul mlaștinei, Jacques Hénin zări o movilită și se opri.

— Așază-te acolo, Jeanne-Marie, vreau să-ți spun ce mi-a trecut prin minte. Ora nu-i prea potrivită, dar cu un bătrîn crocodil ca mine, nu are nici o însemnătate. Jeanne-Marie se așeză tremurînd, cu toate că nu știa la ce se gîndise Jacques Hénin. Ia ascultă, fetițo, ce-ai de tremuri în halul ăsta ? o întrebă Jacques.

— O ! Nimic, maistre Hénin — răspunse văduva. Doar știu că dumneata ești om cumsecade.

— Da, adică un om bătrîn ! Să mă ia naiba ! Odinioară, dacă o frumoasă văduvă de douăzeci și cinci de ani mi-ar fi spus că nu-i mai e frică de mine, m-aș fi simțit jignit. Dar nu despre asta-i vorba.

— Dar despre ce, maistre ? Mă sperii !

— Eh ! N-ai de ce, fetițo ! Ia să-mi spui tu mie ce gîndești despre tînărul care se află acolo, în reparație ?

— Despre domnul Alain ?

— Da.

— Oh, Doamne, e foarte simplu ce gîndesc eu despre el și am să ți-o spun. Cred că de n-ar fi fost el, sărmanul meu băiat n-ar mai fi azi în viață și aș vrea să-i dovedesc, nu numai prin vorbe, că nu a ajutat o ființă nerecunoscătoare.

— Ei bine, poți s-o faci.

— Eu ? Pot eu oare ? Cum asta ? Spune repede !

— Altul te-ar lua pe ocolite înainte de a-ţi spune ce vrea. Eu însă am să ţi-o zic pe şleau. Trebuie să te măriţi cu el, Jeanne-Marie.

Jeanne-Marie sări ca arsă :

— Să mă mărit cu el ? ! Cred că glumeşti, maistre Hénin.

— Bun ! Am înfipt harponul, acum o să trag saula. Îţi spun că trebuie să te măriţi cu el. Numai căsătoria îl mai poate salva pe băiatul ăsta, dacă nu...

— Dacă nu ? întrebă Jeanne-Marie.

— Ei bine, dacă nu, e ameninţat să se prăpădească.

— Şi crezi că l-aş putea ajuta, măritîndu-mă cu el ?...

— Uite, Jeanne-Marie — urmă maistrul Hénin — ar trebui să-ţi dai seama că, atunci cînd ai fost răsfăţat şi corcolit din fragedă copilărie, ţinut în puf ca o maimuţică adusă din Brazilia, nu te poţi deprinde să trăieşti printre broaşte şi brotăcei, ca un bîtlan pe o ancoră... Nu, nu, se va îmbolnăvi de inimă rea, Jeanne, şi va cădea la fund, ţi-o spun eu ; ori se va plictisi de viaţă şi va muri ca un corsar ce şi-a trăit traiul, şi asta ar fi şi mai rău ! Are nevoie de un cămin, de o nevastă şi de ţînci, care să-i dea de lucru şi să-l atragă.

— Lui i-ar trebui o femeie bogată, tînără, veselă şi frumoasă, maistre Hénin, nu eu, care nu mai sînt tînără, care n-am fost niciodată frumoasă şi, neavînd nici zestre, nici moştenire, n-aş face decît să-i îngreunez şi mai mult povara sărăciei...

— Haida de ! Ai numai douăzeci şi cinci de ani şi zici că eşti bătrînă ? Mii de tunete ! Eu am de două ori pe atît şi nu mă socotesc bătrîn. Zici că nu eşti frumoasă ? Ehei, Jeanne ! Se vede că unchiul tău e prea zgîrcit ca să ţină oglinzi în casă. În privinţa averii, a mai încercat el cu o femeie bogată, dar nu i-a mers, aşa că trebuie să încerce şi cu una săracă.

— Dar la ce i-aş folosi eu ?

— La ce i-ai folosi ?... Frumoasă întrebare, pe cinstea mea... Să-i faci demîncare, să-i cureţi cambuza, care seamănă mai degrabă cu un coteţ decît cu locuinţa unui om cinstit, să-i cîrpeşti hainele, să-l înfurii ca să-i schimbi gîndurile, în fine, să-i insufli dorinţa de a munci.

— Dar, domnul Alain nu mă iubește ; știi bine că cea pe care o iubea era fiica domnului Jousselin.

— Bun ! Și ce-i cu asta ? Crezi oare că eu aveam inima neîntinată cînd am luat-o pe Louison ? Lăsasem peste zece, peste douăzeci, peste treizeci de femei cu steagul în bernă, prin toate porturile pe unde mi-am aruncat ancora, și încă mai arătoase decît această Lisa... printre altele, o mulatră la Pernanbuco. Ce femeie ! Galbenă ca șofranul ! Niște ochi... parcă erau de catifea !

— Alain nu iubește ca dumneata, maistre Hénin — răspunse Jeanne-Marie, clătinînd din cap. Se poate vedea din faptul că se mai gîndește încă la Lisa și la figura pe care i-a făcut-o ea ; din pricina unei femei care l-a amăgit, acum spune lucruri urîte despre toate.

— Lasă, lasă, Jeanne-Marie, nu-l vorbești de rău decît pe cel ce ți-e drag. Alain se poartă asemenea marinarilor bătrîni, care cîrtesc împotriva meseriei lor, dar care nu sînt în stare să rămînă nici opt zile pe uscat, fără să nu suspine de dorul mării. Asta nu trebuie să te sperie, frumoasa mea !

— Eu nu sînt nici destul de tînără, nici destul de frumoasă pentru a-i schimba gîndurile domnului Alain, maistre Jacques. Așa că tot ce-mi spui dumneata nu face două parale.

— Dar, în sfîrșit, dacă într-o zi s-ar schimba lucrurile, dacă gîndurile lui vor lua altă direcție, ai să te învoiești ? Îți spun eu, dacă bietul flăcău rămîne singur, praful și pulberea se alege de el, și asta cît de curînd.

— Ah ! De n-ar trebui decît să-mi dau sîngele pentru a-i răsplăti binele ce mi l-a făcut, îți spun din toată inima, maistre Hénin, că sîngele meu îi aparține pînă la ultima picătură.

— Lasă, lasă, vrei să dai mai mult decît ți se cere — răspunse marinarul. Am să încerc să orientez pînzele cum gîndesc eu și să le împing în ape mai bune. Ori de cîte ori intru în căsuța lui, mi se frînge inima să-l văd atît de singur și părăsit, și orice-ar fi, nu vreau ca asta să mai țină mult.

Maistrul Hénin o însoți pe Jeanne-Marie pînă la ușa băcanului, vorbindu-i despre planurile ce-i încolțiseră în minte.

Văduva urcă în cămăruța ei și se culcă. Dar era foarte tulburată cînd își aducea aminte de discuția avută cu bătrînul maistru. Își spunea mereu că-i nebun, că o asemenea căsătorie nu e cu putință ; dar însuși faptul că și-o repeta mereu o făcea să se gîndească la asta.

XIII

NOAPTE ALBĂ

Cu firea lui stăruitoare, Hénin urmărea neabătut planul pe care i-l înfățișase văduvei. Așadar, îndată ce Alain a fost în stare să-l asculte, contramaistrul, fără a rosti măcar o dată numele femeii, se străduí să-i îndrepte vînătorului gîndul spre însurătoare, descriindu-i neplăcerile și tristețea vieții de burlac, în comparație cu bucuriile vieții de familie.

La început, vînătorul înlătură cu toate puterile de care era în stare aceste îndemnuri matrimoniale. Dar, față de stăruințele înverșunate ale contramaistrului, se gîndi că prietenul său suferea de o idee fixă ; prin urmare, acesta merită mai degrabă să-l plîngi decît să-l condamni și trebuie lăsat în apele lui.

Luînd tăcerea tînărului drept încuviințare, Hénin era în culmea bucuriei. Mai deprins să prevadă și să lupte împotriva furtunilor cerului decît ale inimii, el se înșelă în privința tăcerii convalescentului și o înștiință pe Jeanne-Marie despre marile progrese pe care le făcea de la o zi la alta, deși, în realitate, nu înaintase nici măcar un pas.

Cu toate acestea, de ce n-am spune-o, vizitele văduvei, afecțiunea ei blîndă, naivitatea recunoștinței pe care i-o arăta, farmecul frumuseții și seninătatea sufletului ei îl impresionau din ce în ce mai mult pe Alain. Deși păstra față de femei aceeași ură neîmpăcată și-și făgăduia să nu-și calce jurămîntul. pentru văduvă făcea o excepție.

În ochii lui, Jeanne-Marie nu era femeie, mai bine zis, era mai mult decît atît. Era mamă. Nu simțea pentru ea

nici un fel de dragoste ; niciclnd nu i-a trecut prin minte s-o ia de nevastă. Totuşi această mînă de prietenă îi ostoia, încetul cu încetul, durerea pe care Lisa i-o înfipsese în inimă. Prezenţa ei, nu ca Jeanne-Marie, ci ca mamă a micului Jean, îi era deci necesară. În egoismul lui, se gîndea că, după ce se va însănătoşi, după ce îşi va relua îndeletnicirile lui obişnuite, n-o să mai aibă nevoie de nimeni. Dar pînă atunci, prezenţa văduvei îi făcea plăcere şi-l ajuta să se pună pe picioare.

Într-o noapte, ostenit de atîta veghe, Jean dormea adînc şi n-a auzit bătăile mamei sale în uşă. Le-a auzit, în schimb, Alain, care era doar aţipit, aşa că, s-a îmbrăcat degrabă şi s-a dus să-i deschidă.

Jeanne-Marie intră speriată, văzînd că cel care deschide nu-i fiul ei, ci vînătorul. Încercă în tot chipul să-l facă pe Alain să se culce din nou, dar acesta se împotrivi cu încăpăţînare. Înteţiră focul, apoi îşi luară cîte un scaun şi se aşezară lîngă vatră, în timp ce copilul dormea în hamac.

Deşi era încă slăbit, tînărul începuse să-şi recapete înfăţişarea de om sănătos, Jeanne-Marie îl privea. Alain îi întîlni privirea.

— Aşa, aşa — spuse ea, zîmbind şi aprinzîndu-se în obraji — văd că eşti mai bine, domnule Alain ; în curînd nu va mai fi nevoie să alerg noaptea pe cîmp.

La gîndul că ea n-o să mai aibă de ce să vină şi că nu va mai veni, lui Alain i se strînse inima şi rosti fără voia lui :

— Să nu spui asta, Jeanne ; mă faci să-mi pară rău că m-am însănătoşit.

Văduva tresări ; la cuvintele lui Alain, simţise şi ea o emoţie plăcută. Spusele tînărului semănau cu o mărturisire. Dar era prea modestă, ca să-şi închipuie că dragostea ar putea veni spre fiinţa ei oropsită. La rîndul lui, Alain se opri aici. Poate că nu rostise mai mult decît gîndea ; dar, în orice caz, spusese mai mult decît ar fi vrut să spună. După vorbele lui Alain se lăsă liniştea.

Această tăcere prelungită devenea stînjenitoare. Vrînd să scape de tulburarea care începuse să pună stăpînire pe ea, Jeanne-Marie aduse vorba despre trecut şi, după numai cinci minute, se încredinţă — spre durerea ei — că deşi dragostea lui Alain pentru Lisa era pe cale să se

stingă, din cenușa acesteia se născuse o adîncă neîncredere față de toate femeile, că Hénin era departe de a-i fi schimbat vînătorului părerea despre căsătorie și viața în doi. În cele din urmă, izbutind să-și învingă durerea, ea îi spuse cu tristețe :

— O să uiți totul, domnule Alain ; ești aproape vindecat, o să începi iar să vînezi, îți vei relua prieteniile, distracțiile și, încetul cu încetul, amintirea suferințelor îndurate ți se va șterge din inimă.

— Oh, nu ! răspunse Alain. Nici plăcerile, nici distracțiile nu mă vor face să uit, ci o altă...

Tînărul se opri. Era cît pe-aci să zică : „O altă dragoste".

— Ce anume ?

— Nimic — continuă Alain, ferindu-și privirile — nu mai e nimic de făcut ! Sînt trist, nenorocit... și blestemat pentru totdeauna.

— Nu poți fi pentru totdeauna nefericit cînd ești tînăr — spuse văduva — nici blestemat nu poți fi, dacă ești bun.

Zicînd acestea, Jeanne-Marie își ridică privirea spre Alain. Alain își întoarse în clipa aceea ochii spre Jeanne-Marie și privirile celor doi tineri se întîlniră.

Ce înrîurire să fi avut privirea Jeannei asupra lui Alain ? N-am putea spune : inima bărbatului e bine zăvorîtă. Dar privirea lui Alain pătrunse drept în inima Jeannei. Ea simți că ar fi primejdios să urmeze discuția pe această temă.

El aduse din nou vorba despre Lisa. Numele acesta fermecat nu-și pierduse deloc puterea asupra lui Alain. Avea multe de spus în privința ei. Dăinuia încă atîta iubire în ura lui, în toate învinuirile pe care i le aducea necredincioasei, încît Jeanne trebui să se dea după colțul vetrei pentru a-și ascunde roșeața ce-i încingea obrajii.

Băgînd de seamă mișcarea văduvei, Alain se înșelă, luînd-o drept o expresie a milei.

— Ah, Jeanne ! spuse el. Dumneata n-ai fi în stare să te porți astfel cu un bărbat care te-ar iubi cum am iubit-o eu pe Lisa și căruia i-ai fi jurat credință. Nu-i așa, Jeanne, că n-ai fi în stare ?

— Nu-mi place să mă laud, domnule Alain — răspunse văduva — totuşi cred că, de-aş fi bogată, sărăcia unui prieten nu m-ar putea face să-l părăsesc.

— Ah, Jeanne ! Ce fericit o să fie bărbatul care te va iubi !

Poate fără să simtă altceva decît nevoia unui sprijin, în durerea lui, Alain întinse mîna către Jeanne-Marie. Dar femeia şi-o trase iute pe a ei, de parcă ar fi atins-o un fier înroşit în foc, şi spuse în grabă :

— Nu-i pasă nimănui de mine ; cine ar lua în căsătorie o fiinţă aşa de săracă ? Şi... nici nu mai sînt destul de tînără să-mi fac de cap. Cinstea mamei sale va fi singura moştenire pe care o las celui ce doarme acolo — şi ea arătă spre hamacul micuţului Jean. Şi trebuie s-o primească întreagă — mai adăugă ea.

Alain îşi trase înapoi mîna, nu mai zise nimic şi căzu pe gînduri. Poate întrevăzuse, pentru viitor, anumite legături cu biata femeie. Dar cuvîntul *căsătorie* fusese ca un duş rece peste năzuinţele lui amoroase.

Din clipa aceea, conversaţia începu să lîncezească şi, poate pentru prima dată de cînd venea Jeanne-Marie la Gabion să-şi vadă copilul, Alain nu se mai împotrivi atunci cînd ea îi arătă geana de lumină albicioasă ce se ivea spre răsărit şi-i spuse tînărului că a sosit vremea să se întoarcă acasă.

Femeia ieşi. Copilul nu se deşteptase încă ! Şi doar venise să-şi vadă copilul. Totuşi nu-l văzuse. Nu-i nimic ! Un copil care doarme e cu Dumnezeu.

Biata văduvă plecă tare mîhnită, fără să ştie nici ea de ce. După ce se îndepărtă vreo sută de paşi, recapitulînd în minte ce făcuse şi ce vorbise cu Alain în noaptea aceea, îşi dădu seama că lăsase ceasurile să zboare fără să-şi îmbrăţişeze copilul. Abia atunci înţelese că-l iubeşte pe Alain mai mult decît şi-ar fi închipuit, altfel decît ca pe un simplu prieten : simţea că dragostea ei depăşise graniţele recunoştinţei şi că mîhnirea ei izvora din răceala pe care tînărul o arătase la despărţire...

Încremeni o clipă în loc, asemenea orbului ce-şi recapătă lumina ochilor pe timp de furtună : căzu apoi în genunchi şi-l rugă pe Dumnezeu s-o întărească în lupta pe care urma s-o dea cu ea însăşi.

XIV

CEI DOI CUMETRI

Oare nădejdea nemărturisită a tînărului, de a-şi alunga tristeţea lîngă Jeanne-Marie, să fi fost rodul unor gînduri zămislite mai de mult, pornite din acel germen al răului, ce sălăşluieşte totdeauna într-un colţ al inimii ?

N-am putea s-o spunem. Un lucru este sigur, anume că Montplet a simţit o mare ciudă cînd şi-a dat seama că tînăra văduvă nu va fi o pradă atît de uşoară, cum îşi închipuise. La această ciudă s-a adăugat nerăbdarea, apoi adînca mîhnire de a nu o mai vedea. Văduva izbutise într-atît să-i aline durerea, să-i îndulcească singurătatea, încît nu se mai putea lipsi de prezenţa ei.

Fără să fi primit o educaţie aleasă, Jeanne-Marie primise în schimb de la natură un suflet delicat şi o fire blîndă, care-l mişcaseră pe tînărul vînător, fără ca acesta să-şi dea seama, iar acum, văzînd că nu o va putea avea ca ibovnică, şi-ar fi dorit s-o păstreze cel puţin ca prietenă. Dar să se însoare cu ea, nici nu-i trecea prin minte.

Egoist cum era, nu-şi punea deloc întrebarea dacă această comuniune de simţăminte, în care unul nu aducea decît prietenia, iar celălalt dragostea, ar fi putut mulţumi sufletul tinerei văduve. Nu, devotamentul blînd al Jeannei îl făcea să se simtă bine şi el dorea ca lucrurile să rămînă aşa.

După opt zile de lipsă, îl trimise pe Jean la maică-sa, s-o întrebe de ce nu mai dăduse de atîta vreme pe la Gabion. Văduva se mulţumi să-i răspundă că unchiul Langot avea unele bănuieli, că zăvora uşile, că pe viitor nu-i va mai fi cu putinţă să vină la Alain.

E tare ciudat felul în care înţelegem noi cinstea la bărbaţi şi cum o înţelegem la femei !

Să-l luăm de pildă pe Alain, care era nu numai un om cinstit, dar şi un om cu suflet bun ; pe Alain, care, punîndu-şi viaţa în primejdie, salvase un copil de la moarte şi-l înapoiase mamei sale ; pe Alain, care găsise la aceste două fiinţe nişte sentimente rar întîlnite în lumea modernă : recunoştinţa şi devotamentul ; pe Alain, care, drept

răsplată, avea să necinstească virtutea și care, foarte simplu și firesc, fără să cugete la răul ce-l săvîrșește, se folosea de copil pentru a o duce pe mamă la pierzanie.

Dacă Montplet își împlinea dorința, el rămînea un om cinstit, căruia toată lumea va continua să-i întindă mîna, în vreme ce Jeanne-Marie va purta stigmatul de femeie pierdută și toată lumea îi va întoarce spatele.

Copilul îi aduse tînărului vînător răspunsul mamei sale. Alain se necăji și mai tare. În dragostea lui se strecură o umbră de ură ; nu se lăsa el înșelat de așa-zisa vigilență a lui Langot. Dacă Jeanne-Marie nu vroia să mai vină la el, se gîndi că putea merge el la ea. Dar pentru asta trebuia să se însănătoșească. Odată luată această hotărîre, ajutat și de voință, se puse repede pe picioare. De altfel, Alain era nevoit să-și reia cît mai grabnic munca.

În timp ce zăcuse la pat, Hénin îi purtase de grijă ; acum trebuia să-i înapoieze marinarului, om nevoiaș, mica sumă pe care acesta o cheltuise cu el. Chiar a doua zi, după ce Jeanne-Marie refuzase să mai vină la Gabion, el își adună puterile și, cu toate împotrivirile musului, care devenise Mentor [1] pentru acest aspru Telemac [2], hotărî să părăsească patul.

Starea de slăbiciune în care se afla nu i-ar fi îngăduit să se aventureze pînă la bancurile de nisip. Așadar, ajutat de Jean, începu să caute vînatul prin mlaștina din preajma casei sale. Tînărul și copilul împletiră cîteva sute de lațuri din iarbă de mare, le așezară prin locurile căutate de becațe, locuri ușor de recunoscut după urmele picioarelor lăsate de acestea. Sosise vremea migrației și mlaștina era înțesată de ele.

Musul transporta vînatul la negustorul din Isigny și aducea banii. La rîndul său, Alain se ducea în fiecare seară la Maisy și, cu toate că-și repeta lui însuși că n-o iubea pe văduvă, se purta ca un îndrăgostit, dînd neîncetat tîrcoale pe lîngă casa lui Langot. Dar, oricît de plăcută îi era această prezență, de îndată ce-l zărea, Jeanne-Marie se ascundea tocmai în fundul prăvăliei, iar prăvălia era

[1] Personaj mitologic ; prieten al lui Ulise și profesor al fiului său. (n.t.)

[2] Fiul lui Ulise. (n.t.)

atît de întunecoasă, cu geamurile ei opace, încît privirile lui Alain nu puteau răzbate pînă acolo.

Furios că nu-i izbuteau manevrele, Alain se ducea să-şi petreacă restul serii la Hénin şi-l iscodea pe bătrînul contramaistru, vrînd să afle de la el pricina pentru care Jeanne-Marie era zăvorîtă cu atîta străşnicie de unchiul ei. Bătrînul marinar nu-i dădea nici un fel de răspuns, dar, după plecarea lui Alain, rîdea pe sub mustaţă şi-şi freca vesel mîinile, bucuros că-şi vede prietenul, pornit din propriul imbold, cel puţin aşa credea, pe calea dorită de el.

Era într-o seară, pe la ceasurile opt ; ploua. Mica piaţă din Maisy era pustie, iar Alain, încredinţat că nu-l vede nimeni, îşi lipise faţa de fereastră, nădăjduind s-o vadă pe Jeanne. Aceasta îl zărise pe Alain venind şi, hotărîtă să nu dea ochii cu el, nu se mulţumi să se ducă în fundul prăvăliei, ci se retrase la ea în cameră.

Descumpănit, Alain era pe cale să se îndepărteze ; un zgomot de paşi îl făcu să se întoarcă. Se ascunse în întuneric şi zări un bărbat care, strecurîndu-se pe lîngă zidurile caselor, ajunse la prăvălia cămătarului şi ciocăni în uşă. Cu toate că bărbatul era înveşmîntat într-o pelerină largă, cenuşie, cum poartă ţăranii la drum, tînărul îl recunoscu pe cel ce se apropia.

Era Richard, avocatul din Isigny, cel pe care îl însărcinase să-i apere interesele împotriva lui Langot, cel pe care îl întîlnise Hénin, cu un sac de bani la subsuoară, stînd de vorbă cu cămătarul pe drumul de la Saint-Lô. Venise la Thomas Langot.

Alain se furişă după colţul casei ; totul s-a petrecut atît de repede, încît Richard nici n-a avut timp să-l vadă sau, dacă l-a văzut, nu l-a recunoscut.

Richard intră. Băcanul stătea aşezat lîngă foc. Îşi înălţă privirea, crezînd că are de-a face cu vreun client. Dar, întîlnind privirea batjocoritoare a avocatului de sub borurile largi ale pălăriei, băcanul tresări.

— Ah, tot tu eşti, Richard !

Apoi uşa s-a închis şi Alain n-a mai auzit nimic.

Cei doi bărbaţi au rămas o clipă în picioare. Între ei se încinsese o discuţie aprinsă. Pînă la urmă, Thomas Langot păru că se dă bătut : se îndreptă spre uşă, o des-

chise și ieși să tragă obloanele : după ce astupă ușa, trecu la ferestre, ca să nu se mai poată vedea nimic de afară, apoi intră și închise ușa cu grijă.

Alain încercă să privească în prăvălie prin crăpăturile obloanelor. Dar, fiind nevoit adesea să-și tăinuiască faptele față de curiozitatea vecinilor, băcanul își luase toate măsurile de prevedere. Cei doi dușmani ai lui Alain se aflau doar la patru pași de el. Discuția lor valora pentru el o avere și el nu putea s-o asculte !

Să mori de ciudă, nu alta !

Alain căuta un mijloc să pătrundă în casă, dar nu izbutea să-l găsească. Din toată casa nu cunoștea decît prăvălia, unde intrase ori de cîte ori avusese treburi cu cămătarul. Dar acesta era prea bănuitor ca să-l fi lăsat să treacă dincolo de prăvălie. Deodată îl zări pe micul Jean, care, întorcîndu-se de la Isigny și negăsindu-l pe Alain la Gabion, crezuse că acesta e plecat la vînătoare și dăduse fuga să-și vadă mama. Alain îi ieși în întîmpinare, zicîndu-i :

— Micul meu Jean, știi cumva pe unde s-ar putea intra în casa unchiului Langot ?

— Dumneavoastră, la domnul Langot ? ! Ce vreți să faceți ? întrebă copilul, speriat.

— Nu te interesează ! Vreau doar să-mi spui dacă se poate intra la el și dacă există un loc de unde să pot vedea ce se întîmplă în prăvălie și să aud ce se vorbește acolo.

— Doamne ferește ! spuse copilul. Ar trebui să vă urcați tocmai pe acoperiș.

Și arătă spre lucarna podului. Dar lucarna era bine ferecată.

— Acolo ? întrebă Alain. Pe unde pot ajunge acolo ?

— Pe aici nu e cu putință — răspunse băiatul — fereastra e închisă pe dinăuntru.

— La naiba ! Văd și eu ; asta mă scoate din minți.

— Dar se poate prin curte — spuse copilul.

— Se poate ?

— Nimic mai ușor.

— Scara este pe dinafară ?

— Da.

— Există vreo ușă la podul ăsta ?

— E o ușă veche, care nici nu se închide.

— Pe unde se intră în curte ?
— Trebuie să te cațări mai întîi pe zidul grădinii.
— O să ne cățărăm.
— Atunci, haideți !
— Haidem !

Porniră împreună, în pas alergător, către o ulicioară ce dădea spre cîmp.

XV

FERESTRUICA

Ieșiră amîndoi din sat, apoi, dînd ocol casei, ajunseră pe cîmp și, cotind la stînga, se treziră în fața zidului ce împrejmuia grădina băcanului. Zidul era înalt. Alain îl luă pe micul Jean în brațe și-l săltă pe creastă. Umblînd pe zid ca o pisică, Jean porni în căutarea unor prăjini lungi, pe care le știa rezemate într-un colț ; îi aruncă una lui Alain și acesta o sprijini de zid ; Jean o ținea de capătul de sus, și tînărul se află îndată călare pe zid, lîngă copil.

Alain sări primul în grădină și-l prinse pe băiat în brațe. Apucară amîndoi pe o potecă, să nu lase nici o urmă a trecerii lor pe acolo, ajunseră la o curticică plină de cherestea și butoaie goale și se opriră la capătul unei scări de lemn, mîncată de carii, ce se înălța afară, de-a lungul casei.

Aceasta era scara exterioară despre care vorbise copilul.

— Iată — spuse Jean — ușa de sus e închisă doar în clanță.

— Dar dacă ajung acolo, cum am să pot auzi ce vorbesc și ce fac cei de jos ? întrebă tînărul.

— Există o ferestruică în tavan. Nu-i greu de găsit și vă veți călăuzi după lumină.

— Îți mulțumesc ! zise Alain. Acum poți pleca, dar vezi să nu uiți să pui prăjinile la loc.

— Vai, domnule ! Să fiu atît de aproape de mama și să plec fără s-o văd ? !

— Micul meu Jean, nici tu, nici mama ta nu trebuie să fiţi amestecaţi în cele ce s-ar putea întîmpla aici. Pleacă ! Te rog !

— Oh ! Ştiţi bine că dacă-mi vorbiţi astfel, nu pot să nu vă ascult. Rămîneţi cu bine, domnule Alain, şi aveţi grijă să nu păţiţi ceva.

Alain nu-l mai auzi pe băiat. Pătrunsese în pod şi uşa se închisese în urma lui. Acolo se trezi într-un întuneric de smoală. Înaintă pe bîjbîite, cu deosebită atenţie. Dar abia făcuse cîţiva paşi, cînd zări o fîşie de lumină ce se strecura din încăperea de jos, prin crăpăturile chepengului.

Alain se întinse pe burtă şi privi. Îi vedea pe cei doi bărbaţi. Richard se aşezase la o masă. Ţinînd în mînă un sac, Langot stătea în picioare de cealaltă parte a mesei.

Dat fiind că era mai important pentru el să asculte ce se vorbeşte, după ce se încredinţă că cei doi erau încă acolo, Alain îşi ciuli bine urechile. Primul zgomot ce l-a auzit a fost sunetul acela zglobiu pe care-l fac monedele de cinci franci cînd se ating una de alta. Ele zornăiau, în timp ce socotitorul le număra, şi scoteau un sunet uscat şi lipsit de muzicalitate atunci cînd le îngrămădea pe masă.

— Şi cu ăştia, o mie ! spuse un glas în care Alain îl recunoscu pe Langot, în vreme ce pe masă răsună un ultim clinchet sec. Încă o mie !... În total, unsprezece mii de pistoli pe care mi-i furi, maestre Richard !

— Crezi ? ! răspunse vocea batjocoritoare a avocatului. Pe cinstea mea, îţi mărturisesc că eu ţin prea mult la dumneata ca să mai fac astfel de socoteli.

— Ascultă, Richard — spuse cămătarul — te mai întreb o dată : nu vrei să ne înţelegem şi pentru rest ? Dă-mi înapoi toate hîrtiile ce ţi-au rămas şi eu îţi voi număra o sumă rotunjoară...

— O ! Nu mă cunoşti, dragă Langot ! Fiindcă pe vremuri mi-am făcut puţin de cap, împreună cu Alain, şi bineînţeles el era cel care plătea, îţi închipui că sînt şi eu o mînă spartă, un risipitor ? ! Scoate-ţi asta din cap ! Eu sînt un om ordonat ! Îmi place să joc, ce-i drept, dar nu-mi place să mă ating de micul meu capital. Am la dumneata un credit frumos ; ştiu că aici există o casă de bani, tare drăgălaşă, care, la nevoie, nu cere decît să se

deschidă pentru mine ; sînt mulţumit că ştiu asta şi nu vreau să încheiem socotelile, pentru ca atunci cînd aş avea, din întîmplare, nevoie de bani, să nu te pun în situaţia neplăcută de a răspunde cu un refuz la rugămintea unui prieten.

— Crezi oare că lucrurile vor mai ţine mult aşa ? întrebă Langot.

— Cîtă vreme vor mai ţine şi hîrtiile dumitale, dragă prietene... Cînd n-o să mai am nici una, totul se va termina şi va fi mare păcat.

— Crezi oare că voi fi mereu dispus să-ţi satisfac pretenţiile ?

— Ah ! În privinţa asta, eşti liber, meştere Langot ! Poţi chiar să-ţi iei înapoi mia de franci pe care mi-ai numărat-o adineauri cu atîta graţie...

— Dracul să mă ia, de n-ar trebui s-o fac !

— Voia dumitale ! Ia-ţi banii !... Dar... fiindcă veni vorba, e departe de aici pînă la Gabion ?

— Dar-ar ciuma în voi, în tine şi în cel care locuieşte acolo !

— Să ştii că mi-ar plăcea să mă duc la Gabion în seara asta. Am să-i spun domnului Montplet : „Băiete dragă, fiindcă ţi-am fost întotdeauna prieten, prieten cu adevărat, o să-ţi aduc la cunoştinţă ceva de mare însemnătate". „Ce anume ?" va întreba el. „Iată despre ce e vorba. Ştiai că avocaţii obişnuiesc să-şi arate unul altuia dosarele ?" „Desigur". „Ei bine, cînd m-ai angajat să pledez pentru dumneata, avocatul lui Langot mi-a dat să mă uit în dosarul lui. Dosarul acela era înţesat cu poliţele dumitale. Cercetîndu-le, mi-am dat seama nu numai că Langot e un hoţoman, slavă Domnului, asta o ştiam, dar că e şi o mare viţă." „Nu mai spune !" „Nici mai mult, nici mai puţin. Închipuieşte-ţi, tinere prieten, că atunci cînd excrocul ăsta îţi trimitea să semnezi poliţele gata completate, lăsa un spaţiu mai mare lîngă cuvîntul mie, care era înscris totdeauna pe fiecare poliţă. Dumneata n-ai băgat de seamă şi nu mă mir ; erai prea ocupat, ca să-ţi pierzi vremea cu astfel de prostii ! Ei bine, află un lucru : poliţele semnate de dumneata, odată întoarse în mîna bătrînului pezevenghi, acesta le înfrumuseţa, adăugînd în spaţiul alb un 2, alteori un 3, pe alocuri şi cîte

un 4. Dar, fiindcă n-a avut grijă să folosească aceeaşi cerneală, s-a întîmplat că una s-a decolorat, iar cealaltă a rămas neagră"...

— Şi cine va dovedi că Alain n-a primit suma înscrisă ?

— Ah, se vede că nu te pricepi, bătrîn neprevăzător ce eşti !... Cine ? La naiba ! Registrul de mesagerii al poştei. Nu de-acolo trimiteai banii ? Or, eu mi-am copiat datele şi cifrele expediate, şi nici o cifră nu se potriveşte cu cele pe care le-ai reclamat. Haide, haide, meştere Langot, afacerea clientului meu e limpede şi precisă ; pînă şi un copil şi-ar da seama. Ai priceput tu asta. De altfel, cînd am venit la tine şi ţi-am spus : „Meştere Langot, ştii că am păstrat dosarul pe care mi l-a dat avocatul tău ?" „În ce scop ?" „Pentru asta şi asta... Procesul odată cîştigat, o să ne-nţelegem noi !" Ai socotit că am dreptate, Langot, de vreme ce mi-ai răspuns : „Richard, ajută-mă să pun întîi mîna pe Cochardière, apoi o să vedem noi". Iată-te stăpîn la Cochardière ; acum nu vrei să mai vezi nimic ? Mă duc direct la clientul meu...

— Şi ce-ai avea de cîştigat, palavragiule ?

— La naiba ! Cinstea de a-mi fi îndeplinit datoria. Cred că merită o mie de franci, nu-i aşa ?...

— Încetează ! se auzi glasul morocănos al lui Langot. Dă-mi poliţa şi numără-ţi gologanii.

— Bine, uite-o. Ţi-o dau aproape pe gratis. Ştii de cît e asta ? De trei mii. Eu ţi-o dau pentru o mie... Nu poţi spune despre mine că sînt cămătar ; numai la ea pierd două mii de franci, fără să mai pun la socoteală cît am pierdut şi voi mai pierde cu celelalte.

Urmă un minut de linişte, timp în care bătrînul, neîncrezător, cerceta, fără-ndoială, poliţa măsluită ce-i fusese înapoiată.

Alain, care-şi lipise acum ochiul de crăpătură, în locul urechii, îl văzu pe Langot ducîndu-se la un dulap, deschizîndu-l, apoi închizîndu-l la loc.

— Nu mă pofteşti la masă ? întrebă Richard Cu atît mai bine ! Asta m-ar fi stingherit ; trebuie să ajung devreme acasă... Dar ai să vrei să mă însoţeşti o bucată de drum ?

— Pe dracu ! Chiar de n-aş vrea, tot trebuie s-o fac — spuse Langot. Trebuie să ieşi neapărat prin dos. Crezi oare că acest du-te-vino n-o să dea naştere la cleveteli ?

— Sînt gata, meştere Langot.

— Stai puţin — răspunse acesta — să-mi iau numai cheia de la grădină.

Alain îi mai auzi cîteva clipe, umblînd prin încăpere. Mulţumit de felul cum merseseră lucrurile, veselul avocat fredona în surdină, iar cămătarul, negăsindu-şi cheia, folosi prilejul ca să dea frîu liber mîniei ce clocotea în el. În cele din urmă ieşiră. Langot răsuci de două ori cheia în închizătoarea dulapului unde vîrîse poliţele, dar lui Alain i se păru că bătrînul uitase cheia în broască. Dădu fuga la uşa podului, o deschise binişor şi-i văzu pe cei doi bărbaţi îndepărtîndu-se.

Lui Alain îi fulgeră prin minte că, de va găsi cheia în broasca dulapului, va putea pune mîna pe poliţe şi, cu ajutorul lor, îşi va redobîndi măcar o parte din avere. Se gîndi că nu providenţa, ci norocul îl călăuzise acolo şi că de va pierde prilejul acesta, poate nu-l va mai întîlni niciodată. Se hotărî deci să-l folosească.

Nu era chip să pătrundă în prăvălie prin curte. Cînd ieşise cu Richard, Langot încuiase uşa în urma lui. Dar putea să coboare prin uşa de la pod.

Am mai spus că podul era plin de tot soiul de fiare vechi. Alain n-a trebuit decît să întindă mîna ca să găsească un fel de foarfece, care părea numai bun pentru operaţiunea ce urma s-o săvîrşească. Vîrî capătul foarfecii în crăpătura chepengului şi apăsă cu putere. Chepengul nu cedă. Era închis pe dinăuntru cu un zăvor solid. Dar încordarea îi înzecea tînărului puterile şi, curînd, lemnul zbură în ţăndări, zăvorul se rupse, iar chepengul se prăbuşi. Atunci, fără să-i mai pese de zgomotul pricinuit de această spargere, tînărul îşi dădu drumul să alunece în încăperea de jos şi alergă la dulap. Zadarnic încercă să găsească cheia. Împotriva aşteptărilor sale, îşi dădu seama că Langot o luase cu el.

Alain se pregătea să procedeze la fel cum procedase cu chepengul, dar auzi zgomotul unei uşi ce se închidea. Abia atunci se gîndi că fapta sa l-ar putea duce la închisoare şi încercă să fugă. Aruncă în jur o privire înspăimîntată. Era

cu neputință să se urce din nou în pod. Pentru asta i-ar fi trebuit o scară sau niște mese și scaune, puse unul peste altul. De asemenea, ar fi putut să-i iasă lui Langot în cale, să-l strîngă de gît și să fugă prin grădină. Dar asta ar fi însemnat să comită o crimă. Montplet întrezări, printr-o ceață sîngerie, cele două brațe ale ghilotinei.

Văzu atunci o ușă. Se năpusti asupra ei. Dacă ușa era încuiată, nu mai avea nici o scăpare. Din fericire ea se deschise. În clipa cînd se deschidea, clanța de la ușa dinspre curte se mișcă, iar Langot intră în prăvălie.

Montplet se trezi într-o încăpere mică și scundă, depozitul de mărfuri al prăvăliei.

Merse bîjbîind printre baloturi și dădu de rampa grosolană a scării. Dar, fără-ndoială că făcuse vreun zgomot, căci ușa depozitului se deschise, o rază de lumină se strecură în încăperea întunecoasă și glasul lui Langot întrebă :

— Cine-i acolo ? Cine-i acolo ? Tu ești, Jeanne ?

Alain se lipi de zid și nu suflă o vorbă. Ușa se închise. Alain continuă să urce scara. Dar abia urcase două trepte, că se auziră strigătele cămătarului. Acesta găsise unealta pe dușumea și, ridicîndu-și privirea, văzuse chepengul spart.

Alain ascultă. De afară se auzea un adevărat vacarm ; la strigătele lui Langot alergaseră toți vecinii ; casa urma să fie învadată ; au să-l urmărească, să-l hăituiască pînă ce vor pune mîna pe hoț.

Alain înțelese că era pierdut. De data asta nu mai era vorba de eșafod ; va fi dus la ocnă ; se făcuse vinovat de spargere. Tocmai atunci, vînătorul sfîrșise de urcat scara și bîjbîia într-un fel de coridor, la al cărui capăt se zărea o fîșie de lumină. Acolo era o ușă.

La zgomotul din stradă și la strigătele lui Langot, ușa se deschise. Era ușa mansardei în care locuia Jeanne-Marie. Zărind un bărbat, femeia scoase un strigăt, dar strigătul ei, aproape înăbușit, i se opri în gît. Înainte ca Alain să-i fi putut spune : „Eu sînt", ea îl recunoscuse.

— Vino ! îl chemă femeia.

Alain intră în cameră. Era salvat.

Langot continua să strige după ajutor ; povesti că văzuse un bărbat fugind, arătă unealta cu care i se forțase

dulapul, arătă chepengul de la pod atîrnînd într-o singură balama. Nu încăpea îndoială : în casă se furişase un hoţ. Or, dat fiind că totul era încuiat, de bună seamă că se mai afla acolo.

Începură căutări amănunţite. Cotrobăiră prin toate ungherele prăvăliei şi ale depozitului. Din locul unde stătea ascuns, Alain auzi scara trosnind sub paşii urmăritorilor.

Ajunseră la camera văduvei. Uşa era încuiată şi abia după lungi discuţii li se dădu voie să intre. O găsiră pe Jeanne-Marie în picioare, îmbrăcată şi pradă unei puternice emoţii. Ea povesti că tocmai vroia să se bage în pat cînd a auzit zarva aceea, care a înspăimîntat-o aşa tare, încît, după ce s-a zăvorît în cameră, n-a mai îndrăznit să se mişte. De vreme ce Jeanne-Marie nu ieşise din cameră, hoţul nu putuse intra acolo.

Încăperea era atît de mică şi avea aşa de puţine mobile, încît părea cu neputinţă să se ascundă cineva acolo. Langot şi cei ce-l însoţeau îi îngăduiră văduvei să-şi încuie uşa şi se urcară în pod, fără să ajungă la nici un rezultat.

În cele din urmă au bănuit că hoţul fugise prin chepengul prin care intrase în prăvălie, izbutind astfel să ajungă pe cîmp în timp ce băcanul le deschidea vecinilor.

Spaima lui Langot fusese atît de mare, încît nu închise ochii toată noaptea, continuînd în zadar cercetările. Abia după douăzeci şi patru de ore a putut Alain să iasă din camera văduvei.

XVI

CĂI GREŞITE

Cînd se trezi în stradă, Alain respiră adînc. Încotro să pornească ? Ce-ar trebui să facă ? Se gîndi la Hénin.

Sunase miezul nopţii. El bătu la uşa contramaistrului, spunîndu-şi numele. Hénin se îmbrăcă şi-i deschise.

— Ah ! Ah ! Dumneata eşti ? Pe cinstea mea, am crezut că eşti amestecat în isprava petrecută astă-noapte la Langot.

— Şi nu te-ai înşelat deloc.

— Intră şi povesteşte-mi totul.

— Nu intru, mai bine vino dumneata afară : simt nevoia de aer.

— Să-mi iau ceva pe mine şi te urmez.

— Foarte bine !

Hénin îşi puse pantalonii şi haina şi-l ajunse din urmă pe Alain, care, temîndu-se parcă să nu se pomenească iar prizonier, îl aştepta la zece paşi de casă.

— Ei bine ? îl întrebă Hénin, apropiindu-se de el.

— Ei bine, ai avut dreptate : Richard al meu e un tîlhar, cel puţin la fel de mare ca şi Langot, şi s-au înţeles între ei să mă jefuiască.

Îi povesti tot ce văzuse şi auzise.

— Ce-ai de gînd să faci ?

— Caut un avocat la Saint-Lô, îl silesc pe Richard să-mi înapoieze poliţele pe care le mai are la el şi, după ce le voi căpăta, mă adresez procurorului regal. Ce dracu ! Poate că există o dreptate şi pentru oamenii cinstiţi...

— Ai spus bine, poate...

— Cum ? Te îndoieşti de izbînda mea ?

— Şi dacă cei doi bandiţi ard hîrtiile şi spun că, după judecată, au socotit că nu mai au nevoie de ele şi că le-au distrus ?

— N-ar putea fi luaţi repede, încît să nu aibă timp să rupă nimic ?

— Pentru asta ar trebui să le cazi pe neaşteptate în spate, cu un mandat de arestare ; dar nu vor fi arestaţi pe baza unui simplu denunţ, fără dovezi. De altfel, cine-ţi garantează că, în clipa asta, n-au şi luat aceste măsuri de prevedere ?

— Dacă ai fi tu în locul meu, ce-ai face ?

— Ei, drace, e greu de spus... se zice că sfaturile nu costă nimic. Să te-aştepţi la ceva bun de la un scîrţa-scîrţa pe hîrtie, e ca şi cum ţi-ai atîrna pielea în cîrlig drept momeală pentru rechini. Să ne gîndim : să zicem că-l vor spînzura pe bătrîn. El se va lăsa spînzurat, fără să mărturisească nimic. Atunci nu văd ce-ai cîştiga tu ! N-o să capeţi nici măcar un căpeţel de funie ca să-ţi aducă

noroc la vînătoare. Nu, judecătorii vor păstra totul pentru ei. Ce ţi-ar trebui ţie ar fi să pui mîna pe hîrtii.

— Te-ai gîndit cum aş putea s-o fac ?

— Pe cinstea mea, cred că da.

— Cum anume ?... Spune-mi ! Mi-ai face un mare bine.

— Uite, aş încerca să-mi asigur prietenia unchiului : m-aş duce la el şi i-aş spune : „O iubesc pe nepoata dumitale"...

Alain roşi pînă-n vîrful urechilor.

— Cum adică, o iubesc pe nepoată-sa ? !... bîigui el.

— Prefăcut ce eşti ? Crezi oare că dragostea nu lasă urme pe chipul îndrăgostiţilor nici cît lasă trecerea unei bărci pe suprafaţa mării ? Poate îndrăzneşti să-mi spui că nu-i adevărat, cu toate că vii aici, seară de seară, şi nu mai conteneşti vorbindu-ne despre Jeanne. Oh ! N-ai de ce să roşeşti pentru asta, băiete ; o alegere mai bună nici c-ai fi putut face. E o femeie de treabă, frumoasă, are o inimă de aur, e curajoasă, econoamă, harnică şi plăcută ca vinul fiert cu scorţişoară. Alături de ea, poţi fi încredinţat că n-o să ţi se decoloreze niciodată pavilionul...

— Maistre Hénin — îl întrerupse tînărul — nu m-am hotărît încă să mă însor ; dar n-are-a face ! Spusele dumitale mi-au dat o idee.

— Bună ?

— Nădăjduiesc.

— Atunci, cu atît mai bine !

— Maistre Hénin, trebuie să plec.

— Te duci s-o pui în aplicare ?

— Întocmai !

— Ei bine, dacă gîndul tău e cinstit, îţi doresc din inimă să izbîndeşti. Alain roşi pentru a doua oară. Nici nu-ţi poţi închipui cît bine îţi doresc eu, băiete — adăugă şeful de echipaj. Ştiu că unora nu le place felul tău de a fi, că dacă unul vorbeşte frumos pe seama ta, alţi patru te vorbesc de rău... Ei, pentru asta nu trebuie să te uiţi la mine chiorîş. Pe mare, mă abat şi eu uneori de la linia dreaptă, din pricina vîntului, dar cînd stau cu cineva de vorbă, spun lucrurilor pe nume ! Eu te-am văzut la treabă, pricepi tu ? Te-am văzut riscîndu-ţi viaţa ca s-o salvezi

pe cea a băieţelului şi mi-am spus : „Lasă, lasă, mintea asta o fi luat-o ea razna, dar sufletul e bun".

Alain strînse mîna pe care i-o întinsese Hénin şi se îndepărtă fără să-i răspundă, făcînd doar un semn din cap în loc de rămas bun.

— Oho ! exclamă Hénin. S-ar zice că pornim să navigăm sub pavilion fals ! Cu atît mai rău pentru tine, piratule !... Piraţii n-o sfîrşesc niciodată bine !

Alain se întoarse la Gabion. Îl găsi acolo pe micul Jean, pradă unei mari nelinişti. Fiindcă-l aşteptase zadarnic toată noaptea şi toată dimineaţa, copilul plecase după el în sat. Acolo, toată lumea vorbea despre cele petrecute la Langot şi astfel Jean află că la băcan intrase un hoţ care sfărîmase chepengul luminatorului, pe unde se trecea din pod în prăvălie, şi încercase să spargă broasca dulapului. Ştiind că-l însoţise pe Alain pînă la scara ce urca la pod, băiatului îi trecuse în chip firesc prin minte că hoţul acela nu era altul decît bunul lui prieten şi-şi petrecuse restul zilei într-o cumplită nelinişte.

Se întorsese la Gabion pe înserate, nădăjduind că-l va găsi pe Montplet acolo. Dar era limpede că acesta nu venise. Montplet se ivi abia pe la două noaptea.

Micul Jean nu se culcase. Stătea pe un scăunel în faţa sobei, lîngă un foc aproape stins, avîndu-l drept tovarăş pe Pavillon, la fel de neliniştit ca şi el. Deodată, Pavillon, care se lungise ca un sfinx, cu capul între cele două labe, îşi înălţă capul, începu să-şi mişte coada, măturînd cu ea duşumeaua, apoi se duse către uşă şi se ridică în două picioare.

— Ah ! Uite că se-ntoarce domnul Montplet ! strigă micul Jean.

Şi alergă la uşă s-o deschidă. La numai douăzeci de paşi văzu statura înaltă a prietenului său, care înainta prin întuneric. Copilul alergă în întîmpinarea lui Montplet şi i se aruncă în braţe. Apoi începu să plouă cu întrebări. Dar era greu de răspuns la întrebările lui Jean. Alain se mulţumi deci să-l liniştească, asigurîndu-l că cele petrecute nu numai că nu vor avea urmări supărătoare pentru el, dimpotrivă, s-ar putea să aibă rezultate fericite pentru toată lumea. Îl rugă doar să caute să se vadă cu maică-sa

și să-i spună că domnul Montplet avea neapărată nevoie să-i vorbească în noaptea următoare.

Copilul îl privi țintă pe Alain.

— Bunul meu prieten, dar știi prea bine că mama ți-a răspuns, încă de acum o lună, că nu mai poate ieși noaptea din casă din pricina unchiului Langot, care încuie ușile.

— Dacă acum o lună, mama ta a spus că nu poate veni, te-asigur, micul meu Jean, că acum va putea ; iar dacă unchiul Langot îi va încuia ușa, fii liniștit, va găsi ea cheia — răspunse Alain, rîzînd.

Micul Jean nu mai ceru alte lămuriri. Deși fusese izgonit din casa unchiului, el se ducea să-și vadă mama ori de cîte ori vroia. Era de ajuns să se pitească la colțul uliței ce ducea la biserică și, cînd îl vedea pe unchiul Langot plecînd, alerga în goană la prăvălie. Atunci ușa se deschidea, mama își strîngea fiul la piept, pîndind întoarcerea unchiului, iar cînd acesta se ivea în zare, țopăind ca un faun, copilul o lua la fugă prin curte și ieșea pe poarta grădinii.

Prin urmare, a doua zi, el îndeplini porunca prietenului său Alain. Se văzu cu maică-sa și, spre marea lui uimire, ea se mulțumi să-i răspundă :

— Bine, copilul meu, spune-i domnului Alain că voi veni.

Cu toată această făgăduială, Alain păru toată ziua îngrijorat. Era limpede că mintea lui plăsmuia niște lucruri pe care conștiința nu prea le încuviința.

Să fim iertați, dar ceea ce scriem aici nu-i un roman, ci întîmplări adevărate. Dac-ar fi vorba de un roman, s-ar putea ca cititorilor să le pară intriga prea slabă și personajele cam artificiale. Nu. Această carte e ca o fotografie luată la malul mării și noi nu avem altă pretenție decît ca ea să reproducă întocmai realitatea.

Mărturisim deci, cu riscul de a micșora interesul pe care o bună creație literară trebuie să-l păstreze cu orice preț pentru eroul său, că eroul nostru era un om, că omul acesta era un țăran normand, că la el întîlnim nu numai cusururile pe care le au oamenii, în general, dar și pe cele specifice ținutului de baștină. Din fericire, așa cum

spusese Hénin, dincolo de aceste defecte exista un suflet bun.

După cum făgăduise, pe înserate, ori mai degrabă pe înnoptate, Jeanne sosi la Gabion. Montplet o aştepta în prag. Cînd o văzu pe Jeanne, alergă înaintea ei şi o cuprinse în braţe. Jeanne-Marie îl îndepărtă cu blîndeţe.

— Oh ! Nu-ţi fie teamă — îi spuse tînărul. Jean nu-i aici ; l-am trimis să pună capcane pentru păsări.

Jeanne îl lăsă atunci pe tînăr s-o sărute pe frunte. Dar cînd îi simţi atingerea buzelor, ea suspină adînc. S-ar fi zis că buzele lui Alain atinseseră o rană. Tînărul o trase după el în casă şi vroi ca ea să i se aşeze pe genunchi. Femeia îi spuse atunci, cu multă blîndeţe, dar şi cu multă hotărîre :

— Alain, am venit la tine nu ca ibovnică, ci ca prietenă. Dacă vrei să-mi ceri să te-ajut cu ceva, sînt gata s-o fac ; tu ştii mai bine ca oricine că pentru tine mi-aş da şi viaţa.

Tînărul vroi s-o strîngă din nou la piept dar ea se împotrivi, se aşeză lîngă el pe un scaun şi-i întinse mîna, spunîndu-i :

— Vorbeşte, te-ascult.

— Şi dacă n-am nimic să-ţi spun ?

— Ceva tot ai de spus, de vreme ce m-ai rugat să vin aici.

— Vroiam să-ţi spun că te iubesc, Jeanne.

— Încă ceva, Alain. Nu-mi închipui că ţi-ai fi ales drept mesager pe copilul meu, dacă ai fi vrut să-mi spui doar cuvintele astea uşuratice.

— Da, Jeanne, altceva vroiam să-ţi spun... Cînd am intrat în camera ta şi m-ai întrebat ce caut în casa unchiului tău, ţi-am spus că venisem să te văd. Jeanne încuviinţă din cap, lăsînd să-i scape un suspin. Ei bine — continuă Alain — te-am minţit.

— Am înţeles asta chiar de a doua zi — răspunse Jeanne — dar, după cum vezi, nu ţi-am adus nici o învinuire pentru minciuna ta.

— Ai răbdare, Jeanne, poate că lucrurile au luat întorsătura asta spre norocul nostru.

— Mă cam îndoiesc.

— Stai să vezi — adăugă Montplet. Venisem pentru că unchiul tău m-a tras pe sfoară în mod josnic... Jeanne nu spuse nimic. Pentru că l-am văzut intrînd la el pe complicele lui, Richard, şi vroiam să le aflu taina.

— Am bănuit asta cînd am văzut chepengul deschis şi încuietoarea dulapului forţată.

— Ei bine, Jeanne, înţelegi acum ce mi-a mai rămas de spus ?

— Nu, Alain.

— Mi-a rămas să-ţi mai spun, Jeanne, că nu depinde decît de tine ca să fim bogaţi şi fericiţi.

— Fericiţi ? !

— Da, fericiţi ! Aşa sărac cum sînt, mi-e groază de căsătorie, dar, dacă aş deveni bogat şi stăpîn pe Cochardière, îndată m-aş gîndi să-mi iau o nevastă şi să fac din ea stăpîna casei. Ei bine, jur în faţa lui Dumnezeu, Jeanne, că dacă mă ajuţi, această stăpînă vei fi tu.

— Îţi mulţumesc, Alain, deşi pui mai întîi condiţii ; asta dovedeşte totuşi că nu mă dispreţuieşti.

— Să te dispreţuiesc ? ! Ah, nu, Jeanne ! De ce te-aş dispreţui ?

— Ia spune, Alain, ce vrei de la mine ? Alain şovăi o clipă. Aştept — mai zise Jeanne.

— Ştii oare că unchiul tău, Langot, împreună cu avocatul meu, Richard, au uneltit ca să-mi ia averea ?

— Nu ştiu nimic, vorbeşte, Alain.

— Uite cum stau lucrurile : poliţele pe baza cărora mi-a fost luată Cochardière sînt măsluite.

— Şi ?

— O parte din aceste poliţe se află în mîinile lui Richard, care se foloseşte de ele pentru a stoarce bani de la unchiul tău, celelalte, pe care unchiul tău le-a căpătat în schimbul banilor, se află în dulapul pe care am încercat să-l deschid.

— Şi ? continuă Jeanne, pe un ton din ce în ce mai rece ; începuse să înţeleagă unde vroia să ajungă Alain.

— Ei bine, Jeanne, m-am bizuit pe tine, pe dragostea, pe devotamentul tău...

— Ca să fac, ce ? întrebă Jeanne.

— Cum ? N-ai înţeles ?

— Nu.

— Jeanne, am nevoie de hîrtiile astea. De ele atîrnă fericirea ta.

Jeanne se ridică în picioare :

— Domnule Alain — spuse ea — eu sînt femeie cinstită, nu sînt o hoaţă...

— Jeanne ! strigă tînărul.

— Unchiul meu mă găzduieşte în casa lui şi, oricît de scump mă sileşte să-i plătesc, mă aflu la el, îi sînt îndatorată ; nu voi nesocoti această ospitalitate, înşelîndu-i încrederea.

— Jeanne — urmă Alain — totuşi numai datorită acestor hîrtii vom ajunge să fim fericiţi.

— Domnule Alain — răspunse Jeanne, cu glas stins, dar destul de limpede — cînd am auzit zgomotul paşilor dumitale pe coridor, cînd ţi-am deschis uşa, cînd te-am văzut palid şi speriat, cînd am auzit strigătele celor ce te urmăreau, paşii care urcau în urma dumitale, eu nu ţi-am pus condiţii, eu nu ţi-am spus : „Domnule Alain, vei face cutare lucru, dacă nu, eu n-am să fac cutare lucru". Nu ! Aşa cum ţi-am deschis uşa, ţi-am deschis şi braţele, ţi-am deschis inima mea... Simţeam un fel de bucurie amară să te salvez, pierzîndu-mă pe mine. Oare dumneata nu mi-ai salvat fiul, primejduindu-ţi viaţa ?

— Jeanne !

— Cînd mi-ai trimis vorbă prin Jean-Marie că vrei să mă vezi, mi-a tresărit inima de bucurie ; am crezut că te mustră conştiinţa, am crezut că... M-am înşelat, domnule Alain, vroiai să mă vezi ca să-mi propui un tîrg ruşinos... Am să mă străduiesc să uit că ne-am mai întîlnit. Adio, domnule Alain !

— Jeanne, Jeanne ! strigă tînărul, tăindu-i calea.

— Eşti bărbat, Montplet, eşti mai puternic decît mine ; nu mă voi lupta cu dumneata. Dacă vrei să rămîn aici pînă ce se va băga de seamă lipsa mea, pînă cînd voi fi cu desăvîrşire pierdută, mă poţi sili, iar eu n-am altceva de făcut decît să plîng. Dar nădăjduiesc, Alain, că n-ai să faci împotriva mea ceea ce n-ai face împotriva unei străine.... Tot ce-ţi cer, domnule, e să uiţi... că ai avut nevoie de mine şi că eu m-am dăruit cu trup şi suflet, fără condiţii. Acum vrei să mă laşi să trec, Alain ?

Scrîşnind din dinţi de furie, cu obrajii arzînd ca para focului, cu inima strînsă de conştiinţa propriei inferiorităţi în faţa acestei femei, Alain se dădu în lături şi o lăsă să treacă. Jeanne se îndepărtă fără să mai privească înapoi, fără să scoată un suspin ; deschise uşa, apoi o închise, hotărîtă, în urma ei. Cînd Alain dădu fuga să vadă dacă femeia nu se întoarce, abia o mai zări la o depărtare de douăzeci sau treizeci de paşi de Gabion, mistuindu-se în întuneric.

Alain oftă adînc şi-şi lăsă braţele să-i cadă de-a lungul trupului.

De ce oftase oare ? Pentru această femeie, care îi sacrificase totul, iar el îi răsplătea atîta de josnic devotamentul ? Sau pentru că i se năruise visul de a-şi recăpăta într-o bună zi averea ? Poate şi pentru una, şi pentru cealaltă.

Chiar dacă omul nu este niciodată bun, rar se întîmplă să fie rău cu desăvîrşire.

XVII

GREŞEALA UNEI FEMEI CINSTITE

Alain rămase singur şi nemulţumit de el însuşi. Se făcuse aproape unu noaptea. Luna începuse să se înalţe. Îşi luă puşca, tolba, de-ale gurii pentru o zi întreagă şi plecă. Un simţămînt de ruşine îl îndemnă să apuce în direcţie opusă celei în care îl trimisese pe băiat. De cînd se îmbolnăvise era prima dată că pornea la vînătoarea de noapte.

Îşi găsi toate ascunzişurile stricate din cauza ploilor şi a vîntului, dar mai ales fiindcă nu se mai îngrijise nimeni de ele. Vîntul îi dărîmase adăposturile ; butoaiele în care stătea de obicei la pîndă erau pline cu nisip ; pietroaiele după care se ascundea fuseseră răsturnate de maree ; lagunele, ochiurile de apă îşi schimbaseră locul.

Vînătorul se îndeletnici toată ziua cu recunoașterea terenului și refacerea posturilor de pîndă. Apoi, la căderea nopții, noapte de primăvară ce urma unei ierni îndelungate, cînd stoluri mari de păsări se îndreptau în zbor spre miazănoapte, izbuti să vîneze o mulțime de rațe sălbatece.

Se întoarse la Gabion în zori, aducînd cu el o încărcătură uriașă de vînat. Micuțul Jean se trezise de mult și-l aștepta. Copilul îi alergă în întîmpinare. Alain îi zîmbi, dar nu avu curajul să-l îmbrățișeze, ca de obicei. Apoi, după ce intră în casă și aruncă în jurul lui o privire, de parcă s-ar fi așteptat să vadă pe cineva, întrebă :

— Nu s-a întîmplat nimic în lipsa mea ?

— Ba da, domnule Alain ; a trecut pe aici maistrul Hénin.

— Aha, a venit maistrul Hénin ! Și ce vroia de la mine ?

— Ce vroia, nu știu, domnule Alain, dar știu că maistrul era tare furios.

— Ah ! Ți-a spus el asta ?

— Nici nu era nevoie să mi-o spună, căci se vedea. Pipa i se plimba dintr-un colț într-altul al gurii, de-ai fi zis că-i o veveriță în cușcă. L-am întrebat doar dacă n-a întîlnit-o pe mama, și pentru asta mi-a tras un picior în spate.

Alain nu răspunse nimic, dar bănuia că se petrecuse ceva deosebit în sat. Îi trecu prin minte că văduva se dusese să-i povestească maistrului totul. Dar o astfel de purtare se potrivea atît de puțin cu firea Jeannei, încît alungă repede gîndul.

Totuși, oricare ar fi fost pricina ce-l adusese pe șeful de echipaj la el, oricare ar fi fost explicația ce venise să i-o ceară Hénin, vînătorul nu ținea deloc să dea ochii cu el. Știa prea bine că purtarea lui, în toată povestea asta, nu fusese cum trebuie. Dar dacă înclina să-și aducă el însuși învinuiri, nu era dispus să primească învinuirile altora.

Se hotărî deci să se întoarcă la malul mării, fără a-și îngădui o clipă de odihnă. Va dormi prin locurile de pîndă. Își împrospătă rezerva de hrană și de gloanțe, astfel încît să nu fie nevoit să dea pe acasă cel puțin trei-patru zile.

Jean privea uimit și neliniștit la tînărul vînător, în timp ce acesta se pregătea de drum. Pentru că Alain nu-i spunea un cuvînt, bietul copil nu îndrăznea să-i vorbească el întîi. Totuși, după ce șovăi cîteva minute, văzînd că prietenul său Montplet avea să-l părăsească fără a-i spune măcar la revedere, simți că de nu-i vorbește are să se înăbușe.

— V-am supărat cu ceva, domnule Alain ? întrebă el, cu glasul întretăiat de lacrimi.

— Tu, bietul meu băiat ? ! zise Alain, tresărind ; își dădea și el seama că, fără o pricină anume, se purta cu băiatul altfel ca de obicei. De ce mă întrebi ?

— Oh, domnule Alain, pentru că de cînd v-ați întors vă uitați cam urît la mine ; dacă v-am supărat cu ceva, știți, ar trebui să-mi spuneți, mi-aș cere îndată iertare ; vă iubesc așa de mult, încît n-aș fi putut s-o fac dinadins.

— Martor mi-e Domnul că n-am nimic împotriva ta, bietul meu copil.

— Atunci aveți altă supărare, domnule Alain, spun asta fiindcă vă văd mai trist decît pe vremea cînd erați bolnav.

— Da, am niște necazuri, băiete.

— Dacă-i asta, ar trebui să i le mărturisiți mamei ; ea ține mult la dumneavoastră și, dacă îi stă în putință, sînt sigur că o să vă ușureze povara.

Alain îl îmbrățișă pe micul mus și porni la drum. Dar copilul se ținu după el :

— Nu vă duceți la maistrul Hénin, domnule Montplet ?

— Astăzi nu, micul meu Jean, trec cîrduri multe de păsări și nu vreau să scap prilejul.

— Păi dacă mai vine ?

— Dacă mai vine, îi spui ce ți-am zis.

— Ah, nu, pe cuvînt că n-am să-i spun nimic.

— De ce ?

— Pentru că ieri s-a arătat așa de furios, încît îmi închipui că azi o să fie și mai aprig. O să-și înghită pipa, asta-i sigur... La revedere și noroc la vînat, domnule Alain !

— La revedere, micul meu Jean ! Apoi, în timp ce vînătorul se îndepărta cu pași mari printre dune, copilul

își zise : „A, nu, n-am să stau aici să-l aștept : am să plec la Isigny, să vînd rațele și becațele, iar dacă vine bătrînul maistru, ei bine, n-are decît să lovească în ușă și în toți pereții. Mai bine să-și verse necazul pe lemn și piatră decît pe pielea mea".

Înainte de a vedea urmările mîniei lui Hénin, să vedem pe scurt ce i-a pricinuit-o.

Jeanne-Marie crezuse că a izbutit să plece fără a fi văzută de unchiul ei. Dar se înșelase. Din noaptea cu pricina, bătrînul cămătar stătea mereu la pîndă și auzise pașii văduvei în timp ce cobora scara, oricît s-a străduit ea să nu facă zgomot. Nu se clintise din loc, dar deschisese bine ochii. Ușa ce dădea în curte scîrțîise ; atunci, se sculase din pat și o văzuse pe nepoata sa străbătînd curtea și trecînd în grădină.

Din noaptea spargerii, mintea lui frămîntase problema pe toate fețele ; cu cît se gîndea mai mult, cu atît era mai încredințat că omul care sfărîmase chepengul și vroise să deschidă dulapul, oricine ar fi fost el, s-a adăpostit în camera Jeannei. Poate omul acela era un hoț sau un iubit, ori poate amîndouă. Dar cine putea fi hoțul sau iubitul ? Probabilitățile îl duceau cu gîndul la Alain Montplet.

Langot își urmări nepoata, o văzu ieșind pe poarta grădinii și îndreptîndu-se către Gabion. Nu mai încăpea nici o îndoială. Fiindcă Alain nu putea veni la ea, se ducea ea la Alain.

Rămase în așteptare. iar cînd se întoarse Jeanne-Marie, îi deschise chiar el ușa. Femeia înțelese că e pierdută. Și nu se înșela deloc. Încîntat că s-a ivit prilejul să scape de ea, cămătarul îi porunci să-și facă bocceaua și să plece a doua zi de la el. Resemnată, ca întotdeauna, Jeanne nu încercă să se dezvinovățească, nici să se roage. Se supuse.

A doua zi de dimineață, pe la ceasurile șapte, cu legătura pe braț, ea părăsi casa unchiului său și porni drept înainte, fără nici o țintă. După un sfert de leghe ajunse la malul mării. Puse jos bocceaua și se așeză pe o movilă de nisip, privind marea cu ochii lipsiți de expresie. Ce va face de acum înainte ? Ce se va întîmpla cu ea ? Nu știa

nimic. Își dădea foarte bine seama de cele ce urmau să se întîmple în sat, ori poate că se și întîmplaseră. Unchiul ei avea să le spună tuturor despre plecarea ei, arătînd și pricina. Jeanne-Marie, a cărei viață fusese pînă atunci neîntinată, va fi acoperită de ocară.

Cele prevăzute de sărmana văduvă se înfăptuiau întocmai. Tot satul Maisy află că băcanul își izgonise nepoata pentru că primise un iubit la el în casă, și că acum, cînd nu-l mai putea primi, se ducea ea noaptea la el. Mersese vestea că acest iubit nu era altul decît Montplet și se șoptea că Thomas Langot va depune plîngere împotriva lor, arătînd că au vrut să-l prade, forțîndu-i dulapul.

Jeanne-Marie n-a trebuit să aștepte multă vreme pînă să afle ce se întîmplase în Maisy. Primii oameni care ajunseră pe plajă și dădură cu ochii de ea se grăbiră să-i raporteze cele ce se spuneau pe seama ei. Fiind mai presus de orice o femeie cinstită, ea nu încercă să tăgăduiască sau să-și ascundă greșeala. Își plecă fruntea sub povara mustrării oamenilor și primi pedeapsa trimisă de Dumnezeu. Dar, cu toată deznădejdea, mai găsi puterea să-și îndrepte gîndul către ceruri. Îi mulțumea lui Dumnezeu că i-l dăruise pe micul Jean ; simțea că, de n-ar fi fost dragostea pentru acest copil, ea n-ar fi putut supraviețui rușinii și nici credința creștinească n-ar fi împiedicat-o să-și curme zilele. Mulțumi cerului că băiatul se afla departe de ea ; simțea că și-ar fi pierdut mințile de-ar fi trebuit să îndure toate umilințele acestea în fața copilului ei.

Pe cînd rătăcea de-a lungul plajei, neștiind încotro s-o apuce, nici ce hotărîre să ia, ferindu-se de noii veniți, de o nouă batjocură sau compătimire, întîmplarea i-l scoase în cale pe Hénin. Uluit c-o vede plîngînd în loc s-o vadă bucuroasă, așa cum crezuse după ultima lui discuție cu Alain, marinarul o opri pe văduvă, deși aceasta încercă să fugă de el, și o luă la întrebări. Atunci, izbucnind în lacrimi, ea îi povesti pe nerăsuflate tot ce se întîmplase, despre făgăduielile lui Alain, despre cum se împotrivise, apoi despre slăbiciunea ei, cînd se temuse ca nu cumva zgomotul să-l atragă pe Langot în camera ei ; în sfîrșit,

la capătul puterilor, îi vorbi despre cele petrecute în ultima noapte, cum o chemase Alain la Gabion să-i propună un tîrg la care ea s-a împotrivit, cum a fost prinsă de unchiul ei la înapoiere și alungată în chip rușinos din casa lui.

— Ah ! strigă bătrînul maistru. Despre asta nu mi-a spus nimic, pehlivanul ! Dar să știi că aici trebuie să fie vreun dedesubt ; nu pot crede că omul e așa de ticălos, cum pare la prima vedere.

— Oh, de n-ar fi vorba decît de mine, maistre Hénin, știe Dumnezeu că aș îndura pedeapsa greșelii mele fără să mă plîng, fiindcă greșeala e mare, o știu prea bine, dar îl iubeam, și cînd iubești, cînd inima nu mai ține seama de judecata minții, ești slab... Dar mai e și băiatul, acest sărman nevinovat, care va trebui să roșească pentru mama lui ! Ah, n-am să mă împac niciodată cu gîndul ăsta...

— Haide, haide, ia să vedem — spuse maistrul Hénin — ce naiba tot îndrugi acolo ? Nu ești chiar atît de vinovată pe cît crezi, Jeanne. Oare vei înceta să fii o femeie cinstită numai pentru că un ticălos a profitat de simțămintele tale ? Oare o barcă bună încetează de a mai fi bună, doar pentru că a suferit o mică stricăciune ? Apoi, văzînd cîțiva curioși care se apropiaseră să asculte discuția dintre el și Jeanne-Marie, le spuse, izbindu-se cu pumnul în piept, de parcă ar fi vrut să doboare un bou : Aici e cinstea și trebuie să fii prost ca un țipar de mare ca s-o cauți în altă parte. Vino la mine acasă, fata mea ! Louison te va primi ca pe o soră, și primului care va dovedi lipsă de respect față de tine, am să-i scarmăn cojocul, de-o să le piară pofta și altora ca el. Să se știe !

Șeful de echipaj rostise ultimele cuvinte cu glas ridicat, să-l audă toată lumea. Cum la el fapta urma îndată după amenințare, se dădură toți cu respect în lături, iar Hénin o luă pe Jeanne-Marie de braț, îndreptîndu-se spre casă.

După cum făgăduise Hénin, Louison a fost la înălțime. Ea a primit-o pe văduvă în familia ei ca pe o soră, cu noblețe și simplitate.

Lăsînd-o pe Jeanne-Marie în grija nevestei sale, bătrînul marinar plecase la Gabion, în căutarea lui Alain Montplet.

XVIII

O ÎNTÎLNIRE GREU DE REALIZAT

Micul Jean ne-a povestit cît de mînios fusese Hénin că nu-l găsise pe Alain acasă. Dar, a doua zi, cînd îşi pierduse răbdarea tot aşteptîndu-l să vină la el şi cînd, ajuns la Gabion, a găsit uşa închisă, furia lui s-a dezlănţuit şi mai aprig. În zadar a încercat să intre, izbind cu piciorul în uşă ; Jean-Marie avusese grijă s-o zăvorească bine pe dinăuntru şi ieşise apoi pe fereastră, ca să se ducă la negustorul de păsări din Isigny. În cele din urmă, sătul să-şi tocească pingelele izbind în bulumacii Gabionului, maistrul Hénin se potoli şi căzu pe gînduri.

„Va să zică aşa, e limpede ca lumina zilei, domnul a pornit-o în larg şi nu se teme că ne vom ciocni corăbiile ; dar să mă trezesc cu saula pavilionului de gît, dacă n-am să-l urmăresc, cum urmăreşte fregata statului corabia piraţilor ! Ah ! Ah ! Îşi rîde de mine cum şi-ar rîde gabierul de un civil, de un răcan sau de un calafat ; dar şoarecii să-mi ronţăie galoanele de nu-mi cade el în mînă într-o zi sau alta ! Şi cînd va veni ziua aceea, să se păzească ! Pe cinstea mea c-o să deschid focul şi la babord şi la tribord !"

După ce se răcori astfel, hotărît să-l urmărească pe Alain pînă-n pînzele albe, şeful de echipaj, muşcînd fără milă din tutun, apucă pe drumul ce ducea la bancurile de nisip, acolo unde bănuia că-l va găsi pe Alain.

Alain îl zări pe plajă şi, hotărît, la rîndul său, să scape de mustrările bătrînului, se ascunse atît de bine printre clonţurile stîncilor, încît acesta trecu la cîţiva paşi de el, fără să-l vadă.

Vreme de două ceasuri, Hénin a străbătut bancurile în lung şi-n lat, dar, fiindcă se apropia mareea, a fost silit să se înapoieze pe mal.

Văzîndu-se scăpat de el, vînătorul ieşi din ascunzătoare şi se pregăti pentru pînda de noapte. Îşi încărcă grijuliu, cu alice de plumb, arma lui mare, de calibrul opt, şi se

cufundă într-unul din butoaiele desfundate pe care le aşezase în nisip.

Curînd, înserarea ce venea dinspre uscat se aşternu, încetul cu încetul, peste ţărm, apoi peste ocean. La miazăzi se aprinse cea dintîi stea. Marea începea să se umfle. Era liniştită şi zgomotul produs de rostogolirea uniformă a valurilor se auzea la intervale egale.

În cele din urmă se lăsă întunericul : nu se mai zărea nimic în afara micii lagune din apropierea lui Alain, care mai strălucea şi acum, asemenea unei oglinzi într-o ramă de abanos. Atunci, mii de zgomote necunoscute pentru oricare altul, dar pe care urechea lui Alain le deslușea foarte bine, îl făcură să tresară. Se auziră croncănituri, şuierături ascuţite, fornăituri nazale, amestecate cu fîlfîit de aripi. Erau zgomotele care vesteau sosirea ploierilor, fluierarilor-guleraţi, a lişiţelor şi raţelor. Treceau toate la mare înălţime pe deasupra capului lui Alain.

Totuşi, un stol de raţe se învîrti mai multă vreme prin împrejurimi, apoi, dintr-o dată, vînătorul văzu apa ţîşnind la izbitura pricinuită de căderea unor corpuri. Raţele poposiseră în lagună. Erau mai bine de cincizeci. Rămaseră cîtva timp cu gîtul întins, cu capul aplecat în direcţia vîntului, vrînd parcă să se încredinţeze că adăpostul ales pentru noapte era lipsit de primejdie ; apoi, fiindcă nu se auzea decît murmurul valurilor ce se risipeau pe nisip, ele începură tot felul de manevre.

Unele, care nu izbutiseră să-şi astîmpere foamea, plonjau să vîneze creveţii şi crabii din nămol. Elegantele cîrdului îşi puneau în ordine toaleta, scuturîndu-şi apa din penele lor albăstrui, pe care le lustruiau apoi cu ciocul. Încetul cu încetul, se adunară laolaltă pe marginea ochiului de apă, alcătuind astfel o masă compactă, întunecată.

Se auzi atunci o bubuitură puternică, şi o grindină de plumbi se abătu peste nefericitele păsări. Cele care nu fuseseră atinse încercară să-şi ia zborul, dar o a doua salvă doborî un mare număr din ele. La prima împuşcătură, Alain ţintise pe jos, astfel încît plumbii să ricoşeze şi să facă mai multe victime ; a doua oară ţintise în sus, urmărind zborul vertical al raţelor, iar rezultatul a fost pe măsura aşteptărilor. Puzderie de păsări zăceau fără suflare pe locul unde fuseseră atinse ; celelalte, zăpăcite şi schiopă-

tînd, încercau să se adăpostească în lagună, dar erau urmărite de Pavillion, care le înhăța pe cele rănite, cu toate strădaniile lor dibace de a scăpa, scufundîndu-se în apă.

Mulțumit de felul în care-și petrecuse seara și socotind că noaptea era prea înaintată ca să mai încerce un nou raid, Alain se adăposti într-unul din butoaiele sale, pe care-l așeză cu fundul spre vînt, și încercă să atipească. Pe la ceasurile trei, marea se retrăsese. Acum putea să cutreiere bancurile de nisip, eliberate de ape, și vînătorul porni într-acolo. Apucase să împuște cîteva lișițe, dar tocmai cînd să dea colțul după o stîncă, apropiindu-se cu luare-aminte de un loc unde bănuia că va găsi vînat, simți o lovitură puternică pe umăr. Întoarse iute capul.

La doi pași de el se afla un bărbat, înarmat cu o bîtă pe care o învîrtea în aer și pe care vînătorul nostru o simțise cu o clipă mai înainte pe pielea lui.

Întunericul era de nepătruns ; crezînd că are de-a face cu vreun tîlhar, Alain își duse arma la umăr și o îndreptă spre agresor. Dar o nouă lovitură se abătu peste țeava puștii, care-i scăpă din mînă și căzu pe nisip. Alain se aplecă grăbit s-o ridice.

— Haide ! Haide ! se auzi atunci glasul cunoscut al maistrului Hénin. Lasă-ți în pace unealta, domnule Montplet ; oi fi avînd eu pielea neagră ca o rață sălbatecă și poate că oi fi mirosind și a baltă, dar, oricum, nu sînt un vînat pentru dumneata.

— Cum ! exclamă tînărul. Dumneata ești, maistre, dumneata aici, la asemenea oră ? !

— Mii de tunete ! Trebuia s-o fac, de vreme ce tu îți ocolești prietenii și, după cît se pare, te-ai hotărît să schimbi pentru multă vreme acoperișul de grinzi al Gabionului cu acoperișul bolții cerești.

— Cine ? Eu ? ! Crezi că fug de dumneata, maistre Hénin ?

— Nu știu dacă fugi de mine, dar, de ieri dimineață, manevrezi în așa fel, ca să nu-ți pot zări decît pupa, și asta nu-i cinstit din partea ta.

— Dar te-asigur, Jacques...

— Încetează ! Vrei să dai drumul la o minciună, ia aminte ! Nu numai că nu se cuvine să-ți bați joc de cei bătrîni, dar minciuna e un lucru nedemn de un om cinstit.

Crezi oare că-l poți îmbrobodi pe maistrul Hénin, ca pe un prostănac ? Nicidecum ! Ți-am urmărit traseul pe plajă ; am văzut cum te opreai după fiecare piatră, pîndindu-l pe maistrul Hénin, încercînd să-l îndepărtezi de linia ta de plutire. Eh, dacă pe plajă ar fi fost nisip în loc de pietriș, n-ai fi putut împiedica abordajul, caraghiosule ! Dar mi-am zis : „...Stai tu liniștit, mai devreme sau mai tîrziu pun eu mîna pe tine !"... Într-adevăr, îndată ce s-a retras marea, am venit, m-am luat după flacăra împușcăturii tale și iată-mă ! Nu s-ar spune că nu m-am orientat.

— Fie cum spui, te văd ; dar ce-i cu asta ? De ce ești așa zorit să-mi vorbești ?

— Ah ! Ah ! Tot mai faci pe prostul ! Știi tu prea bine ce vreau să-ți spun.

Alain era încredințat de un lucru : dacă maistrul Hénin își vîra ceva în cap, nu era el omul să dea înapoi. Așadar, se resemnă să accepte ceea ce maistrul numea un abordaj.

— Bine ! Bine ! spuse el. Văd eu care-i necazul : ai venit pentru Jeanne-Marie, nu-i așa ?

— Va să zică știi ce m-aduce.

— Se pare că Jeanne ți-a povestit cele întîmplate.

— Nu te privește cum am aflat, de vreme ce am aflat. Alain, eu ți-am dat un sfat bun, sfatul unui om cinstit : fiindcă o iubeai pe Jeanne-Marie și pentru că ea te iubește pe tine, ți-am spus s-o iei de nevastă. N-ai urmat sfatul meu.

— Ce vrei să fac ? ! spuse tînărul. Mi-a fost silă să-mi iau o nevastă din casa celui care m-a jefuit.

— Cea mai bună fregată pe care a pus vreodată un marinar piciorul a fost fregata *Victoria*, care se chema *Victory*, înainte ca noi s-o fi capturat de la englezi... Nu, nu, nu-i asta adevărata pricină, flăcăule ; ridici un pavilion fals, ca să mă îndepărtezi din apele tale ; dar te feresti să mi-l arăți pe cel adevărat.

— Ei bine, fie — răspunse Alain. Am să-ți vorbesc deschis. Sînt de acord că Jeanne-Marie are dreptate și că e o femeie plină de calități : e cinstită, destoinică ; mi-ar fi plăcut s-o iau de soție, mai mult decît pe oricare alta ; dar ce vrei ? N-am de gînd să mă însor.

— Adevărat !

— Da, sînt încă destul de necopt la minte şi ar însemna să ne nenorocim amîndoi, pe vecie.

— Băiete — grăi Hénin, cu asprime — ar fi trebuit să te gîndeşti la asta în noaptea cînd te-a primit şi te-a ascuns la ea în cameră, ferindu-te asfel de a fi prins şi pedepsit ca un borfaş. Atunci trebuia să arunci ancora ca un om cinstit, să rămîi în larg, să nu alergi pe stîncile de la suprafaţa apei.

Dacă maistrul Hénin vorbea astfel, era limpede că ştia totul.

Tînărul rămase o vreme tăcut. Apoi, încercînd să facă pe nepăsătorul, zise :

— Ce vrei, maistre Hénin ! Să stai douăzeci şi patru de ore închis cu o femeie tînără şi frumoasă, mai ales cînd îţi dai seama că nu o urăşti. Aş fi vrut să te văd în locul meu !

— În locul tău... — repetă maistrul de echipaj, cu glas din ce în ce mai grav şi cu privirea din ce în ce mai aspră. De ce n-am fost eu în locul tău ? ! Să mă ia dracu dacă m-aş fi purtat ca tine ! Am cunoscut şi eu viaţa, mii de tunete ! Şi ce viaţă ! Chiolhanurile pe care le-ai tras tu sînt o joacă de copil pe lîngă ale mele ! Sub fostul rege, deşi era un prăpădit de om al uscatului şi nu prea iubea marinarii, mai apucai cîte ceva, se mai găsea pe ici-pe colea vreo rămăşiţă de soldă ; atunci ne puneam pe trai, făceam dragoste, ne îmbătam de cădeam sub masă, ne încăieram, în sfîrşit, petreceam de minune ! Dar să batjocoreşti cu forţa sau într-alt fel o femeie sau o fată cinstită, nu, domnule Alain, un marinar nu face una ca asta ; dacă eu, aşa sărac cum eram, aş fi necinstit o nefericită la fel ca mine, mi s-ar fi părut că-mi necinstesc propria-mi soră, ceea ce nu s-ar fi cuvenit.

— La naiba, maistre Jacques, nu te ştiam aşa de virtuos !

— Haide-haide, isprăveşte cu gluma, jupîne Alain ! se stropşi şeful de echipaj. Uite, în clipa asta parcă ai fi unul din piraţii aceia care-şi pictează pe sabordul vasului cogeamite tunurile, ca să-i înspăimînte pe navigatorii cinstiţi ; rîsul tău nu porneşte din inimă, băiete, iar de

glumele tale nu-mi pasă, fiindcă ele nu-mi alungă durerea ce o simt pentru biata nefericită pe care tu o debarci pe țărm, după ce ai dus-o la pierzanie.

— Și întrucît este ea acum mai nenorocită ca înainte ?

— Ah, așa-i, tu nu știi ce i s-a întîmplat !

— Nu ; ce i s-a întîmplat ?

— S-a întîmplat ca alaltăieri noapte, pe cînd se întorcea de la tine, de la Gabion — unde, între noi fie zis, nu trebuia s-o mai chemi pentru a-i face propunerea rușinoasă pe care i-ai făcut-o — s-a întîmplat că a dat peste unchiu-său, care o aștepta și care, bucuros că s-a ivit prilejul, a izgonit-o de la el din casă ca pe o vagaboandă care hoinărește noaptea.

— Ah ! N-am știut asta.

— Adevărat ?

— Îți jur, maistre Hénin.

— Și asta îți schimbă hotărîrile ?

— Dar cînd s-a trezit fără adăpost, de ce n-a venit să se adăpostească la mine ? continuă Alain, fără să răspundă la întrebarea contramaistrului.

— Sigur că da ! N-ai vrut s-o iei la tine ca soție, dar ai fi primit-o ca ibovnică ! S-a păzit de așa ceva, biata făptură, și a avut dreptate.

— Mi se pare că ar fi fost mai bine așa, decît să rătăcească în necunoscut ; dacă Langot a pălăvrăgit, după cum bănuiesc, biata Jeanne-Marie nu va găsi pe nimeni care s-o adăpostească. Și, fără voia lui, oftă.

Ochii contramaistrului aruncau fulgere :

— Ei bine, în privința asta te-nșeli, a găsit pe cineva.

— Pe cine ?

— Pe mine.

Alain rămase pe gînduri ; i se strînse inima ; o clipă îi fu rușine de el însuși. Îi era, într-adevăr, teamă să nu-și piardă libertatea, la care ținea foarte mult ; nu credea că dulcile bucurii ale căsniciei, a căror imagine o văzuse în casa lui Hénin, i-ar putea răsplăti sacrificiul ; dar, cu toate înclinațiile lui spre risipă și sălbăticie, nu avea un suflet rău. Niciodată nu i se vorbise atît de serios despre ceea ce el considera o ștrengărie nevinovată ; acum se simțea mișcat de urmările care o loviseră pe biata văduvă

şi se întreba dacă n-ar fi mai bine, oricît l-ar costa, să-şi facă datoria.

Din nefericire, maistrul Hénin desluşi altfel simţămintele tînărului ; i se păru că, în loc să se induioşeze, acesta se îndîrjeşte şi mai vîrtos.

— Ehei ! spuse el deodată, bătînd din picior. Mare noroc ai că nu sînt eu tatăl sau fratele sărmanei Jeanne-Marie.

Alain înălţă capul, de parcă l-ar fi muşcat un şarpe :

— Oho ! Şi de ce mă rog ?

— Pentru că te-aş învăţa eu, flăcăule, că uneori poţi să dai de dracu cînd necinsteşti o femeie.

— Niciodată nu pot fi necinstite decît cele care vor asta — răspunse cu răutate Alain. Chiar dacă Jeanne-Marie ţi-ar fi soră sau fiică. tot aşa ar sta lucrurile, auzi dumneata, maistre Jacques ?

— Adică tot n-ai lua-o de nevastă ?

— Nu, pe cinstea mea !

— Şi cum te-ai justifica în faţa mea ?

— Ţi-aş spune, admiţînd că aş fi dispus să dau o explicaţie, că nu mă cred destul de chipeş, încît să fiu sigur că cea care mi-a căzut mie în braţe n-o să cadă, la fel de bine, şi în braţele altuia.

— Aşa, va să zică... şi crezi că nu te-aş face să-ţi înghiţi asemenea ticăloşie ?

— Ai zis ticăloşie, maistre Hénin ?

— Da, ticăloşie ! Am spus-o şi o repet, ticăloşie !

— De n-ai avea şaizeci de ani, te-aş face să plăteşti scump asemenea insultă, maistre Hénin, ţi-o spun eu.

— Ce-ţi pasă de anii mei, flăcăule, cîtă vreme sîngele meu e tot atît de roşu ca şi al tău şi nu doresc decît să vărs o parte din el, ca să-ţi fac plăcere ?

Alain înălţă din umeri.

De cînd alergase la Gabion cu o zi în urmă, maistrul Hénin, a cărui mîndrie fusese crunt lovită, îşi stăpînea cu greu furia ce-i clocotea în inimă ; de aceea, cuvintele compătimitoare ale lui Alain l-au făcut să uite că venise în chip de sol al păcii şi izbucni :

— Mii de tunete ! Crezi oare că un bărbat îşi pierde catargele numai fiindcă i-au pătruns viermii în carcasă ? Dacă tu crezi asta, băiete, să ştii că eu nu gîndesc la fel

şi-ţi voi dovedi că o carcasă bătrînă ca a mea mai poate să tragă cu îndrăzneală o salvă de tun ; mă voi măsura cu tine oricînd doreşti, cu spada, cu cuţitul, alege ce-ţi place, auzi tu, infanterist nenorocit ce eşti !

Tînărul încercă să-şi ia arma, care sta sprijinită de o stîncă. Maistrul Hénin se apropie de el, împiedecîndu-l astfel s-o folosească în vreme ce-şi potrivea bîta în mînă. Dar Alain simţi că o luptă între el şi bătrîn ar fi cu neputinţă.

— Să ne despărţim — rosti el — şi aşa am pălăvrăgit prea mult. Dacă mai ascult vorbele dumitale, maistre Jacques, mă tem c-o să uit o prietenie la care ţineam foarte mult şi că n-am să mă mai pot stăpîni. Dacă ţi-ai închipuit că prin insulte şi ameninţări poţi face altceva decît să mă îndîrjeşti şi mai tare, află că te-ai înşelat amarnic. Hénin îşi dădu seama că, într-adevăr, greşise. Spune-i Jeannei — urmă vînătorul — că o plîng din inimă, că mi-e necaz pe soarta care a azvîrlit-o în calea mea ; dacă există un alt mijloc de a o ajuta, în afara celui la care ai vrut dumneata să mă sileşti, voi fi fericit s-o fac, oricît m-ar costa ; dar să mi se înlănţuie libertatea, să fiu silit la nişte îndatoriri pe care n-aş şti să le îndeplinesc, la nişte legături pe care încă nu le pot pricepe, asta nu. Şi acum, să uităm insultele pe care ni le-am adus unul altuia şi care, din fericire, n-au avut alţi martori decît noaptea, oceanul şi cerul. Rămîi cu bine, maistre Jacques !

Apoi, fluierîndu-l pe Pavillon, vînătorul se îndepărtă în grabă.

XIX

SUFLETE MILOSTIVE

Hénin şovăi o clipă, dacă n-ar trebui să se ţină după Montplet ; deşi avea o fire îndărătnică, bătrînul maistru ar fi lăsat bucuros la o parte jignirile personale, numai

să-l poată aduce pe Alain la sentimente mai bune ; dar nu se luminase încă şi, pe întuneric, i-ar fi fost cu neputinţă să-l regăsească pe vînător, în labirintul acela de stînci şi lagune. Prin urmare, porni de-a lungul ţărmului, străbătu mlaştina, intră în Gabion şi-l trezi pe micul Jean.

Auzind vocea lui Hénin, băiatul se înspăimîntă. Dar, după ce aprinse lampa şi văzu tristeţea aşternută pe chipul bătrînului contramaistru, frica lui aproape că se transformă în milă.

— O, Doamne, oare ce s-a întîmplat, domnule Jacques ? întrebă el.

— S-a întîmplat, băiete, că trebuie să te scoli, să-ţi faci bocceaua şi să vii cu mine — răspunse contramaistrul, cu blîndeţe în glas.

— Unde ? întrebă copilul.

— Lîngă mama ta.

— Înseamnă că mama te-a trimis după mine ? strigă bucuros copilul.

— Da — răspunse maistrul Hénin.

— Dar ce-o să spună prietenul meu, Alain, că n-o să mă mai găsească aici ?

— Are să priceapă el foarte bine de ce ai plecat.

Copilul se gîndi o clipă, apoi, simţind că maistrul Hénin avea dreptul să ia hotărîri cu depline puteri, se sculă, se îmbrăcă şi-şi făcu legăturica. Contramaistrul îl luă de mînă şi porniră amîndoi spre Maisy. În casa lui Jacques Hénin, toată lumea dormea. Louison singură, care dormea în prima încăpere, se trezi la zgomotul făcut de clanţa uşii.

— Tu eşti, Jacques ? întrebă ea.

— Da, eu sînt — răspunse marinarul, făcîndu-i semn băiatului să îngenuncheze lîngă patul ei. Luă apoi mîna femeii şi o apăsă pe creştetul micului Jean. Uite, nevastă — spuse el — pînă acum aveam unsprezece, o cifră fără soţ ; cerul ne-a binecuvîntat cu al doisprezecelea, mulţumeşte cerului.

De la întîlnirea cu maistrul Hénin, trecură trei zile încheiate pînă să îndrăznească Alain să se întoarcă la Gabion ; neştiind că maistrul Hénin îl luase pe Jean cu el, nu se grăbea deloc să se întoarcă acasă, simţind că întîlnirea cu băiatul va însemna pentru el întruchiparea vie a deznădejdii pe care i-o pricinuise mamei sale ; totuşi,

vînatul pe care îl dobora în fiecare noapte începea să se îngrămădească în chip îngrijorător ; hrana şi muniţiile erau pe sfîrşite, astfel că fu nevoit să plece acasă.

Spre marea lui uimire, găsi casa goală. La început s-a bucurat ; nu-şi putea da seama de cîtă vreme plecase micuţul Jean. Se duse el însuşi la negustorul din Isigny şi, la întoarcere, îşi reluă deprinderile lui de singurătate şi sălbăticie. Dar acum, viaţa aceasta nu mai avea pentru el farmecul din trecut.

După două-trei zile, văzînd că nu se întoarce şi nici nu are vreo veste de la copil, înţelese că s-a petrecut ceva necunoscut lui şi bănui, sau aproape că bănui cele petrecute. Traiul acela aspru şi grosolan începu să-l apese. Treptat, fără să-şi dea seama, se obişnuise cu discuţiile copilăreşti ale băiatului, cu sporovăiala lui, care alunga monotonia serilor, cu grija pe care i-o purta, astfel încît locuinţa, aşa mică cum era, i se părea un pustiu nesfîrşit.

Uneori, cînd se întîmpla să rămînă acasă şi cînd, aşezat la gura vetrei, îşi dădea frîu liber gîndurilor, urmărind cu ochii fumul scos de resturile epavelor cu care se încălzea, i se părea că prin rotogoalele lui albicioase vede chipul trist al Jeannei, iar frumoşii ochi ai văduvei căpătau, încetul cu încetul, o expresie atît de îndurerată şi de mustrătoare, încît Alain nu mai putea să îndure această vedenie.

Atunci se ridica grăbit, îşi lua puşca şi pleca în mlaştină, dădea iama prin raţele sălbatice şi lişiţe, iar în lipsa acestora, prin pescăruşi şi becaţine ; doar aşa izbutea vînătorul să-şi alunge supărătoarea amintire.

Totuşi se simţea copleşit de singurătate şi, pentru că era vară, iar îndeletnicirea lui obişnuită nu-l mai atrăgea ca pînă acum, se întoarse la plăcerile de odinioară, pe care le condamnase el însuşi cînd îşi pierduse averea. Fiind un vînător iscusit avusese peste iarnă o recoltă bună, astfel că pusese deoparte cîteva sute de franci, de ajuns ca să poată hoinări iar prin cîrciumi şi prin sălile de biliard.

Dar prin locurile pe unde umbla vînătorul nu obişnuia să se ducă şi maistrul Jacques, astfel că, vreme de trei sau patru luni, Alain n-a dat ochii cu el. Cînd îl zărea pe ţărm, din întîmplare, încovoiat sub povara coşurilor de

nuiele pline cu peşte, avea grijă să facă stînga-mprejur şi să apuce în cealaltă direcţie.

Şi totuşi, oricît încerca Alain să se ameţească, el nu izbutea să scape de amintirea Jeannei, care-i trezea în inimă păreri de rău şi remuşcări : se temea cu atît mai mult de o întîlnire cu Jacques Hénin, cu cît îşi dădea seama că, în starea sufletească în care se afla, n-ar fi fost greu să se lase înduplecat.

Dar, în vreme ce vînătorul rostogolea bilele cu tacul, ciocnea pahare ori se distra cu fetele frumoase de prin împrejurimi, în casa maistrului Hénin curgeau multe lacrimi. După două luni, Jeanne-Marie simţise că păcatul ei n-a rămas fără urmări. Sărmana fiinţă nu mai avea nici o îndoială : va fi pentru a doua oară mamă.

Există pe lume oameni sortiţi durerii, care nu pot fi niciodată nefericiţi doar pe jumătate.

Cîtva timp mai păstrase o slabă nădejde şi izbutise să-şi ascundă neliniştea ; plîngea noaptea cu lacrimi amare, dar ziua se stăpînea ca să nu-şi împovăreze gazdele cu necazul ei. Aceştia însă, băgînd de seamă urmele tot mai adînci ce-i brăzdau chipul, se străduiau mereu s-o mîngîie şi s-o abată de la gîndurile ei triste.

Jeanne-Marie dormea în aceeaşi încăpere cu copiii contramaistrului ; într-o noapte, fetiţa cea mare, Thérèse, se trezi întîmplător din somn şi o auzi pe biata văduvă plîngînd în pat. Nu i-a spus nimic Jeannei, dar, a doua zi, i-a povestit mamei sale că văduva îşi petrecuse toată noaptea plîngînd.

În aceeaşi zi, Louison o întrebă pe Jeanne-Marie care este pricina acestei deznădejdi ; Jeanne-Marie încercă să dea totul pe seama trădării lui Alain, dar cînd nevasta marinarului îşi arătă îndoiala cu privire la spusele ei şi mîhnirea pentru o asemenea lipsă de încredere, biata femeie se hotărî să-i dezvăluie întreaga taină.

Louison şi Jeanne-Marie se porniră împreună să plîngă, apoi, prima îi spuse celeilalte că trebuie să se plece în faţa voinţei lui Dumnezeu ; ea se străduí s-o încredinţeze că, oricîte necazuri s-ar ivi în jurul leagănului unui copil, mama n-are dreptul să-l blesteme. În sfîrşit, ca o ultimă

mîngîiere, îi făgădui că, împreună cu Hénin, vor folosi toate mijloacele ca să-i uşureze situaţia.

Cînd află vestea, bătrînul maistru simţi o mare mihnire ; se temea că, după vilva ce o va stîrni sarcina Jeannei printre localnici, acesteia îi va fi tare greu să mai rămînă la Maisy. El şi Louison o îndrăgiseră tare mult pe văduvă ; le părea rău cînd o vedeau că-şi caută o slujbă ; niciodată n-ar fi lăsat-o să ceară milostivenia unui azil.

Jeannei nici nu-i trecea prin minte să-şi ascundă sarcina ; o primise ca pe o pedeapsă a cerului ; deci, întîmplă-se ce-o vrea Domnul.

Louison era de părere ca Hénin să mai încerce o dată să-l înduplece pe Montplet ; dar purtarea acestuia din ultima vreme îl scîrbise pe bătrînul marinar — care nu era omul compromisurilor — şi sfîrşise prin a-i transforma prietenia adîncă ce i-o purtase odinioară, într-o ură la fel de adîncă. El se împotrivi cu atîta înverşunare unei astfel de propuneri, încît Louison n-a mai îndrăznit s-o repete.

În timp ce soţul ei îl copleşea pe Alain cu injurii şi blesteme, Louison stătuse cu ochii plecaţi, dar cînd şi-i ridică, privirea îi căzu asupra unei puşculiţe, aflată pe marginea căminului, între două scoici şi doi madrepori. O privea atît de stăruitor, încît ochii maistrului Hénin se îndreptară în mod firesc, în aceeaşi direcţie. Scoase un strigăt de bucurie şi mulţumire, luă puşculiţa, o scutură, vesel ca un copil, apoi o aşeză pe masă.

— Mii de tunete ! exclamă el. Iată cum stau lucrurile ! Iată ce o va feri pe Jeanne a noastră de trăncăneala neisprăviţilor din Maisy !

— Dar astea sînt economiile făcute de copii, de doi ani încoace, pentru a-i cumpăra îmbrăcăminte surioarei lor mai mici de ziua primei împărtăşanii. Louison rostise toate acestea fără convingere, doar ca să-şi împace conştiinţa.

— Nu-i nimic, sora cea mică se va împărtăşi în hainele de duminică ; crezi oare că bunul Dumnezeu o să facă pe ofiţerul de serviciu şi o s-o muştruluiască din pricina ţinutei ?

Zicînd acestea, marinarul izbi cu vătraiul în puşculiţă, care se sfărîmă în mii de ţăndări. Monedele de aramă şi de argint se răspîndiră pe masă şi pe duşumea, Hénin le adună, le numără, apoi le înşiră pe masă, exprimîndu-şi

mulțumirea printr-o ploaie de înjurături dintre cele mai piperate. La rîndul ei, Louison sări bucuroasă de gîtul bărbatului și-l sărută. În pușculiță se aflau o sută zece franci.

Hotărîră ca, atunci cînd sarcina Jeannei va deveni vizibilă, să o trimită la Valognes, la o verișoară de-a lor, care, în schimbul unei chirii modeste, o va găzdui.

Îi înfățișară Jeannei cele puse de ei la cale, văduva plînse de recunoștință, după cum plîngea zilnic de durere ; se simți apoi mulțumită și totodată tristă : mulțumită, fiindcă își dădea seama că în curînd nu va mai putea să se arate în sat, deci plecarea ei devenise necesară ; mîhnită, pentru că trebuia să se despartă, pentru prima oară, de cînd rămăsese văduvă, de micul Jean, și se întreba cum va putea trăi departe de copilul ei.

Acest ultim simțămînt o copleșea atît de mult, încît sărmana văduvă căuta tot felul de pricini ca să amîne clipa plecării ; o zi în plus o făcea să cîștige o mîngîiere în plus, iar mîngîierile copilului însemnau pentru ea mai mult decît reputația...

Între timp, talia ei zveltă și subțire se îngroșa. Louison, care o vedea zilnic, nu-și dădea seama de schimbare, dar oamenii din sat, puși în temă de Langot, începuseră s-o batjocorească. Se fereau să facă glume pe seama ei de față cu Hénin : știau că marinarul e, îndeobște, un om blînd și cumsecade, dar aprig în anumite împrejurări, astfel că-și dădeau drumul la gură numai după ce se îndepărta el.

De cîtăva vreme, micul Jean se ducea la pescuit împreună cu bătrînul maistru. Într-o zi însă, cînd plecase de unul singur să caute momeală, se întorsese acasă cu hainele sfîșiate, cu vînătăi pe obraz, cu ochii roșii și umflați de plîns. Îl iscodiră să afle ce s-a întîmplat, dar băiatul tăcea cu o încăpățînare ce nu-i era în fire. Maistrul Hénin tună cu glasul lui din vremea cînd comanda echipajul pe mare, înjură, amenință ; totul a fost zadarnic. Văzînd că nu se lasă înduplecat, Jeanne-Marie îl luă pe băiat de mînă și intră cu el în cealaltă cameră. Văduva se așeză pe marginea patului :

— Haide, Jean, nu vrei să-mi spui de ce și cu cine te-ai bătut ?

Jean-Marie își aținti cîteva clipe privirea asupra mamei sale, apoi, izbucnind în lacrimi, se cuibări în brațele ei și o acoperi cu sărutări.

Jeanne-Marie îl dădu binișor la o parte.

— Măicuță dragă — spuse atunci micul Jean — nu mă mai întreba ; ție nu-ți pot spune în nici un caz, iar dacă ai afla de ce m-am bătut, ai suferi tare mult.

Sărmana femeie își simți inima zvîcnindu-i în piept ; se făcu roșie ca focul, apoi se albi ca varul, cuprinsă de o adîncă tulburare. Bănuia ce se întîmplase.

— Și ce dacă, micuțul meu — continuă ea — trebuie să-mi spui de ce te-ai încăierat. Nu-ți poruncesc, dar te rog.

— Ei bine, mămico, fiindcă vrei să știi cu orice preț, află că m-am întîlnit cu copiii lui Thomas Hommay, care se duceau după scoici, și că mi-au spus niște lucruri urîte despre tine.

— Ce fel de lucruri ? întrebă Jeanne-Marie, bîlbîindu-se.

— Nu, mamă ! strigă copilul. Nu mă mai întreba ; n-am să îndrăznesc niciodată să ți le repet.

Văduva își pierdu capul. Înțelegea că n-ar trebui să-l mai chinuiască pe bietul copil ; dar era atît de îngrozită la gîndul că s-ar fi putut să i se dezvăluie adevărul, încît o slabă nădejde o îndemna, fără voia ei, să-l întrebe :

— Vreau să știu tot, Jean.

— Ei bine, mamă, băiatul cel mare a început să mă înjure ; mi-aș fi văzut de drum, dacă maistrul Hénin nu mi-ar fi spus alaltăieri că un marinar trebuie să-i pocnească pe cei care-l insultă. De aceea am vrut să-l lovesc pe Hommay cel mare ; atunci grăsuna de Fanchette, cea mai mare dintre fete, s-a legat de tine ; mi-a zis că domnul Alain... că domnul Alain... Jeanne-Marie scoase un țipăt și-și ascunse obrajii în palme. Dar nu-i adevărat — urmă băiatul — au mințit și eu le-am spus-o și de-asta m-au bătut. Da, au mințit ! Vorbește, mamă ! Dacă glasul tău mi-o va repeta, am să uit îndată loviturile primite.

Micul Jean apucase mîinile mamei sale și le acoperea cu lacrimi și sărutări. Jeanne-Marie n-a avut puterea să-și mintă fiul ; ea alunecă jos, la picioarele băiatului, și i le îmbrățișă.

— Iartă-mă, sărmanul meu micuț, iartă-mă ! strigă ea, cu glasul întretăiat de suspine. Iartă-mă că am uitat o clipă de tine, că ți-am răpit singura moștenire pe care tatăl tău, în sărăcia lui, a putut să ți-o lase, un nume cinstit și nepătat. Îmi voi ispăși păcatul, fii sigur ! În primul rînd, voi plînge tot restul zilelor pe care le mai am de trăit pe acest pămînt ; apoi mă voi strădui să te iubesc și mai mult, comoara mea ! Viața mea ți-o voi închina ție... Dar te implor, iartă-mă și nu înceta s-o iubești pe sărmana ta mamă !

— Să încetez eu să te iubesc ? strigă copilul, cu o putere de nebănuit la o ființă așa de firavă. Să nu te mai iubesc tocmai acum, cînd ești atît de nefericită ? !... Spui că te vei strădui să-mi dăruiești mai multă dragoste ? Eu îți răspund că, începînd chiar din clipa asta, cînd îți văd ochii scăldați în lacrimi, te voi iubi de o sută de ori mai mult. Și își îmbrățișă din nou mama. Nu, tu n-ai nici o vină — adăugă el — vinovatul sînt eu, care ar fi trebuit să mor din prima clipă, să nu-i dau prilejul acestui cîinos domn Alain să vină la noi și să-ți facă atîta rău ; vinovatul este el, care a profitat de pe urma iubirii tale pentru mine. Am să mă duc să stau de vorbă cu domnul Alain, am să mă duc la el.

— Să nu faci asta ! se împotrivi Jeanne-Marie. A încercat și maistrul Hénin, dragul meu, și s-a ostenit de pomană.

— Dar maistrul Hénin nu e totuna cu mine, mămico ; el i-o fi vorbit despre vele, despre ancoră și nu mai știu eu ce ! Dar tu ești mama mea, și cînd am să mă gîndesc la tine, sînt încredințat că voi izbuti să dovedesc ce mult greșește că te face să plîngi.

Jeanne-Marie ar fi fost ispitită să-l lase pe băiat să încerce ; dar maistrul Hénin, întărîtat cum era împotriva lui Alain, îi zugrăvise un tablou atît de înspăimîntător despre viața desfrînată pe care o ducea acum tînărul, încît femeii îi era teamă că o să-l repeadă pe bietul copil și ea nu vroia să-l expună unei asemenea umilințe. Își luă deci fiul pe genunchi și-l dezmierdă îndelung, cerîndu-i ca, în numele dragostei ce i-o purta, să renunțe la un astfel de plan. Pînă la urmă, Jean îi făgădui ascultare.

XX

PÎNDA

Fiul şi mama rămaseră multă vreme împreună, mîngîindu-se unul pe celălalt.

Cînd s-au întors în camera unde îi aştepta Hénin şi Louison, acestora nu le-a fost greu să ghicească din ce pricină se încăierase Jean, văzîndu-le urmele lacrimilor de pe obrajii şi ochii lor înroşiţi şi umflaţi.

Maistrul de echipaj clătină din cap şi spuse că a venit timpul ca văduva să plece din Maisy ; apoi, fără să mai aştepte încuviinţarea acesteia, fără să ia în seamă rugămintea mută pe care i-o adresa privirea ei ca să nu mai pomenească de plecare în faţa copilului, el stabili data plecării pentru duminica următoare.

Vestea acestei despărţiri îl izbi pe Jean drept în inimă ; el nu se arătă deznădăjduit, cum se temuse mama lui. Dar i se aşternu pe chip o paloare neobişnuită, îşi aţinti privirea în gol şi făcu un semn din cap, de parcă ar fi zis : „E bine aşa". Buzele lui fremătau, dar nu rosteau o vorbă.

Văduva îl strînse la pieptul ei ; copilul se lăsă îmbrăţişat, fără să dea semne că simte ceva. Îi trebui multă vreme pînă să-şi vină în fire şi să-i poată răspunde mamei la sărutările cu care aceasta îl copleşea. S-ar fi zis că lua o hotărîre mai presus de înţelegerea şi de vîrsta lui.

Era într-o luni. Pînă sîmbătă, Jean rămase trist şi îngîndurat ; nu i se vedeau lacrimile, dar ochii îi erau roşii şi arzători ; abia scotea cîte o vorbă şi stătea ceasuri întregi cufundat într-o adîncă visare. Îşi ieşea din amorţeală doar cînd era vorba de maică-sa, căreia îi urmărea toate mişcările ; o învăluia cu privirea, de parcă ar fi vrut să-şi întipărească în inimă fiecare trăsătură a chipului ei drag. Cînd ea încerca să-l mai însenineze, vorbindu-i de fericirea înapoierii, întrebîndu-l dacă nu-i pare bine că se vor revedea peste patru-cinci luni, el zîmbea ; dar zîmbetul lui, atît de nepotrivit cu expresia ochilor, cuprindea atîta mîhnire, încît ar fi mişcat şi cele mai împietrite inimi.

Pe măsură ce se apropia ziua despărțirii, Jean devenea tot mai gînditor. Sîmbătă, la vremea cînd urmau să se așeze la masa de seară, băgară de seamă că, pentru prima dată, băiatul se hotărîse să asculte de sfatul mamei sale și ieșise la aer. În casă nu era. Îl căutară prin grădină, dar nu-l găsiră ; îl strigară peste tot, dar nu răspunse. Doi dintre copiii maistrului Hénin au străbătut plaja de la un capăt la altul, dar s-au întors fără să dea de băiat.

Atunci Jeanne se sculă tremurînd de pe scaun și-l rugă pe maistrul Hénin să meargă împreună cu ea să-l caute ; oricît era de neliniștită, nu îndrăznea să umble singură prin sat. Îngrijorat și el de tristețea ciudată din ultimele zile a musului, maistrul Hénin se hotărî s-o însoțească. Plecară împreună.

Întorcîndu-se la viața zgomotoasă care îi încîntase tinerețea, Alain nu se gîndise că vîrsta și necazurile îi modelaseră altfel sufletul, că acum îi trebuia altceva decît prieteni de circiumă și îmbrățișări pe la colțuri de stradă.

După numai două luni de dezmăț, băieții cu care petrecea începură să-i pară grosolani, proști și plicticoși, iar ibovnicele grosolane, proaste și plicticoase ; tînjea după Gabion, după jeraticul din vatră, după tristele amintiri ce-i umpleau singurătatea și, preferînd să se plictisească de unul singur decît într-o astfel de societate, se întoarse la tovărășia lui Pavillon și la viața lui de mai înainte.

Pentru el, vara se scurse încet și greu, din toate punctele de vedere. După cum am spus, în ultima parte a iernii avusese noroc de vînat și izbutise să adune cîteva sute de franci ; dar, în cele două luni de petreceri, își cheltuise aproape toate economiile și se gîndea cu spaimă la clipa cînd mica lui comoară se va topi toată.

Pe de altă parte, odată cu întoarcerea la o viață liniștită, gîndul începu să-l poarte către sărmana văduvă și se gîndea atît de mult la ea, încît i se părea uneori că simte o dragoste adîncă pentru Jeanne-Marie, că amintirea acesteia ajunsese să-i șteargă din suflet amintirea Lisei.

Dacă ambiția nu l-ar fi împiedecat să-și dezmintă purtarea, de care era cu atîta mai mîndru, cu cît nu era o purtare izvorîtă din inimă ; dacă nu s-ar fi simțit cuprins de o oarecare rușine în lungile lui nopți fără somn, cînd

chipul blînd al Jeannei îi apărea la căpătîi, nu o dată ar fi alergat să bată la uşa vechiului său prieten, maistrul de echipaj, şi să-şi ceară iertare. Dar cînd se simţea copleşit de asemenea gînduri, se înverşuna împotriva lor şi le alunga cu furie.

E lesne de închipuit cu cîtă nerăbdare aştepta el toamna ; nădăjduia că vînătoarea, care îl pasiona atît de mult, îi va izgoni pentru totdeauna din minte şi din suflet nişte gînduri ce-i păreau copilăreşti şi primejdioase. De altfel, oricît de cumpătat îi era acum traiul, îşi cheltuise agoniseala pînă la ultimul gologan.

Venise luna septembrie. În această perioadă a anului au loc fluxuri şi refluxuri puternice, iar oceanul, care se retrage şi înaintează datorită lor, dezgoleşte întinderi mult mai mari decît în oricare altă perioadă, măsurînd de la o jumătate de leghe pînă la o leghe, după adîncimea de la ţărm. Vremea este tot călduroasă, iar sălbăticiunile sînt încă departe de a poposi pe bancurile de nisip ; raţele sălbatice se aţin în larg, astfel că nici vînatul acesta, puţin ispititor, nu poate fi ajuns. Totuşi, datorită mareelor puternice, care scot de sub apă suprafeţe mari de nisip, te mai poţi apropia de el.

Dar în zilele frumoase, toţi locuitorii de pe coastă, bărbaţi, femei, copii, cu cai şi catîri, intră în apă pînă la genunchi ; roţile căruţelor sapă făgaşuri pe nisip, acolo unde, cu cîteva ceasuri mai devreme, se întindea un strat de apă înalt de douăzeci de picioare. Căruţele sînt încărcate cu iarbă de mare, ce va fi folosită ca îngrăşămînt pe ogoare ; femeile şi copiii îşi întind plasele pentru creveţi, mai departe ca de obicei ; cei mai îndrăzneţi se duc pînă la stîncile din larg, din scobiturile cărora adună peştii, crabii, chiar şi homarii, rămaşi pe uscat după retragerea apei.

În toiul acestei zarve generale, vînătorilor le este foarte greu să găsească un colţişor liniştit, de unde să pîndească vînatul.

Alain ştia un banc de nisip aflat în apropiere de gurile Virei, cam la două leghe de ţărm, care nu rămînea descoperit decît în timpul mareelor foarte scăzute ; oricît de puternic ar fi fost refluxul, bancul era totdeauna

despărțit de țărm printr-un braț de apă ; brațul acesta era atît de lat, încît nu puteai să-l străbați fără barcă. De altfel, bancul era alcătuit doar din nisip ; cele cîteva stînci răspîndite pe suprafața lui nu ofereau adăposturi îndeajuns de adînci pentru crustacee. Așa stînd lucrurile, era de presupus că insulița nu va fi băgată în seamă de localnici ; Alain se hotărî să meargă după rațe sălbatice prin aceste locuri și porni cu barca la vremea fluxului, ca să se afle pe terenul de vînătoare cînd se vor retrage apele.

De vreo cîteva zile bătea vîntul dinspre nord-vest. Era deci cu putință ca rațele sălbatice să fi părăsit regiunile arctice, unde trăiesc tot restul anului, și să se fi răspîndit prin ținuturile noastre, pentru iernat ; într-adevăr, după puțin timp, zări două sau trei cîrduri mari ; se gîndise să se apropie de ele și să le împuște din barcă ; păsările se adunau laolaltă, se zbenguiau, se scufundau în apă, zburau de colo-colo, fără să le pese de musafirul care se apropia. Încă două-trei vîsle, și Alain urma să le aibă în bătaia puștii ; dar rațele știau să păstreze distanța cuvenită, astfel încît vînătorul nici nu apucase să se apropie, că stolul o și luase din loc, zburînd la mică înălțime, și se oprise la o depărtare de un sfert de leghe.

Alain cunoștea prea bine cum se desfășoară o astfel de vînătoare pentru a se mai ține după ele : fiindcă nu era chip să vîneze păsările, avea să le pescuiască. Observase cu satisfacție că anul acesta, ca și cel precedent, va fi foarte bogat în albinele. Albinelele sînt niște scoici mici, netede și albicioase, late de aproximativ 8 mm și lungi de 20 mm ; ele reprezintă hrana de bază a rațelor sălbatice.

Alain alese un loc ce părea plin de astfel de moluște și întinse o plasă mare, pe care o adusese cu el.

Iată ce se înțelege prin pescuitul la care se gîndise Alain. În timpul refluxului se așază năvodul orizontal, la o înălțime de un metru deasupra apei ; cînd începe fluxul, apa acoperă năvodul ; rațele sălbatice vin pe urma fluxului, la o distanță de două-trei sute de pași, și prima care zărește albinelele se afundă în apă ; toate celelalte fac la fel și se izbesc de năvodul care se află între ele și momeală, prinzîndu-și picioarele în ochiurile lui plutitoare.

Dacă unele, mai neîncrezătoare, izbutesc să ocolească năvodul și să intre în apă pe dedesubtul lui, se prind în laț, ca și celelalte, atunci cînd încearcă să urce la suprafață ; pînă la urmă se înecă toate. Cînd se retrage marea, le găsești agățate de năvod.

Alain își isprăvise pregătirile cu cîtva timp înainte de creșterea apelor. Se hotărî să folosească acest răgaz, umblînd printre stîncile răspîndite ici și colo pe pămîntul vremelnic eliberat de ape ; la adăpostul lor, nădăjduia să poată împușca în voie becațele pe care forfota localnicilor le alungase de pe mal. Înfipse o vîslă în nisip, își legă de ea barca și se îndepărtă.

Bancul era lung de vreo jumătate de leghe și Alain străbătuse în grabă două treimi din el ; cîteva împușcături norocoase îl îndemnară să cerceteze și restul ; dar, spre părerea lui de rău, constată că marea începuse să crească și că era timpul să se întoarcă în barcă.

De departe, Alain o văzu clătinîndu-se pe valuri. Dar, în același timp, văzu că nu se afla singur pe insuliță. Cineva, mic de statură, stătea sprijinit de peretele unei stînci ; avea fața ascunsă în mîini și părea cufundat în gînduri.

La zgomotul făcut de pașii lui Alain, care se apropia, persoana, ori, mai bine zis, copilul, își înălță capul și vînătorul îl recunoscu pe micul Jean.

XXI

SE UMFLĂ MAREA

Alain nu-l mai văzuse pe Jean de cînd acesta părăsise Gabionul. Întîlnirea cu băiatul într-o asemenea pustietate îl mișcă pînă în adîncul sufletului, fără să-și dea nici el seama de ce.

— Cine naiba te-a adus tocmai pînă aici ? îl întrebă el.

— Cei de pe „Pescărușul" care, pornind în larg, s-au învoit să mă lase aici, unde le-am spus că am treabă.

— Şi cu cine ai treabă ? Cu marsuinii ?... încercă să glumească vînătorul, deşi nu-i ardea deloc de glumă. În curînd doar ei vor mai fi prin locurile astea.

— Nu, domnule — grăi copilul — pe dumneavoastră vă căutam.

— Pe mine ? întrebă Alain. Mă căutai pe mine ? !

— Da.

Chipul lui Alain se întunecă :

— Şi nu puteai să vii la Gabion ? Îmi închipui că ştii drumul pînă acolo şi n-ai fi avut nevoie nici de barcă.

— Aici am vrut să stăm de vorbă, nu într-altă parte.

— Ia să vedem, ce mare taină vrei să-mi împărtăşeşti ?

— Vreau să vă spun că aţi necinstit o femeie lipsită de apărare, pe care aţi nenorocit-o pentru toată viaţa, şi că e rău ceea ce aţi făcut, domnule Alain.

Rostind aceste cuvinte, copilul îşi aţintise privirea asupra vînătorului, de parcă ar fi vrut să-l provoace.

Alain scăpă un gest de mînie ; dar vîrsta şi neputinţa celui ce-i vorbea îl făcură să se stăpînească.

— Tu eşti un drăcuşor la care ţin foarte mult — spuse el, liniştit. Îţi înţeleg durerea şi-mi pare rău, dar trebuie să recunoşti, sărman copil, că cei ce ţi-au încredinţat sarcina de a veni să mă insulţi sînt nişte proşti.

— Nimeni nu mi-a încredinţat nici o sarcină — continuă micul Jean — dimpotrivă, nimeni nu ştie ce fac eu în această clipă. Acum opt zile am aflat de cele întîmplate, sînt opt zile de cînd nu mă gîndesc decît la asta şi singur am luat hotărîrea să vin şi să vă spun : „Domnule Alain, dacă sînteţi un om cinstit, trebuie să vă îndreptaţi greşeala făcută ! Domnule Alain, dacă sînteţi un om cinstit trebuie să vă însuraţi cu Jeanne-Marie."

Vînătorul înălţă din umeri. Nu pentru că nu l-ar fi mişcat solemnitatea cu care vorbise băiatul, dar, dacă se ţinuse tare la ameninţările maistrului Hénin, dacă luptase cu imboldurile propriei sale conştiinţe, i-ar fi fost ruşine să se lase înduplecat de rugăminţile unui copil.

— Aşadar, refuzaţi ? întrebă Jean. Aţi azvîrlit o biată familie în ghearele deznădejdii şi credeţi că e de ajuns să spuneţi *nu*, pentru ca totul să se sfîrşească şi să dormiţi liniştit, în vreme ce două fiinţe sărmane, care nu sînt cu nimic vinovate, îşi vor petrece nopţile plîngînd

și chinuindu-se ?... Nu, asta nu se va întîmpla, domnule Alain, v-o spun eu.

— Tu ești un copil.

— Vă înșelați, domnule Alain ; lacrimile mamei m-au făcut să mă simt bărbat și am să v-o dovedesc. Dacă în inima dumneavoastră a mai rămas un strop de milă, trag nădejdea că moartea fiului va izbuti să facă ceea ce n-au izbutit lacrimile mamei.

— Ce vrei să spui cu asta ?

— Că n-am venit aici doar ca să vă vorbesc... nu. Știam dinainte care va fi răspunsul dumneavoastră, domnule Alain.

— Atunci de ce ai venit ?

— Am venit să-mi pun capăt zilelor !

Cuvintele și privirea musului exprimau atîta hotărîre încît pe Alain îl cuprinse spaima.

— Să mori, tu ? exclamă el. Jean nu-i răspunse. Dar ți-ai pierdut mințile, aiurezi ! continuă vînătorul.

— Nu sînt nebun și nu aiurez de loc — răspunse băiatul, cu un glas ce părea mai liniștit. Vreau să mor, atîta tot. Dacă aș fi fost bărbat, m-aș fi bătut cu dumneavoastră și v-aș fi ucis, ori m-ați fi ucis dumneavoastră pe mine. Dar nu sînt decît un copil, așa că voi muri.

— Și de ce naiba vrei să mori ?

— Vreau să mor pentru că din vina dumneavoastră va trebui să mă despart de mama și că, departe de ea, durerea m-ar ucide în scurt timp ; vreau să mor pentru că trag nădejdea că o să regretați că ați pricinuit moartea unui nevinovat, că amintirea lui vă va înmuia inima, că vă veți face atunci datoria, luînd-o pe Jeanne-Marie de nevastă, că ea nu va mai plînge și nu va mai fi hulită de cei din Maisy, în sfîrșit, chiar dacă moartea mea n-o să vă înduplece, vreau să mor pentru a fi mai aproape de bunul Dumnezeu ca să-l rog să vegheze asupra mamei mele și să-l pedepsească pe cel care a dus-o la nenorocire !... Vedeți, domnule Alain, că am destule pricini să iau această hotărîre, că nu sînt nebun și nici nu aiurez.

— Și crezi că eu am să te las ? strigă Alain.

Drept răspuns copilul arătă cu mîna spre larg. Alain își întoarse privirea într-acolo. Uitase de flux. Își dădu seama că marea se umfla cu repeziciunea caracteristică

marcelor din vremea echinoxului şi-l cuprinse groaza. Acum îi venise lui rîndul să se roage.

— Jean, să nu faci vreo prostie ! Te implor, copilul meu, hai să fugim la barcă ; n-avem nici o clipă de pierdut... Uite, va trebui să intru în apă pînă la brîu ca să ajung la ea.

Un fulger de izbîndă trecu prin ochii băiatului.

— Ah ! strigă el. Am avut dreptate cînd spuneam că moartea fiului său o va izbăvi pe Jeanne-Marie ! De pe acum vă e teamă că spiritul meu ar putea să vă tulbure liniştea.

— Mii de tunete ! Ai de gînd să vii odată ? strigă nerăbdător Alain.

— Nu, n-am să vin — spuse copilul. Plecaţi singur, eu rămîn. Vreau să mor aici şi voi muri ! Vă înapoiez astfel viaţa pe care aţi salvat-o cu preţul fericirii mamei mele ; n-am să-i mai văd faţa scăldată în lacrimi ; n-am să-i mai aud pe cei din sat rostind cuvinte umilitoare la adresa ei.

Vînătorul îşi dădu seama că, în starea sufletească în care se afla băiatul, încercările lui de a-l convinge erau zadarnice. Folosindu-se de o clipă în care Jean îşi întorsese privirile spre Maisy făcu un salt şi încercă să-l ia în braţe cu forţa, ca să-l ducă pînă la barcă. Dar, aplecîndu-se, copilul îi scăpă din mînă şi o luă la fugă ; Alain porni în urmărirea lui. Oricît de sprinten şi viguros era Alain, nu l-a putut ajunge ; micul mus părea însufleţit de puteri supranaturale.

Această goană nebunească ţinu şapte-opt minute. Cu răsuflarea tăiată, Alain se opri şi căută cu privirea spre mare. Apele se umflau cu o forţă şi o repeziciune înspăimîntătoare. Din bancul de nisip nu mai rămăsese la suprafaţă decît vreo sută de paşi. Îl strigă pe Jean, cu glasul sugrumat de nelinişte.

Văzînd că vînătorul renunţase la urmărire, copilul se oprise şi el. Făcu cîţiva paşi, de parcă ar fi mers în întîmpinarea valurilor, apoi se aşeză pe o piatră, fără să piardă o clipă din ochi cea mai mică mişcare a vînătorului.

— Jean — îi vorbi Alain — chiar nu vrei să-ţi vii în fire ? Haide, te rog din suflet, ne-au rămas doar cîteva minute ca să ajungem pînă la barcă.

— Nu — spuse acesta — plecați și lăsați-mă aici ; nu știu ce înseamnă moartea, nici dacă e greu sau e ușor să mori ; dar nu e cu putință să sufăr mai mult decît am suferit în ultimele opt zile... Plecați ! Nu mă tem de moarte ! Gîndul că ea o va scăpa pe Jeanne-Marie de ocară și-i va aduce liniștea, va face să-mi pară moartea mai blîndă !

În fața dragostei nețărmurite a acestui copil pentru mama sa, Alain se simți învins. Gheața din inimă i se topea puțin cîte puțin, iar simțămintele pe care nu încetase să le poarte în adîncul sufletului pentru Jeanne-Marie deveniră atît de puternice, încît izbutiră să doboare meschinele bariere ale orgoliului.

Înaintă către băiat. Crezînd că încearcă să-l prindă a doua oară, micul mus sări în picioare, gata s-o ia la fugă.

— Rămîi pe loc ! îi strigă Alain.

— Asta depinde numai de dumneavoastră — răspunse cu îndrăzneală copilul.

În sufletul lui Alain părea că se dă o luptă aprigă.

— Bine, rămîi ! spuse el. Și ceea ce-mi ceri... ei bine...

— Ei bine ?

— Ei bine, o voi face ! Nu e cu putință ca o mamă, iubită cu atîta căldură de fiul ei, să nu fie și cea mai bună soție, chiar alături de un sălbatic ca mine.

— E adevărat ce spuneți, domnule Alain ? strigă Jean.

— Da, ți-o jur pe sufletul meu ! răspunse Alain.

— O veți lua pe Jeanne-Marie de nevastă ?

— O voi lua.

Copilul întinse cu o solemnitate ciudată brațele spre apa care se apropia furioasă și care ajunsese la numai douăzeci de pași de ei.

— Jurați în fața morții !

— Jur, fiule ! spuse Alain.

— Oh ! Cred că nu vreți să mă înșelați într-o asemenea clipă ? Copleșit de însemnătatea acestui răspuns neașteptat, copilul își pierdu dîrzenia de pînă atunci și izbucni în lacrimi. Apoi, alergînd în brațele lui Alain, îi zise : Vă mulțumesc în numele mamei și al meu ! Și tot în numele amîndorura vă jur, domnule Alain, că ne vom strădui din toate puterile să vă facem viața cît mai plăcută !... Ah !

Ce ușurată se va simți biata mamă ! Să mergem degrabă la ea, domnule Alain.

— Da ! Da ! strigă vînătorul. Am pierdut și așa prea multă vreme și mă tem că vom fi siliți să ajungem înot la barcă. Acum, hai s-o luăm la sănătoasa, băiete !

Începură să alerge împreună spre barcă, în timp ce apa urca neîncetat ; s-ar fi zis că-i urmărește. Se aflau pe un teren neted, dar un șir de stînci, înalte de vreo șapte-opt picioare, le ascundea șalupa. După ce depășiră în goană aceste stînci, se opriră în loc. Căutară cu privirea barca, dar aceasta nu mai era acolo unde o lăsase vînătorul.

— Oare unde să fie ?

Jean o zări cel dintîi ; scoțind un strigăt deznădăjduit, i-o arătă cu degetul însoțitorului său și căzu în genunchi, dar nu pe nisip, ci în apă.

Marea urca într-una, marea îi ajunsese din urmă și se afla la picioarele lor. Barca se zărea în larg, cam la vreo jumătate de leghe ; valurile îi dezlegaseră parîma. Acum plutea în derivă și curentul o ducea cu repeziciune.

XXII

OM LA APĂ !

Alain privi copilul care stătea tot îngenuncheat și se ruga ; își roti privirea în jur să vadă ce sorți de scăpare le mai rămăseseră.

Nici una din stîncile aflate pe bancul de nisip nu era mai înaltă de șapte-opt picioare, și cînd fluxul atingea cota maximă, intrau cu cel puțin douăzeci de brațe sub apă.

La orizont nu se zărea nimic, în afara discului roșu al soarelui, care, asemenea unui glob de foc, cobora încet în ocean, printre norii de purpură și aur, iar strălucirea lui nu izbutea să lumineze decît crestele mișcătoare și vijelioase ale valurilor.

Copilul continua să se roage. Alain ofta adînc și două lacrimi mari i se rostogoliră de-a lungul obrajilor ; puțin îi păsa de viața lui ; dar se gîndea cu durere la bietul copil, la deznădejdea maică-si. În sfîrșit, după ce-și isprăvi ruga, Jean se ridică în picioare :

— Ce e de făcut, domnule Alain ? Oh !, poți fi sigur că acum, cînd știu că, de vom trăi, vom fi fericiți, am să mă arăt la fel de puternic și de curajos, pe cît am fost în fața morții. Ah, da, vreau s-o văd iar pe Jeanne-Marie, să-i dau vestea cea bună ! Ah, da, vreau s-o îmbrățișez pe mama, acum, cînd n-am să-i mai simt lacrimile picurîndu-mi în suflet.

Alain nu-l mai asculta.

— Știi să înoți ? întrebă el.

— Vai, nu ! răspunse trist micul Jean.

— Atunci n-avem altă cale, decît să ne urcăm pe stînca cea mai înaltă și să așteptăm acolo îndurarea cerului sau moartea... Vino, băiete !

— Dar dumneata știi să înoți ?

— Bineînțeles.

— Atunci dumneata poți să scapi ; poți să ajungi la mal. Vînătorul se împotrivi, clătinînd din cap. Cum ? strigă copilul. Vrei să-mi împărtășești soarta, să mori împreună cu mine ?

— Fără îndoială !

— Dar eu nu vreau asta, domnule Alain. Ah, Dumnezeule ! Gîndește-te la Jeanne-Marie ; sărmana de ea va rămîne singură ; ce-o să se aleagă de ea, lipsită de orice sprijin ? Vezi dumneata, domnule Alain, Dumnezeu mă cheamă la el. De fapt, eu sînt slab, plăpînd ; tot nu-i pot fi de nici un ajutor bietei mele mame, în vreme ce dumneata ești puternic, dumneata poți cîștiga hrana ei și a dumitale, poți s-o sprijini, s-o aperi, s-o mîngîi, în sfîrșit, domnule Alain, ai să încerci s-o iubești cum o iubesc eu.

Dar Alain era hotărît să salveze băiatul, ori să piară odată cu el.

— Țărmul e mult prea departe — spuse el — oricît de bun înotător ar fi, un om n-ar putea ajunge pînă la el.

— Oh, nu spune asta, domnule Alain, nu-i adevărat ! Pentru dumneata totul e posibil și lumea zice că poți

străbate înot mai multe leghe. Nu te mai gîndi că sînt şi cu aici. Pleacă, Alain, hai, pleacă, tăticule ! De altminteri, de-o fi să mor, nu sînt eu vinovatul ? Doar încăpăţînarea mea îmi va pricinui moartea şi-ţi primejduieşte şi dumitale viaţa ! Lasă-mă ! Du-te la Jeanne-Marie şi povesteşte-i ce s-a întîmplat, spune-i că mă voi înălţa la ceruri cu numele ei pe buze. Dacă mama va naşte un băiat, să-l cheme tot Jean-Marie, ca pe mine, iar cînd mama îl va îmbrăţişa, să-i şopteşti la ureche un cuvîntel ca să-i aduci aminte de celălalt Jean, care va fi acolo sus, pentru ca bietul meu suflet să nu fie dat uitării... Asta e tot ce-ţi cer, dragul meu Alain, atîta tot. Şi sărmanul copil izbucni în plîns.

Drept răspuns, Alain îl strînse la pieptul său. Marea continua să crească ; băiatului îi ajunsese apa mai sus de genunchi ; cîinele urla jalnic. Vînătorul îl ridică pe Jean în braţe şi începu să se caţăre pe o stîncă destul de înaltă ce se afla doar la cîţiva paşi ; cîinele se luă după el.

Cînd ajunse aproape în vîrf, îl lăsă în grabă pe băiat jos şi continuă să urce singur, privind către ţărm. Deodată strigă :

— Jean ! Jean ! Sîntem salvaţi ! Vezi acolo o barcă, în dreptul clopotniţei ? Am scăpat, pricepi tu ? Căci barca se îndreaptă spre noi şi ne va ajunge înainte să fim înghiţiţi de ape.

Jean primi această veste cu un chiot de bucurie. Veni şi el sus, lîngă Alain.

— O vezi ? îl întrebă acesta. O vezi ?...

— Da, da ,o văd, tăticule ! Oh ! Ce fericire ! Ce bucurie pe biata Jeanne-Marie !

Copilul se temea de moarte numai din pricina durerii pe care i-ar fi pricinuit-o maică-si.

Soarele dispăruse la orizont ; coborîse încet-încet, în apă, ca o corabie ce se scufundă, iar lumina slabă a asfinţitului murea înghiţită de întuneric.

Alain socoti de cuviinţă să atragă atenţia oamenilor din barcă ; slobozi două focuri în aer, apoi, agăţîndu-şi batista de ţeava puştii, o flutură ca pe un steag. Barca se apropia în linie dreaptă, ceea ce-l îndemna să creadă că semnalele lor fuseseră văzute.

Dintr-o dată, cînd ajunsese doar la vreo mie de braţe de stîncă, fără o pricină anume, barca îşi schimbă direcţia :

cîrmi la dreapta şi-i depăşi pe naufragiaţi, lăsîndu-i în urmă. Aceştia îşi unîră glasurile în strigăte deznădăjduite, care, din păcate, rămaseră fără nici un rezultat.

Vînătorul îşi flutură din nou steagul, apoi, smulgînd batista din ţeava puştii, se gîndi s-o încarce iar. Vroi să scoată praful de puşcă din raniţă. Dar o lăsase jos, ca să se poată căţăra mai uşor pe stîncă şi acum tolba lui zăcea acoperită de apă, iar praful se udase.

Alain îşi aruncă privirile neliniştite spre larg ; şalupa se îndepărta într-una. Încercă să strige din nou, dar îşi dădu seama că zgomotul valurilor îi acoperea glasul. Acest joc al întîmplării îl scosese din minţi ; se afla într-una din acele clipe cînd omului i se pare totul cu putinţă.

Fără a-i spune nimic lui Jean, începu să-şi scoată hainele de pe el.

— Porneşti spre mal şi bine faci — zise băiatul, cu mîhnire în glas. Vezi, nu uita să-i spui mamei ce te-am rugat.

— Ba nu pornesc spre mal — îi răspunse Alain — am să încerc să prind din urmă barca şi s-o aduc la tine.

— Dar nu mai e timp — se împotrivi copilul. Uite, se lasă noaptea, barca abia se mai zăreşte, iar cînd o să intri în apă, n-o s-o mai vezi deloc.

— Ce vrei, băiete ! Asta e singura cale ca să scăpăm de aici ! spuse Alain, continuînd să se dezbrace.

Jean se porni din nou pe plîns.

— Oh ! Mi-e ruşine — grăi băiatul, cu năduf — dar cred că acum mi-e teamă.

— Curaj, micuţule ! continuă Alain. De-o fi să mor şi dacă ai să te întîlneşti cu Jeanne-Marie, fie chiar şi în ceruri, spune-i că am făcut tot ce mi-a stat în puteri ca să îndrept răul pe care i l-am pricinuit.

Zicînd acestea, Alain îşi întinse braţele, iar copilul veni să se cuibărească la pieptul lui. Vînătorul trebui să-l îndepărteze cu forţa. Apoi, fără să piardă o clipă, Alain se aruncă în apă.

Pavillon, la care nu se mai gîndea nimeni, dar care era personajul fără grai al acestui trio, se aruncă după stăpînul lui, socotind că e firesc să-l urmeze oriunde s-ar duce. După cum am avut prilejul să constatăm, tînărul era

un înotător fără pereche ; el nu se îndreptă spre barcă, ci apucă piezîș, spre locul unde aceasta urma să ajungă, dacă ținea direcția în care pornise.

Vroi să-l mai vadă o dată pe sărmanul Jean ; în timp ce înota, își întoarse capul și privi către stîncă. Fiind situată la apus, față de locul unde se afla el, zări copilul profilîndu-se ca o siluetă neagră pe fundalul purpuriu al orizontului. Băiatul stătea în genunchi și se ruga, cu mîinile înălțate spre cer. Alain îi mai strigă un bun-rămas, apoi începu să înoate din toate puterile.

O clipă îi trecu prin minte că ar trebui să trimită cîinele să stea cu băiatul ; dar își dădu seama că Pavillon n-are să-l asculte și că ar pierde un timp prețios cu această încercare. De altfel, Pavillon era un înotător la fel de iscusit ca și stăpînul lui ; avea labele palmate, moștenite probabil de la vreun strămoș din rasa Terra-Nova. Alain îl lăsă deci pe Pavillon să facă ce-l tăia capul, iar el continuă să înoate în diagonală, spre locul unde nădăjduia să ajungă odată cu șalupa. Dar abia străbătuse cîteva sute de brațe, cînd își dădu seama că pierde direcția ; era purtat spre dreapta, iar el trebuia să meargă spre stînga. Fusese prins de un curent și acesta îl trăgea după el !

Încercă să se împotrivească ; strădaniile i-au fost zadarnice și nu l-au ajutat la altceva decît să rămînă pe loc. Căută să se strecoare pe sub apă ; știa că acești curenți pătrund uneori doar la mică adîncime ; dar și sub apă, ca și la suprafață, se simți împins de o forță pe care nu era chip s-o răzbească. Porni să strige după ajutor, la fel ca și pe stîncă, dar la strigătele lui răspunse doar vuietul talazurilor.

Zvîcni puternic din apă, ieșind la suprafață pînă la brîu. Vroia să privească în jur ; din nefericire se înnoptase, iar privirea nu putea străpunge întunericul la o depărtare mai mare de douăzeci de pași.

Lupta nu mai avea rost și totuși nu-l putea părăsi pe bietul copil. Se gîndea într-una la el. Cînd era ridicat în sus de un val mai mare și cînd acesta venea mugind să se spargă de pieptul lui, i se părea că vede trupul firav al lui Jean săltat ca o jucărie pe creasta înspumată ; și-l închipuia stînd lipit de stîncă, în timp ce marea creștea în jurul lui văzînd cu ochii, marea aceea liniștită, dar la

fel de amenințătoare în liniștea ei, ca și pe furtună. Cînd îi zbura pe deasupra capului vreun goeland întîrziat, în drum spre cuibul lui, i se părea că aude strigătul băiatului, care își încredința sufletul lui Dumnezeu, simțea cum îl cuprinde amețeala și, cu toate că era frig, îl treceau sudorile. Se scufunda atunci cu capul în apă să-și răcorească fruntea.

În timpul acesta era mînat într-una de curent, astfel încît aproape că nu trebuia să depună nici un efort pentru a se menține deasupra valurilor. Deodată se rostogoli cu repeziciune de cîteva ori ; simți apoi că mișcările îi sînt din nou libere. Acolo se sfîrșea curentul.

Alain se gîndi o clipă încotro să apuce ; întunericul era de nepătruns, nu se vedea nici lună, nici stele, nimic, în afară de albul fosforescent al valurilor din jurul lui.

Era pierdut în nemărginire !

Pavillon continua să înoate la cîțiva pași în urma stăpînului, scoțînd din cînd în cînd cîte un urlet jalnic, ca un strigăt de ajutor.

Lăsîndu-se în voia soartei, Alain înota fără nici o țintă. Înotă astfel aproape un ceas și jumătate. După aceea, puterile începură să-l părăsească, mișcările îi deveniră nesigure și abia se mai ținea la suprafața valurilor ; ele îi treceau pe deasupra capului, rostogolindu-se. I se părea că Pavillon urlă și mai înfricoșător.

Atunci, puțin cîte puțin, simți că mintea i se încețoșează ; auzea în urechi un zumzet neîntrerupt și înfundat. Prin fața ochilor i se perindau imagini ale trecutului ; tot ce văzuse, făcuse sau spusese se petrecea acum pentru a doua oară. În această halucinație, jocurile lui din copilărie, din livada umbroasă de la Cochardière, se confundau cu viața de la Paris ; retrăia parcă aievea petrecerile, orgiile de acolo, cele două dueluri, dragostea lui pentru Lisa, tristețea zilelor petrecute la Gabion, vînătoarea prin mlaștină. Revedea, strînse laolaltă, chipurile profesorilor de la Saint-Lô și chipul blînd și liniștit al tatălui său ; auzea nechezatul prin care bidiviul bătrînului Montplet saluta întoarcerea acasă, după un drum lung. Prietenii lui petrecăreți de la Paris alcătuiau fundalul tabloului ; deși mulți la număr, îl vedea limpede pe fiecare în parte, de toți își amintea acum, la apropierea morții.

Pe măsură ce-i slăbeau puterile, zumzetul din urechi devenea mai puternic, iar imaginile se ştergeau ; lui Alain i se păru că întunericul din faţa lui se colorează în albastru, iar pe acest fond albastru prinde a se înfiripa un chip încîntător ce căpăta proporţii tot mai mari, cu cît se apropia mai mult de el ; chipul acesta era chipul Jeannei ; era aşezată pe stînca unde-l lăsase pe băiat.

Copilul se afla lîngă ea, în picioare, cuibărit la pieptul ei, şi amîndoi erau învăluiţi într-o aureolă de lumină. Alain nu vedea faţa copilului, dar o vedea pe a mamei ; mama îşi privea zîmbind fiul şi zîmbetul acesta era plin de tristeţe.

Deodată, norul ce acoperea chipul băiatului se împrăştie, iar faţa lui se ivi palidă, ca de mort. La gîndul acesta, mintea lui Alain se tulbură şi mai mult.

În nălucirea lui, stînca se afla doar la cîţiva paşi. Îşi adună toate puterile să ajungă la ea ; crezu că atinge cu mîna stînca pe care o vedea înălţîndu-se ; se agăţă de ea cu puterea pe care ţi-o dă apropierea morţii, apoi leşină. În spatele agoniei auzi un urlet trecîndu-i pe deasupra capului. Era glasul jalnic al cîinelui, care, la rîndul său, adresa lumii pămînteşti un ultim rămas bun.

XXIII

FIECĂRUIA CE I SE CUVINE

Maestrul Hénin avea obiceiul să-şi înceapă fiecare nouă zi poposind pe o bancă de lemn de la marginea grădinii, unde fuma o pipă. În dimineaţa următoare întîmplărilor pe care le-am povestit, maistrul de echipaj îşi fuma ca de obicei pipa, stînd pe bancă. La cîţiva paşi de el, Louison descurca nişte undiţe şi îndrepta nişte cîrlige. Ceva mai la o parte, fiul cel mare trăsese pe nisip vechea lor barcă şi se străduia să-i astupe cu cîlţi crăpăturile.

Expresia de pe chipul marinarului era mai aspră şi mai îngîndurată ca de obicei ; felul în care buzele lui azvîr-

leau rotogoale groase de fum era cu totul deosebit ; se vedea limpede că nu gusta plăcerea şi tihna pe care i le pricinuiau aceste clipe de destindere ; din cînd în cînd, el, care îmbătrînise printre valuri şi avea pentru ocean un adevărat cult, el, care nu pricepea cum pot trăi unii oameni departe de ţărm, se uita la mare cu o privire încărcată de mînie şi dojană. Căzu apoi pe gînduri, atît de adînc, încît a fost nevoie de întîmplări cu totul neobişnuite pentru a-l trezi la realitate.

Cînd soarele se înălţa pe cer, alungînd aburii de la orizont, împurpurînd apa mării şi aurind zidurile caselor, se desluşi zarva îndepărtată a unei mulţimi de oameni.

Nevasta şi copiii maistrului Hénin, făcură ceea ce făceau toţi consătenii lor. Dar maistrul de echipaj rămase o vreme nepăsător la această zarvă, apoi, ridicîndu-se mînios, îşi zvîrli cît colo pipa, care se prefăcu în ţăndări.

— Mii de tunete ! Ce tărăboi pot să facă ! strigă el. De bună seamă că l-au găsit şi acum aleargă la cadavru ca nişte corbi... ăştia, cel puţin, au o scuză : se hrănesc cu carne de om ; dar ce spectacol cumplit poate fi pentru o femeie şi pentru nişte ţînci chipul unui înecat !

Vărsîndu-şi astfel mînia, Hénin se îndreptă bodogănind în direcţia de unde se auzea gălăgia. Pe drum se întîlni cu Louison, care se întorcea acasă.

— El e, nu-i aşa ? o întrebă Hénin.

— Nu, nu-i el ; cel pe care l-au găsit e Langot — răspunse Louison.

— Oh, de vreme ce nu-i el, puţin îmi pasă de ce au găsit la crocodilul ăsta bătrîn — o întrerupse maistrul Jacques.

— Ai puţină răbdare, omule ! Nici nu mă laşi să-mi sfîrşesc vorba. N-au găsit nimic la Langot ; l-au găsit pe Langot însuşi, spînzurat.

— Asta-i bună ! Spînzurat ? Se ştie de ce s-a spînzurat ? întrebă Hénin, care, deşi frămîntat de gînduri, nu putea rămîne nepăsător la asemenea veste.

— Unii spun că ar fi fost păgubit de o sumă mare de bani, alţii că ar fi avut nişte încurcături cu justiţia ; în sfîrşit, se mai zice că i-ar fi datorat lui Richard o sută de mii de franci şi că acesta îl dăduse în judecată ; el a preferat să se spînzure decît să-şi achite datoria.

— Ei bine, şi-a făcut singur ceea ce aş fi făcut şi eu de multă vreme dacă mi-ar fi căzut în mînă.

După ce puse punct acestui discurs funebru, maistrul Hénin era pe cale să se întoarcă acasă ; dar strigătul de groază şi uimire al nevestei sale îl făcu să se întoarcă ; la doi paşi în urmă îl zări pe Alain, pe care îl crezuseră mort şi care venea spre ei !

— Tu !... Tu !... Aşadar, trăieşti ? ! Mii de tunete ! De mi-ar dărui cineva o corabie cu trei catarge, tot n-aş putea să fiu mai mulţumit.

Alain se arătă uimit de primirea călduroasă ce i-o făcea maistrul Hénin, pe care îl credea tot înţepat după înfruntarea avută cu cîteva luni în urmă. Înduplecat de stăruinţele şefului de echipaj, tînărul îi povesti ce se întîmplase noaptea trecută ; cum venise Jean să-l caute pe insuliţă, cum, impresionat de devotamentul copilului, îi jurase că se va căsători cu mama lui, cum valurile le luase barca şi ei fuseseră nevoiţi să se refugieze pe stîncă. Îi vorbi despre nădejdea lor de a fi salvaţi de o barcă, nădejde ce s-a dovedit pînă la urmă zadarnică. Atunci el, Alain, sărise în apă ca să ajungă din urmă barca, dar, smuls de curent, istovit de lupta cu valurile, leşinase tocmai în clipa cînd bănuia că se agaţă de stînca unde îl lăsase pe Jean. În realitate se afla pe ţărm.

Între timp, apele se retraseseră, astfel încît a putut ajunge pe uscat la Gabion ca să-şi pună nişte haine pe el.

— Bietul Jean ! adăugă Alain, cu lacrimi în ochi. Dacă l-aş fi luat cu mine, poate că l-aş fi salvat.

— Acum ce-ai de gînd să faci ? îl întrebă maistrul Hénin.

— Nu i-am făgăduit oare băiatului să mă însor cu mama lui ? Ei bine, maistre Hénin, ceea ce n-am făcut în urma ameninţărilor, voi face în urma rugăminţilor, vin să-mi ţin făgăduiala.

— Şi-ţi vine greu ? îl întrebă marinarul.

— Nu ; o iubeam pe Jeanne-Marie din toată inima, dar astăzi îmi e de două ori mai dragă : ca soţie şi ca mamă. Să mergem la ea, să-i ducem această veste nenorocită ; cred că cea de a doua veste pe care i-o voi da nu va putea s-o mîngîie pentru prima.

— Să mergem — spune maistrul Hénin — cu atît mai mult cu cît nu trebuie să te duci prea departe ; știai că ea se află la mine acasă ? Alain dău afirmativ din cap. Atunci, haide !

Cei doi bărbați se apropiară de casă, dar, în loc să intre pe ușă, Hénin se opri în fața uneia dintre ferestre ; pe dinăuntru, perdeaua era puțin îndepărtată de cercevea și îngăduia privirii să pătrundă în cameră. Se uită mai întîi la șeful de echipaj.

— Spune-mi, sărmana ființă e acolo ? întrebă Alain.

— Da, este.

— Atunci, hai să intrăm — spuse vînătorul, oftînd.

— O să intrăm, dar mai întîi privește și tu.

Alain clătină trist din cap și-și apropie fața de geam, dar abia își roti privirea prin cameră, că scoase un strigăt și se întoarse uluit spre bătrînul marinar.

— Ah, ce-mi văzură ochii ?

Alain o văzuse pe Jeanne-Marie aplecată peste un pat, sprijinindu-și cu o mînă fiul, în timp ce cu cealaltă mînă îi dădea copilului să bea dintr-o cană.

— Asta este ! Asta este ! îi răspunse șeful de echipaj.

Vînătorul căzu în genunchi și-și înălță brațele spre cer. Marinarul îl smuci în sus.

— Ei bine, ce ai de zis ? Că pentru un sălbatic ca tine s-au săvîrșit două minuni deodată ? O știi tu prea bine. Acum hai să-i îmbrățișezi. Și îl împinse pe Alain în casă.

E lesne de închipuit ce bucuroasă era Jeanne-Marie, ținîndu-și fiul în brațe și revăzîndu-l pe Alain, despre care se credea că murise, un Alain pocăit, cerîndu-i cu umilință să dea uitării trecutul și rugînd-o să-i îngăduie să-și repare greșelile pe care le săvîrșise în trecut față de ea.

Se poate închipui, de asemenea, cît de bucuros era în vreme ce-l îmbrățișa pe micul mus, pe care nu mai nădăjduia să-l revadă pe lumea asta.

— Cum de-ai scăpat de acolo, dragul meu copil ? îl întrebă el.

Jean i-l arătă cu mîna pe maistrul Hénin. Alain înțelese totul.

— Ah ! Dumneata erai în barca pe care am văzut-o ?

— La naiba ! Eu şi cu Jeanne-Marie, ori, mai degrabă, Jeanne-Marie şi cu mine ; fiindcă ea, tot iscodind încoace şi-ncolo, a aflat că drăcuşorul plecase în căutarea ta.

— Dar atunci pentru ce n-aţi venit direct spre noi ? M-aţi fi scutit de o baie straşnică !

— Pentru ce ? Pentru că, de n-ai fi fost un prăpădit de om al uscatului, care pleacă la plimbare printre bancurile de nisip, fără să-i pese de ceea ce se întîmplă în jurul lui, ai fi ştiut că, la două leghe în larg, la răsărit de gurile Virei, se află un curent puternic care te împinge spre ţărm.

— Ah, acum îl ştiu prea bine şi vă jur să n-am să uit niciodată că se află acolo.

— Ei bine, am vrut să ocolesc curentul ăsta. Vă vedeam foarte bine, crede-mă ! Vă perpeleaţi în oceanul vostru de granit, fluturînd steagul acela al disperării ; dar trebuia să dăm ocol bancului ca să ajungem la voi şi tu n-ai avut răbdare să aştepţi ! Nu, n-ai vrut să-ţi datorezi viaţa bătrînului moş Hénin.

Alain strînse cu putere mîna şefului de echipaj. Fiindcă de partea aceasta totul era lămurit şi pus la cale, venise timpul ca Jeanne-Marie şi Alain să afle despre moartea ciudată şi neaşteptată a lui Thomas Langot.

După cum se ştie, unchiul nu fusese prea iubitor faţă de biata Jeanne şi totuşi, auzind de moartea lui, aceasta nu şi-a putut stăpîni lacrimile.

— Ah, pe cinstea mea, ai prea multe lacrimi, scumpa mea Jeanne, şi dacă vrei să nu te pedepsească Dumnezeu, păstrează-le pentru o cauză mai bună. Cît despre mine — adăugă vesel vînătorul — nu pot spune că i-am dorit moartea, dar, de vreme ce el a socotit că trebuie să se spînzure, îmi mărturisesc părerea de rău că nu poate să-mi pară rău după el.

Au stat pînă tîrziu în casa marinarului şi abia pe la ceasurile unsprezece s-a întors Alain la Gabion.

A doua zi s-a aflat adevărata pricină a morţii lui Langot. Judecătorul, care venise să încheie procesul-verbal de constatare a sinuciderii, a găsit pe patul lui o hîrtie timbrată. Era o citaţie de la Tribunalul civil din Saint-Lô ; fusese trimisă pe numele lui Thomas Langot de către

Richard, care reclama suma de o sută de mii de franci. Richard își rezerva dreptul de a face cunoscut, la locul și timpul potrivit, temeiul acestei pretenții.

Era limpede că, în ajun sau cu două zile în urmă, Richard venise la Maisy și-i făcuse obișnuita vizită lui Thomas Langot. Acesta din urmă, sătul de cererile lui Richard, se împotrivise. Ca să-l sperie, Richard lăsase hîrtia timbrată, care căzuse acum în mîinile justiției. Langot își pierduse capul. Afacerea Montplet nu era singura lui afacere cămătărească necinstită; se gîndi că această reclamație va scormoni totul și că, din toate colțurile satului, se va porni asupra lui un potop de blesteme. De blesteme nu se prea sinchisea Langot, dar știa prea bine că în spatele blestemelor era ascunsă curtea cu juri.

La urma urmelor, poliţele lui Montplet erau măsluite.

După cum am mai spus, Thomas Langot își pierduse mințile și se spînzurase.

XXIV

ÎNCHEIERE

După două luni și jumătate de la căsătoria lor și trei luni de la moartea lui Thomas Langot, Alain Montplet, soția lui și micul Jean își făceau intrarea la Cochardière, unde îi aștepta un mare ospăț dat în cinstea maistrului Hénin, a lui Louison și a celor unsprezece copii ai lor. De asemenea, au fost poftiți toți prietenii lui din satele Maisy, Grand-Camp și Saint-Pierre-du-Mont.

Iată ce se întîmplase în aceste trei luni:

Moartea lui Langot nu numai că zădărnicise reclamația lui Richard, dar îl pusese pe Richard la dispoziția lui Montplet. Acesta după ce intră în posesia poliţelor aflate la Langot, îl sili pe avocat să i le înapoieze și pe celelalte. Hîrtiile au fost cercetate de un expert, care a stabilit că suma datorată de Montplet se ridica la treizeci și șapte de mii cinci sute de franci.

În felul acesta, Alain Montplet se trezi beneficiar al succesiunii Langot pentru mai bine de șaizeci de mii de franci. Restul i se cuvenea Jeannei, în calitate de moștenitoare directă a bătrînului pungaș. Dar acest rest era alcătuit din polițe despre care nu se știa cît sînt de corect întocmite.

Au fost adunați toți datornicii și fiecare dintre ei, sub prestare de jurămînt, au declarat suma datorată. Pînă la urmă, s-a stabilit că întreaga avere se ridică la suma de patruzeci de mii de franci, plus ferma Cochardière. Din toate acestea, vreo șaizeci sau șaptezeci de mii de franci erau ai lui Alain Montplet.

Căsătoria a lichidat toate socotelile.

Astăzi, Alain Montplet a readus ferma Cochardière la starea înfloritoare de pe vremea bătrînului Montplet ; Jeanne-Marie este cea mai drăguță fermieră din întregul canton Saint-Lô, iar Jean, care are douăzeci și patru de ani, și surioara lui, care nu are decît treisprezece, sînt socotiți ca cele mai bune partide din departamentul Calvados.

În clipele de răgaz, de două-trei ori pe an, Alain Montplet își îngăduie să devină iar vînătorul de păsări de apă, așa cum l-ați cunoscut, sărind din stîncă în stîncă, fugind din calea mareelor.

Pavillon a trăit cît trăiește un cîine și a murit liniștit, de bătrînețe. A fost îngropat de prietenul său Jean, lîngă fostul lui stăpîn, Moș Gabion.

Lisa Jousselin s-a căsătorit cu un agent de schimb, care, uitînd să-și depună încasările la sfîrșit de lună, a fugit în străinătate, lăsînd-o la Paris cu trei copiii. Ea s-a întors la Isigny, unde a reluat negoțul cu unt, părăsit de tatăl ei. Nădăjduiește ca într-o bună zi să afle despre moartea soțului ei ; asta i-ar îngădui să se recăsătorească, ținînd seama că este încă tînără, frumoasă și cochetă.

Așa să fie !

Lector : ALEXANDRINA ȚIMPĂU
Tehnoredactor : CORNEL CRISTESCU

Bun de tipar 12.V.1977. Apărut 1977. Comanda nr. 1283. Tiraj : 70 000. Coli de tipar : 10,5.

Comanda nr. 70 184
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii",
București — Piața Scînteii nr 1,
Republica Socialistă România